

Project Name: Azeri

Book Name: Second Chronicles

Email: Info@korpu.org

WebSite: www.korpu.org

۲ سالنامه‌لر کئتابى

موقدّمه

«۲ سالنامه‌لر» کئتابى، «۱ سالنامه‌لر» کئتابىنىن داومى دىр. موعىلەف بو کئتابى داودو اوغلو سوليمانىن حؤكمدارلىق دۇورونو تصوئر اتمكىلە باشلايىر. اول نقل ادئر كى، نجه اوң شىمال قېتلەر يېرىعامىن باشچىلىغى آلتىندا سوليمانىن اوغلو و وارئشى رەحوبعامىن ضىئىئە قالخىر و سونرا يەھودانىن تارئختەن چكىر كى، جنوب پادشاھلىغىنى بىرقرار اتمىشىلەر. کتاب اورشلئەمن سوقوطو ائله كى، مئلاددان آول ۵۸۶ يىنجى ائلده باش ورئ و جنوب پادشاھلىغى دا يىخىلىر، تاماماڭلار.

کئتابىن مضمۇنۇ:

سوليمانىن حاڪىمىتى ۱:۱-۹:۳

إرگن ائللەر ۱:۱-۷

معبدىن تىتكىلەمىسى ۲:۱-۷:۱۰

سونراكى ائللەر ۷:۱۱-۹:۳۱

شىمال قېتلەلر ئىشنى قىيامى ۱۰:۱-۹:۱۹

يهودا پادشاھلارى ۱۱:۱-۳۶:۱۲

اورشلئەمن سوقوطو ۳۶:۱۳-۲۳

خالقینا کئم حؤكم اده بئلر؟^{۱۱} تارى سوليمانا ددى: «ائندى كى اورهېيىنەد بول ائستك وار و سن وار-دۇولىت، شوت، عئىزت، حتا سىندن ئىغىت ادنلىرىن جانىنى و اوژونو اوزون عۆمۈر ئىستىمەدئىن، آما اوژون اوچون حىڭىمەت و بىلەك ائستەدئىن كى، سنى اوستوندە پادشاه اتىدئىم خالقىما حؤكم ادەسەن،^{۱۲} حىڭىمەت و بىلەك سەنە عطا اولۇندۇ. سەنە الله وار-دۇولىت، شوت و عئىزت ورەھىم كى، نە سىندن قاباق اولان پادشاھلاردا اولۇب، نە دە سىندن سۇنرا كى لاردا اولا ياق».^{۱۳} سوليمان گىبعوندا اولان پىستىشىگاھدان، حوضور چادىرىينىن قاباغىيىندان اورشلەئىمە گىتدى و ائسرايىئەل اوستوندە پادشاھلىق اتدى.

سوليمانىن وار-دۇولىتى

(پاد. ۲۶-۲۹)

^{۱۴} سوليمان دۇيىوش عارابالارى و آتلى لار يىيغىدى؛ اونسون مئن دۇردد يوز دۇيىوش عاراباسى و اون ائكى مئن آتلىسى وار ائدى. اونلارى عارابالار اوچون آييرىلان شهرلەدە و اورشلەئىمە، پادشاھىين يانىندا پىرلەشتىرىدى. ^{۱۵} پادشاه اورشلەئىمە قىزىيل و گوموشۇ او قدر چوخ اتدى كى، داشلارا برابر اولدو، سىئىر آغاچىنى دا او قدر بول اتدى كى، هامار بۈلگەدە بىئىن وحشى انجىز آغاچىنى برابر اولدو. ^{۱۶} سوليمانىن آتلارى مئىصىردىن و قۇودەن گىتىرلىرىدى، پادشاھىين تاجىرلىرى اونلارى قۇودەن ساتىن آليردىلار. ^{۱۷} هەر بىر دۇيىوش عاراباسى آلتى يوز شىكىل^{*} گوموشە، هەر بىر آت دا يوز آلى شىكىل^{*} گوموشە مئىصىردىن گىتىرلىرىدى. بوتون خىت و آرام پادشاھلارى دا بونلارى سوليمانىن تاجىرلىرىنىن واسئطەسى ائلە آيىدىلار.

سوليمان تاريدان حىڭىمەت ائستەيىر

(پاد. ۴:۳-۱۵)

داوود اوغلو سوليمان اۇز پادشاھلىغىينى مۇحىكمىنىدئى، تارىسى رب اونونلا ائدى و اونو چوخ اوجالىتدى. ^۲ سوليمان بوتون ائسرايىللە لرى، مىنباشى لارى، يوزباشى لارى، قاضى لارى، بوتون ائسرايىللەدە هە بىر رەبىرى و عايىلە باشچىلارىنى چاگىرىدى. ^۳ سوليمان و اونونلا برابر بوتون جامامعات گىبعوندا اولان پىستىشىگاھا گىتىرلىر، چونكى تارىينىن حوضور چادىرى كى، بىئىن قولو موسا اونو چۈلدە قورموشىدۇ، اورادا ائدى. ^۴ لاکىن داودود تارىينىن ساندىيىنى قىرىت پەرئەمدە اونون اوچون حاضىرلادىغى يەر گىڭىزىنىدى، چونكى داودود اونون اوچون اورشلەئىمە بىر چادىر قورموشىدۇ. ^۵ خور اوغلو اورى اوغلو بىصەللەن دۆزلىتىئى بورونچ قوربانگا گىبعوندا، رېئىن خىمەسى قاباغىيندا ائدى و سوليمانلا جامامعات اورايىا رېدىن مىصلحت آلماغا گىتىرلىر. ^۶ سوليمان اورايىا، رېئىن حوضورونا، حوضور چادىرىينىن قاباغىينداكى بورونچ قوربانگاها قالخدى و اونون اوستوندە مئن باش ياندىرما قوريانى تقدىم اتدى.

^۷ هەمئىن گەجە تارى سوليمانا گۇرۇنوب اونا ددى: «نە ائستەيىرسىن، سەنە ورئىم؟» ^۸ سوليمان تارىيىا ددى: «سەن آتام داودودا بۇيۈك شفقت گۇرسىدىبىسىن و اونون يرئىنە منى پادشاه ادېسىن. ^۹ ائندى، يارب تارى، آتام داودودا وردىئىن و عىدە يرئىنە پىتىشىن، چونكى سەن منى الله بىر خالقىن اوستونه پادشاھ ادېسىن كى، يرئىن توزو قدر چوخدۇلار. ^{۱۰} ائندى منه حىڭىمەت و بىلەك ور كى، بول خالقا حؤكم اده بىلەم، چونكى سەن بۇ بۇيۈك

معبدئن تکلیمە سئنه حاضیرلیق

(پاد: ۱۸-۱:۵)

۲

ارداج آغاچلارى گۈندىر، چونكى بىڭىزىم كى، سىئىن آداملارىن لوپىناندان آغاچ گىسمەمىي باجاريirlار. باخ، منئىم آداملارىم سىئىن آداملارىنلا ائشلىيە جىكلەر كى،^۹ منه بول تاختا دئركلەرى حاضيرلاسىنلار. چونكى تىكەجىشم معبد بؤيووك و خارقە ئولاچاق.^{۱۰} باخ، من ده سىئىن آداملارىنما، يعنى آغاچ گىستەرە ئايىرمى مىن كور^{*} يارما، ئايىرمى مىن كور^{*} آرما، ئايىرمى مىن بىت^{*} شراب و ئايىرمى مىن بىت زيتون ياغى ورەرم.

صور پادشاهى خورام گۈندىردىي مەكتوبلا سوليمانجا جاواب وردى: «رب خالقيني سودئىي اوچون سىنى اونلارين اوستونده پادشاه ادئب». خورام بله داوام وردى: «گۈپۈر و يرى يارادان ائسرايىتلەن تارىسىي رب موبىارك اولسۇن كى، پادشاه داوددا حىتكىمتلى، ذراڭەلى و قەھىم اوغۇول ورئىب، إله كى، رب اوچون بىش معبد، اوزو اوچون دە بىش پادشاه سارانى تىكىشىن. ائندى سىئىن يانىندا خورام-آنىي آدیندا اوستا و عاغىلى بىشئىنى گۈندىرئەم.^{۱۱} او، دانلى بىش آروادىن و صورلۇ بىش آتانىنى اوغلۇدور. بو آدام قىزىل، گوموش، بورونج، دەمئىر، داش، آغاچ ائشلەرنى، ارغوانى، لاجورد، قىرمىزى پارچا و نازىنچى كان ائشلەرنى باجاريir، هر جور اويمىما ائشىنى و اونا تاپشىرىيالان هر ناخىشى چىكە بىڭىز. سىئىن اوستالارينلا و آتان آغاام داودودون اوستالارى ائلە بىشلەتكەدە اونا دا ائش تاپشىرىيلىسىن. ائندى آغاام دەئىي بوغدانى و آرپانى، زيتون ياغىنى و شرابى قوللارينا گۈندەرسىن.^{۱۲} بىز دە سەنە لازىم اولدوغو قدر لوپىناندان آغاچ گىسەرئىك و اونو ساللارلا دەھنر يولو ائلە سىئىن يانىنما يافايا گىشەرئىك، سەن دە اونو اورشىلمە چىخاردارسان».^{۱۳}

سوليمان قىصد اتدى كى، رېئىن آدینا تىكىشىن.^{۱۴} بۇنا گۆزە دە يوک داشىيان يەممىش مىن نفر و داغلاردا داش يونان ھشتاد مىن نفر تعىيەن اتدى. اونلارين اوستونە دە اوچ مىن آلتى يۈز نظارچى قويىدو.^{۱۵} سونرا صور پادشاهى خوراما خېرى گۈندەرئىب ددى: «نجه آتام داودولا إيدىن و اونا سىئىر آغاچلارى گۈندەرئىن كى، ياشاماق اوچون اۋزونە ساراي تىكىشىن، إله دە منه گۈندىر.^{۱۶} باخ، من تارىيم ربە تقدىس اتمك اوچون اونون آدینا بىش معبد تىكىم كى، اونون حوضۇروندا خوش عطىرلى بوخور ياندىيرماق اوچون، دائمى تقدم چۈركلەرى اوچون، سحر-آخشام، سېت گۈنلۈئىنە، تىزه آى مراسئملەرئىدە و تارىيمىز رېئىن بايراملارىندا ياندىيرماق قوربانلارى اوچون اولسۇن. بۇنلار ائسرايىتلەن اوچون ابىدە قايدايدىر.^{۱۷} تىكەجىشم معبد بؤيووك اولاچاق، چونكى تارىيمىز بوتون آلالاھاردان بؤيووكدار. لاكتىن كىم اونا او تىكىمە يە قادرئىر؟ او، گۈپۈر و گۈپۈرئىن گۈپۈنە سىعىماز و من كىتەم كى، اونا بىش او تىنگم؟ اونون قاباگىندا آنچاق بوخور ياندىيرماق اوچون بىز بىر تىكە بىلەرم. ائندى منه بىش آدام گۈندار كى، قىزىل، گوموش، بورونج، دەمئىر ائشلەرنى، ارغوانى، قىرمىزى زنگلى و لاجورد پارچا ائشلەرنى باجاريisin، هر جور اويمىما ائشى گۈرسۇن و آتام داودودون حاضيرلا دىيغى و مىنئىم يانىمدا، يەھودا و اورشىلمەدە اولان اوستالارلا بىشلەتكەدە ائشلەمەن:^{۱۸} لوپىناندان منه سىئىر، شام و

۱۰:۲ تقرىئن ۳۵۰۰ تون

۱۰:۲ تقرىئن ۲۹۰۰ تون

۱۰:۲ تقرىئن ۴۴۰۰۰ لىتر

و قاپیلارینی قیزیللا اۇرتىدو، دووارلاردا گۈوبىلارین تصوئىرلىنى اويدى. ^۸ سوليمان لاب موقىسى يىرى دە تىكىدى. اونون اوزونلۇغو معبدىن ئىنى ائلە برابىر و ائىئرمى قول آچ ائىدى و ئىنى دە ائىئرمى قول آچ ائىدى. اونو آلتى يوز تالانت^{*} خالص قىزىللا اۇرتىدو. ^۹ قىزىل مېخالارين آغىرلىيغى آلى شىكىل^{*} ائىدى. يوخارى اوتقاclarى دا قىزىللا اۇرتىدو.

۱۰ لاب موقىسى يىرده ھىكىل تراش ائشى اولان ائكى گۈروب دوژلتىدى و اولنارى قىزىللا اۇرتىدو. ^{۱۱} گۈوبىلارين قانادلارى ائىئرمى قول آچ اوزونلۇغۇندان ائىدى. بىش گۈروبون قانادى بش قول آچ^{*} ائىدى و معبدىن دووارينا دېشىدى. او بىشى قانادى دا بش قول آچ ائىدى و او بىشى گۈروبون قانادىنا دېشىدى. ^{۱۲} او بىشى گۈروبون دا قانادى بش قول آچ ائىدى و اوئىن دووارينا دېشىدى. او بىشى قانادى دا بش قول آچ ائىدى و او بىشى گۈروبون قانادىنا يايپىشىرىدى. ^{۱۳} بو گۈوبىلارين قانادلارى ائىئرمى قول آچ اوزانىرىدى. گۈوبىلار آياق اوسته دورمۇشدولار و اوزىزلى بئويك اوتاباغا طرف چورئىلمىشىدى. ^{۱۴} او، لاچورد، آرغوانى، قىرمىزى پارچا و نازىك كاتاندان پرده تىكىدى، اوستوندە گۈوبىلار اشىلمەلرى وار ائىدى.

معبد اوچون قىزىلدا و بورونجىن اولان اشىالار (پاد ۱۵:۷-۵۱)

۱۵ سوليمان معبدىن قاباغىندا ائكى سوتون دا دوژلتىدى كى، او توپ بش قول آچ^{*} بويوندا

۱۷ سوليمان ائسرايىلله اولان بوتون قرئىللىرى، آتاسى داودوون سئياھى يا آلدигىينىدان سونرا بىش دە سايدى. قرئىلر يوز آلى اوچ مئن آلتى يوز نفر ائدئلر. ^{۱۸} اونلارдан يىمىش مئن نفرى يوک داشىماغا، هشتاد مئن نفرى داغلاردا داش يونماغا قويدا. اوچ مئن آلتى يوز آدامى دا خالقى ائشىتمەك اوچون نظارتچى اتدى.

معبدىن تىكىلەمىسى (پاد ۳۸-۱:۶)

۳ سوليمان اورشىلەمde رېئن آتاسى داوددا گۈروندويو مورىيَا داغىندا رېئن معبدىنى تىكمە يە باشلادى، او يىرده كى، داود يېرسلو اورنانىن خىرمتىنە حاضىرلامىشىدى. ^۲ اونو پادشاھىلەيغىنин دۈرددونجو ائلىنىدە، ائكىنجى آيىن ائكىنجى گونوندە تىكمە يە باشلادى. ^۳ تارىينىن معبدىنىن تىكىلەمىسى اوچون سوليمانىن قويىدوغۇ بونۇورەلر بونلازدارى: بونۇورەلرئن اوزونلۇغۇ كۆھنە اۇلچۇبە گۇرۇ آتىميش قول آچ^{*} و ئىنى ائىئرمى قول آچ^{*} ائىدى. ^۴ معبدىن قاباغىنداكى ايونىن اوزونلۇغۇ معبدىن ئىنى ائلە برابىر و ائىئرمى قول آچ ائىدى، بويو دا يوز ائىئرمى قول آچ^{*} ائىدى. اونو ائچەرئىن خالص قىزىللا اۇرتىدو. ^۵ بئويك اوتاباغا شام آغاچى ائلە اۇرتوك ووروب اونو خالص قىزىللا اۇرتىدو و اونون اوستونە خورما آغاچلارى و زىنچىر تصوئىرلىرى ناخىشىلاتىدى. ^۶ معبدى قىئىتلى داشلازلا بىزەدى. قىزىل، پېرىۋەئ قىزىلى ائىدى. ^۷ معبدى و اونون دئركلەئى، آستانالارىنى، دووارلارىنى

۳:۳ تىرىئىن ۲۷ متر

۳:۴ تىرىئىن ۹ متر

۴:۳ تىرىئىن ۵۴ متر

۸:۳ تىرىئىن ۲۰/۷ متر

۹:۳ تىرىئىن ۵۷۵ گىرم

۱۱:۳ تىرىئىن ۲/۳ متر

۱۵:۳ تىرىئىن ۱۵/۸ متر

سول طرفئنه قویدو. یاندیرما قوربانی اولاچاق شیلری اونلارین ائچىننە يوپارىدىلار. آنجاق حەووپس كاھىتلەئ يۈپۈنماسى اوچۇن اندى. ٧ او، نقشەسىنە گۆرە اون قىزىل چېراقدان دوزلىتىدی، و اونلارى معبدە، بىشىنى صاغدا، بىشىنى اونلارى معبدە، بىشىنى صاغدا، بىشىنى دە سولدا قويدو.^٨ اون مىز دوزلىتىدی، دوزلىتىدی. ٩ سۇزرا كاھىتلەر خەطىنى، بۇيوك خەيەطى، خەيەطىن قاپىلارىنى دوزلىتىدی و اونلارين قاپىلارىنى بورونجىله اۇرتىدو.

١٠ حەووپس معبدەن ساغىندا، جنوب-شرق كونجۇنده پېرىشىتىدی. ١١ خورام قازانلارى، كوركىرى و لېنچەلىرى دە دوزلىتىدی.

بلەجه خورام تارىينىن معبدى اوچۇن سوليمان پادشاهين امرى ائله بۇ ائشلىرى گۇرۇب قورتاردى:^{١٢} ائكى سوتون؛ سوتونلارين اوستوندە ئىكى مودۇر باشلىق، ائكى حۇرمە تور كى، سوتونلارين اوستوندە كى باشلىقلارى اۇرتىسۇنلار؛^{١٣} ائكى حۇرمە تور اوچۇن دۇرد يۇز نار تصوئرى كى، سوتونلارين اوستوندە اولان مودۇر باشلىقلارى اۇرتىسۇنلار؛^{١٤} پايالار؛ پايالارين اوستوندە اون لېين،^{١٥} حەووپس؛ ١٦ خەندازارلار، كوركىلر و بۇيوك چەنگل لر و اونلارين بوتون لوازىماتى.

بوتون بو اشىالارى خورام-آبى رېشىن معبدى اوچۇن پادشاه سوليمانىن امرى ائله جىڭلەنەمىش بورونجىدن دوزلىتمىشدى. ١٧ پادشاه بونلارى اوردون چايىنин كارىنداكى اووادا، سوگۇتلا چىرىداتا آراسىنداكى گەللى

ائىدى و هەر بئر سوتونون اوستوندە كى باشلىق بىش قول آچ اندى. ١٩ ائچ اوتقاذا اولان زنجىرلەر كىمى، زنجىرلەر دوزلىتىدی و اونلارى سوتونلارين باشىنا قويدو، يۇز نار دوزلىتىدی و اونلارى زنجىرلەن ئوستونە قويدو.^{٢٠} او، سوتونلارى معبدەن قاباخىنا، بىشىنى صاغ طرفە و او بىرئى سول طرفە قويدو. صاغدا اولانى ياكىن^{*}، سولدا اولانى دا بوغۇر^{**} آدلانىدى.

۲ سوليمان بورونجىدن بئر قوربانگاه تىكىدى. اونون اوزونلۇغۇ و إىنى ائيشىمى قول آچ^{***}، بويو دا اون قول آچ^{****} اندى. ٢١ تۆكۈلموش بورونجىدن دايىرە شەكلەننە بئر حەووپس دوزلىتىدی. بو قىراغىندا ئىنلىكى بئر ئىرەتىمىشىدى. اونون درىنلىكى بش قول آچ اندى و او توپ قولاقلىق بئر ئىپ دە اونون اطرافىندا دولانمىشىدى. ٣ آلتىنин هەر طرفىنندە اونو اۆكۈزۈن تصورلىرى أحاطە ئادىرى. هەر قول آچدا اون اۆكۈز وار اندى. اۆكۈزلەر ئىكى رەئف ئادىلر و اونلار حەووپسلا بېرىشكە تۆكۈلموشدولر. ٤ حەووپس اون ئىكى تۆكمە اۆكۈزۈن اوستوندە دوروردو: اوچۇ شىمما، اوچۇ قربە، اوچۇ جىنبىا، اوچۇ دە شرقە باخىرىدى. حەووپس يۇخارىدا، اونلارين اوستوندە ئىدى و اۆكۈزلىرىن بوتون آرخا حەصەللىرى ئەچەرئىه طرف اندى. ٥ حەووپسون قالىنلىقى دۆرد بارماق قالىنلىقىندا اندى. اونون كىنارى، كاسا كىنارى كىمى دوزلىتمىشدى و آچىلان زابناغا بنزەيشىرىدى. او، اوچ مەن بەت^{*****} سو تو تورىدو.

٦ سوليمان اون لېين دوزلىتىدی، اونلاردا يوماق اوچۇن بىشىنى معبدەن صاغ طرفئىن، بىشىنى دە

١٧:٣ عېرىانى دىللەننە «مۇحىكم»

١٧:٣ عېرىانى دىللەننە «گۈچ اوندادرى» معناسىندا دىلەننە دا اولا بىلار.

١١:٤ تقرئىن ٩ متر

١١:٤ تقرئىن ٤/٥ متر

٥:٤ تقرئىن ٦٦٠٠٠ لتر

گامیش قوربان گسده‌لر کی، چو خلوغونا گؤره سایی-حسابا گلمزدى.^۷ کاهنلر ربئن عهد ساندیغینى معبدئن ائچ او تاغىنما، يعنى لاب موقدس يره، گروپلارين قانادلارى آتىنداكى اوز يرئنه گىتشىدلر.^۸ گروپلار قانادلارينى ساندېغىن يرى اوستوندە آچمىشدىلار و ساندېغىنى و اونون دئركلئنى يوخارىدانا اۇرتىمۇشدولر.^۹ دئركلر الله او زون ائدى كى، اونلارىن او جو ائچ او تاغىن قاباگىنداكى موقدس يردن گۈرونوردو، آنجاق بايرى طرفدىن گۈرونوردو. اونلار بۇ گونه قدر اورادىلار.^{۱۰} ساندېقدا هېچ بىر شى يوخ ائدى، مگر موسانىن خوربىدە قويىدوغو ائكى لۇوحە. رب اورادا، ائسرايىل اۇولادلارينىن مئصىردىن چىخىدىقلارى واخت، اونلارلا عهد باڭلامىشىدى.

۱۱ کاهنلر موقدس يردن چىخىدىلار. حاضىر اولان کاهنلرئىن ھامىسى بۇلمەلمەتنى گۈزىلمەدن اۇزىزلىنى تقدىس اتمىشدىلر.^{۱۲} نۇمە اوخويان لاۋىلى لرئن ھامىسى دا، آساف، ھيمان، يدۇتون و اونلارىن اوغۇللارى ائلە قوحومنلارى نازىك كىتان گىئىنمىش، سىنچىلر، چىنگىلر و طنبورلارلا قوربانگاھين شرق طرفىندە دايىندىلار و اونلارلا برابر يوز ائىشىمى کاهن گەرنى چالىرىدى.^{۱۳} گەرنى ئالانلار و نۇمە چىتلەر بىر بىرلەتكەدە اوچالىدىلار. گەرنىالارين، سىنچىلرئىن، و باشقۇا موسىقى آلتىرىشىن سىسى اوچالاندى. اونلار رېه حمد ائىب دەللەر: «او، دوغىرودان ياخشى دىر، چونكى محبىتى ايدى دئر.» او واخت ربئن معبدى بىر بولۇدلا الله دولدو كى،^{۱۴} کاهنلر او بولۇدا گۈرئە اورادا دايىنib خەندىت ادە بىلەمەتلەر، چونكى ربئن شۇوكىتى تارىينىن معبدئنى دولدورموشدو.

۶ او زامان سوليمان ددى: «رب بويوروب كى، قالين قارانلىقىدا ساكنىن اولاچاق. ۲ من سىنچ اوجون او جا بىر معبد تئكمىشىم كى، سىنچ ابدى ياشايانجاڭىن يير او لوسون.»

تورپاقلاردا تۈكۈمۈشدو.^{۱۵} سوليمان بو اشىالارين ھامىسينidan لاب چوخ دوزىلتىدە و اونلارا اىشلەدئىلەن بورونجون چىكتىسى موغۇئىن اولا بىلمىرىدى.

۱۹ سوليمان تارىينىن معبدئندەكى بوتون اشىالارى دوزىلتىدە: قىزىل قوربانگا؛ تقدىس چۈرکلەر قويولان مئزلە؛^{۲۰} قايدايا گۈرە ائچ او تاغىن قاباگىندا ياندىيرماق اوجون خالىص قىزىلداڭان چىراقدانلار و اونلارين چىراقلارى؛^{۲۱} خالىص قىزىلداڭان اولان قۇنچەلر، چىراقلار و ماشالار؛^{۲۲} خالىص قىزىلداڭان پېلتە ماشالارى، لېيچەلر، قاشىقلار، و بۇخوردانلار؛ معبدئنىن قاپىلارى، يعنى لاب موقدس يره آچىلان ائچەرى قاپى تايالارى و معبدئنى بئيوپك او تاغىنین قابى تايالارى.

۲۳ بله جە ربئن معبدى اوجون سوليمانين گۈردو يوپو بوتون ائشلەر قورتاردى. سوليمان اتاسى دا وودون تقدىس اتدىسى قىزىل-گوموشو و بوتون اشىالارى ائچەرى گىتىرئب، تارىينىن معبدئىن خىژەنلەرنە قويىدە.

عهد ساندېغىنин معبدە گىثرىلەمىسى

(پادا ۱:۸)

۲ او زامان سوليمان ائسرايىلەن آغساقااللارىنى، بوتون قېئىلە باشچىلارىنى، يعنى ائسرايىل اۇولادلارينىن نىشلەر ھېرىلرئىنى اورشىلەمە، او زۇتون يانينا يېغىدى كى، ربئن عهد ساندېغىنى دا وودون شهرى اولان صەھىوندان گىتىرئىلەر. ۳ يەئىنجى آيدا اولان بايرام واختى بوتون ائسرايىل خالقى پادشاھين يانينا يېغىلىدى. ۴ سونرا بوتون ائسرايىل آغساقااللارى گىلدەلر و لاۋىلى لر ساندېغى گۈتۈرۈلەر. ۵ لاۋىلى کاهنلر اونونلا بىرلەتكەدە حوضۇر چادىرىنى و چادىرىدا اولان بوتون موقدس اشىالارى گىتىردىلەر.^۶ سوليمان پادشاھ و اونون يانينا يېغىلىميش بوتون ائسرايىل جاماعاتى، ساندېغىن قاباگىندا او قدر قويۇن-كچى و

آلرئنى گؤيلره آچدى. ^{۱۳} او، بورونجىن بىز كورسو دوزلىتمىشىدى كى، اوزونلۇغۇ ائلە ئىنى بش قول آچ^{*}، بويو دا اوچ قول آچ^{*} ائدى و اونۇ خييطىن اورتاسىينا قويىمۇشدو. سوليمان اونون اوستۇنده دوردو. بوتون ائسرايىتل جاماعاتى قاباغىندا دىئه دوشوب آلرئنى گؤيە آچدى. ^{۱۴} سوليمان ددى: «يارب، ائسرايىتل تاريسى! نه گۈيىدە، نه دە يىردى سىئىن كىمى تارى وار. سن عهدئىنى و مەحتىنى بوتون او قوللارينلا ساخلايىرسان كى، بوتون اوزكىلىرى گوندىن بىرى، ائسرايىتلن ھېچ بىر قېئلە سىئىن بىز ائلە اونۇ بىرئە يېتىئب. او دەشىدى: ^{۱۵} "من خالقىمى مىتصىر تورپاگىيندان چىخارتىدىغىم گوندىن بىرى، ائسرايىتلن ھېچ بىر قېئلە سىئىن بىز شهر سچىمەدئم كى، اورادا بىر معبد تىشكىم و آديم اوستۇنده اولسون. بىر آدام دا سچىمەدئم كى، خالقىم ائسرايىتل اوستۇنده حۆكمدار اولسون. ^{۱۶} آتام قولون آتام داودوا دەئىشىن وعدىدە يە عمل ادېسىن؛ اۆز دىئىتلە دەئىشىنى بو گون اۆز آلتىلە يېتىئبىسىن. ^{۱۷} ائندى، يارب ائسرايىتل تاريسى، قولون آتام داودوا دەئىشىن سۆزە عمل ات. وعدە ورئىب دەشىدىن كى: "سن بولوملا گەتىدىش كىمى، اوغلولارىندا اگر قانۇنوما موظاپقى عمل ادېت اۆز بولالارينا دئفت ادەر، ائسرايىتل تختىنده سىئىن نىسلەندىن بىر كىشى آسكتكى اولما ياجاق." ^{۱۸} ائندى اى ائسرايىتل تاريسى رب، قوى قولون آتام داودوا دەئىشىن سۆزلىر تصدىق اولۇنسۇن!

^{۱۹} لاكتىن، مگر تارى حققىتن يەدە، ائنسانلارин يانىندا ساڭىن اولار؟ باخ، سن گۈيە و گۈيىرئن گۈيونە سىيغمازسان، نە قدر آز مەن تىنكىدىش بىر معبدە! ^{۲۰} لاكتىن سن بىر قولونون دوعاسىنى و يالوارىشىنا نظر سال، يارب تارىم، سىئىن حوضوروندا اتدىيى فريادى و دوعانى اشتىت. قوى سىئىن نظرىن گىجه-گونداوز بىر معبدئىن اوستۇنده اولسون. بو بىر بارەدە سن دىېسىن كى، آدىنى اورادا قويىرسان. قولونون بورا يارا اوز توتوب اتدىيى دوعانى اشتىت. ^{۲۱} بو يىرە طرف دوعالار اتدىكلىرى واخت، اۆز قولونون و خالقىن ائسرايىتلن يالوارىشلارينى

سوليمانين خالقا خطاب اتمەسى

(۲۱-۱۲:۸ پاد)

^{۲۲} پادشاه دۇنوب بوتون ائسرايىتل جاماعاتىنا برకت وردى. بو زامان بوتون ائسرايىتل جاماعاتى آياق اوستە دورمۇشدو. ^{۲۳} پادشاه ددى: «ائسرايىتلن تاريسى رېب موبارك اولسون كى، آتام داودوا اۆز آغزى ائلە دانىشىدى و اۋز الى ائلە اونۇ بىرئە يېتىئب. او دەشىدى: ^{۲۴} "من خالقىمى مىتصىر تورپاگىيندان چىخارتىدىغىم گوندىن بىرى، ائسرايىتلن ھېچ بىر قېئلە سىئىن بىز شهر سچىمەدئم كى، اورادا بىر معبد تىشكىم و آديم اوستۇنده اولسون. بىر آدام دا سچىمەدئم كى، خالقىم ائسرايىتل اوستۇنده حۆكمدار اولسون." ^{۲۵} آتام داودون اورەيەننە آرزو وار ائىدى كى، ائسرايىتلن تاريسى رېئن آدىنا بىر معبد تىشكىم. ^{۲۶} لاكتىن رب آتام داودوا ددى: "سن ياخشى ادېسىن كى، آتام داودوا بىر معبد تىشكىم نىيىتتەن دوشۇسىن. ^{۲۷} لاكتىن معبدى سن تىشكىمە جىكسىن، سىئىن بىلەندىن گلن اوغلۇن مەن ئەدیما معبد تىشكىمە جىك." ^{۲۸} رېب دەئىيى سۆزۈنۈ يېتىئدۇ: چونكى من آتام داودون يېتىئن قالخىميشام، رېئن دەئىيى كىمى ائسرايىتل تختىنده اوتورموشام و ائسرايىتلن تاريسى رېئن آدىنا معبد تىشكىم. ^{۲۹} صانىدېغى اوراكىا قويىوشام. رېئن ائسرايىتل اۋولادلارى ائلە باغلايدىغى عەد اونون ائچىننە دئر".

سوليمانين دوعاسى

(۱۰-۸:۱۲۲، مز ۵۳-۲۲:۸ پاد)

^{۳۰} سوليمان رېئن قوربانگاھى قاباغىندا، بوتون ائسرايىتل جاماعاتىنин قاباغىندا دوروب

گۈرە عوض ور، چونكى ائنسان اوزكىلىرىنى فقط سەن بىتلەرسىن. ۳۱ الله كى اونلار سىند قورخىسۇنلار و آتالاريمىزا و ردئىئىن تورپاقدا ياشادىقلارى بىتون گۈنلەر بويى، سىنن يولۇنلا گىتسنلىر.

۳۲ اگر خالقىن ائسرايىلدىن اولمايان يادىللى دە اوزاق اولكەدن سىنن آدېتىن خاطىرئەن گىلسە، سىنن بئيوىك آدېت، قودرتلى آڭىن و اوزانان قولۇن باردە اشىدىب بىمۇ بىلدە طرف دوعا اتسە، ۳۳ او واخت سەن گۈيدىن، اۆز مىسىتىندىن اشىت و يادلىنى شىن سەن فرياد اتدىئىي هەر شىيى ات كى، يەر اوزۇنۇن بىتون خالقلارى دا سىنن آدېتىن تانىسىنلار، خالقىن ائسرايىل كەئى سىند قورخىسۇنلار و بىلسىنلىرى كى، تىككىدىئىم بىمۇ بىلدە سىنن آدېتلا چاغىرىلىرى. ۳۴ اگر خالقىن گۈندەرئىئىن يوللا دوشمنلىرىنى ضىئىدەنە موحارىئە يەرچىخسا و سىنن سېچىدىئىن بۇ شەھەر طرف، سىنن آدېتىن تىككىدىئىم بىلدە طرف سەن دوعا اتسە، ۳۵ سەن گۈيدىن اونلارىن دوعاسىنىنى يالوارىشىنىنى اشىت، اونلاردا حىمائىت ات.

۳۶ اگر اونلار سىنن ضىئىدەنە گۈناھ اتسەلر- چونكى گۈناھ اتمەين ائنسان يوخدور- سەن قىضىلەتىب اونلارى دوشمنە سىلەم ادەسەن و دوشمن اونلارى اسېر ادېت ياخىن يا دا اوزاق تورپاغينا آپارسا، ۳۷ اگر اونلار استېلىتكەدە اولدوقلارى اولكەدە اوزكىلىرىنى دۇندەرىب تۈرىۋە اتسەلر و اسېر اولان اولكەدە سەن دوعا ادېت "بىز گۈناھ و حاقسىزلىق اتمىشىك، پىشىشك اتمىشىك" دىسلەر، ۳۸ اگر اونلارىن اسېر اولونوب آپارىيلدىغى اولكەدە، بىتون اوزكىلىرى و جانلارى ائله، سەن طرف دۇنسەلر، آتالارينا وردئىئىن تورپاغا، سېچىدىئىن شەھەر و آدېتىن تىككىدىئىم بىلدە طرف سەن دوعا اتسەلر، ۳۹ او واخت سەن گۈيدىن، اۆز مىسىتىندىن اونلارىن دوعا و يالوارىشلارىنى اشىت و اونلاردا حىمائىت ات و سىنن ضىئىدەنە گۈناھ

سن اشىت، گۈبلەدە اولان مىسىتىندىن اشىت؛ اشىت و باغيشلا!

۲۲ اگر بىز آدام اۆز ياخىننىن ضىئىدەنە گۈناھ اتسە و اوندان آند ائچمك طلب اولونسا، او دا گلىڭ بى مەعبدەدە، سىنن قوربانگاھين قاباغىندا آند ائچسە، ۲۳ او واخت سەن گۈيدىن اشىت و عمل ات. قوللارينا حۆكم ات: شرور آدامىن عمللىنى اۆز باشىنا دۇندارئب اوپۇ مەحکوم ات و صالح آداما صالحلىقىنەن گۈرە بىلەت ور.

۲۴ اگر خالقىن ائسرايىل سىنن ضىئىدەنە گۈناھ اتدىئىي اوچون دوشمن قاباغىندا مىلغۇب اولسا و اونلار تىكار سەنە طرف دۇنوب آدېتى دىئل لرئەن گىتىرسەلر و بىمۇ بىلدە سەن يالوارىب فرياد اتسەلر، ۲۵ او واخت سەن گۈيدىن اشىت و خالقىن ائسرايىلنىن گۇناھىنى باغيشلا، اونلارى گىئىه اونلارا و آتالارينا وردئىئىن تورپاغا قايtar.

۲۶ اگر خالقىن سىنن ضىئىدەنە گۈناھ اتدىئىي اوچون گۈرى باغلانىب ياغىش ياغىمسا، اگر بۇ پىرە طرف دوعا ادېت آدېتى دىئل لرئەن گىتىرسەلر و اونلاردى ڈىل اتدىئىن زامان اۆز گۇناھلارىندان دۇنسەلر، ۲۷ او واخت سەن گۈيدىن اشىت، قوللارىنىن و خالقىن ائسرايىلنىن گۇناھىنى باغيشلا؛ و گەدجىكلرى ياخشى يولو اونلارلا اۋيرات. خالقينا ائرث وردئىئىن تورپاغينا دا ياغىش گۈندەر.

۲۸ اگر اولكەدە آجليق اولسا، وبا اولسا، ائستى يىل، كوف، چىئىتكە يدا بىتتىكى قوردو اولسا، اگر دوشمن اونلارى اولكەنئىن ھەناسى بىز شەھەتىدە موحاصرەر يە آلسا؛ ھناسى بىلا، ھناسى ناخوشلۇق اولور، اولسۇن - ۲۹ ھەر گىشەن طرفىندىن، يدا بىتون خالقىن ائسرايىل طرفىندىن بىز دوعا و يالوارىش اولسا، ھەناسى كىس اۆز ڈىل لىتىنى و دردئىنى بىتلىپ بىمۇ بىلدە طرف اللىرىنى آچسا، ۳۰ او واخت سەن گۈيدىن، اۆز مىسىتىندىن اشىت و باغيشلا. اورەيىنى بىلدەتىن ھە آداما، بىتون عمل لرنتە

اونلارین قاباغيندا گرهنايilar چاليردىيلار و بوتون ائسرايىلللى لر آياق اوسته دايامىشىدிலار. ۷ سوليمان رېئن معبدى قاباغينداكى حىچىن اورتاسىنى تقدىس اتىدى كى، ياندىرما قوربانلارى و باريش قوربانلارينين پىتىنى اورادا تقدىم اتسىن. چونكى دوڑلىتىمى بورونج قوربانگاكا ياندىرما قوربانلارى، تاخيل تقدىملرى و پىشى پىرسىزدى.

۸ او واخت سوليمان و اونولا بىرلەككە چوخ بؤيوک بئر جاماعات، خَمَات كِچنەتىن مئصىر درەستئنە قدر ياشاييان بوتون ائسرايىلللى لر يىدى گون بايرام توتدولار.

۹ سىكىزنجى گون شۇوكىتلى بئر يىعىن توتدولار. قوربانگاهين تقدىسى اوچون يىدى گون ده بايرام اندىلار. ۱۰ يادئنجى آيىن ائىتمى اوچونجو گونو سوليمان خالقى اۆز اولرىنىڭ گۈندىرىدى. اونلار رېشىن داوددا، سوليمانا و خالقى ائسرايىلە اتدىي ياخشىليقلارا گۈرە، اوركىلىتىدە شاد و خوشحال ائدىلار.

رب گىنە سوليمانا گۈرونور

(پاد: ۹-۱:۹)

۱۱ بله‌جه سوليمان رېئن معبدىنى و پادشاھ سارايىنى تئكىئ قورتاردى. رېئن معبدىنىدە و اۆز سارايىندا اوره يى ائستەدئىي هر شىي باجارىقلىقلا اتىدى. ۱۲ رب سوليمانا گىجه گۈرونوب اونا ددى: «ستىن دوعانى اشىتمىشىم و بو يىرى اۆزۈمە قوربان اوي سچىمئشىم. ۱۳ گۈرلىرى باغلادىغىم و ياغىش اولمادىغى واخت، چىشتىكە يە امر اتدىئىم زامان كى، پرى پىش قورتارسىنلار، خالقىمین آراسىندا وبا گۈندەردىئىم زامان، ۱۴ اگر مىش آديملا چاغىرييان خالقىم اوزلىئىنى آلچالتسالار، دوعا ادئب اۆزۈمە آخىتسالار و پىش يوللاريندان دئۇنسەلر، او واخت گۈيدن اشىتىئ اونلارين گوناهىنى باغىشلاياجاقام و تورپاقلارينى صاغالداجاگام. ۱۵ ائندى بىرده ائىلن دوعانى

ادن خالقىنى باغىشلا. ۴۰ ائندى، اي تارىم، سنه يالواريرام، بىرده ائىلن دوعانى گۈزلىش گۈرسۈن و قولقلارين اشتىشىن. ۴۱ ائندى يارب تارى، چىخ ياشاياجاغين يرە! سن و قۇوتىشنى مظھرى اولان ساندىغىنلا بىرلەككە؛ يارب تارى، قوى كاھىنلىش نىجاتلا أحاطە اولونسون، موتقىلىشنى سىن ياخشىليغىندا سوئىسىنلار. ۴۲ يارب تارى، مسح ائدىنن دۇندرمه، قولون داوددا گۈرستىدىئىن مەحبىتى يادا سال».

معبدىن تقدىس ادئلمەسى

(پاد: ۶۶-۶۲:۸)

۱ سوليمان دوعانى قورتارىدىقدا، گۈيدن اود دوشوب ياندىرما قوربانلارى و قوربانلارى اودو. رېئن جلالى معبدى دولدوردو. ۲ كاھىنلىر رېئن معبدىنىڭ كىره بىتلەتىرلەر، چونكى رېئن جلالى رېئن معبدىنى دولدۇرمۇشدو. ۳ بوتون ائسرايىل اووللادارى اودون دوشدوپىونو و معبدىن اوستوندە اولان رېئن جلالىنى گۈرنەدە، داش دۇشىمەنىن اوستوندە اوزو اوستە بىرە دوشوب پرسىتش اتىلار و ربە حىمدىل و ربى دەتلىر: «رب ياخشى دىر، اونون مەحتىي ابىدى دەر». ۴ پادشاھ و بوتون خالق رېئن حوضۇرۇدا قوربانلار گىسىلەر. ۵ سوليمان پادشاھ قوربان اولاراق ائىرمى ائكى مئن اۆكۈز و يۈز ائىرمى مئن قوييون-كچى تقدىم اتدى. بله‌جه، پادشاھ و بوتون خالق تارىينىن معبدىنى تقدىس اتىلەر. ۶ كاھىنلىر اۆز و ظەنھەلر ئىنە موطابقى داياندىيلار، لاۋالى لر ده رېئن موسىقى آلتلىرى ائلە دوردولار. پادشاھ داود بونلارى دوڑلىتمىشىدى كى، اۆزۈ «ربە شوكور اولسون، چونكى مەحتىي ابىدى دەر» اوخويوب حمد ادندە، لاۋالى لر چالسىنلار. كاھىنلىر دە

و حَمَاتدا تَكَدِّيَّيِّي بُوتون آنبار شَهْرلَرَئِي باشا چَاتِيَّيِّدِي. ۵ يُوخارِي بِيت خَورُونِي و آشاغِي بِيت خَورُونِي، قَالَالِي شَهْرلَرِي، دُواوارِلار، قَابِيلَار و چَفَتَهِلَرِي ائلَهِ تَكَدِّيَّيِّ. ۶ بَعْلاَتِي، اوْزُونُون آنبار شَهْرلَرَئِي، بُوتون دُؤُيوش عارِبَا لارِينِين اولدوغُو شَهْرلَرِي، آتَلَى لارِين اوْلدوغُو شَهْرلَرِي، اورشَلَمَدَه، لوباندان و اوْنون حُوكْمَانِيَّيِّي آتَيَيِّدا اولان بُوتون يَرِلدَه تَكَمِّك ائسَهَهِ دَيِّي هَر شَيِّي تَكَدِّيَّيِّ.

۷ اُولَكَهِه ائسَرَايِيلَلِي لرَدن اولمايان آيرِي خالقلار، خَتَّلِي لَر، امُورلُولَار، پِرْئَلَلَر، خَثَّلِي لَر و پِوسلُولَار قَالِمِيشَدِي. ۸ چُونَى ائسَرَايِيل اُولوادَلارِينِين نَسْئَل لَرِي اُولَكَهِه بُوراخِيلِيمِيشَدِي. سُولِيمَان اونلارِي ائجَبارِي فَحَلَلَر اتَدِي و بو، ائنِيَّه قَدَر بَلَهِ دَه. ۹ لَاكَن ائسَرَايِيل اُولوادَلارِينِندَن هَچ كَسِي اُوز انشَي اوْچُون قول اتَمَهَهِي؛ اونلار سُولِيمَانِين دُؤُيوشچُولَرِي، سُرَكَرَه رِيَسَلَرِي، دُؤُيوش عارِبَا لارِينِين و آتَلَى لارِينِين باشِچِيلَارِي ائدَهَلَر. ۱۰ بُونَلَار سُولِيمَان پادشاھِين نظَارَت ادن باش رِيَسَلَر ائدَهَلَر. خالقا رِيَسَلَك ادن بو آدامَلَار ائكَي يوز آلَى نَفَر ائدَهَلَر.

۱۱ سُونرا سُولِيمَان فَرَعُونُون قِيزِينِي داودُون شَهْرَئِندَن اوْنون اوْچُون تَكَدِّيَّيِّ اوئَنَه كُوچُورَتَدو. چُونَكَى او دَدِي؛ «آرَوادِيم ائسَرَايِيلَن پادشاھِي داودُون سارَايِينَدا ياشامالَسِين، اونا گُؤره كَى، رِيَن سانديَغِينِين گَرَدِيَّي يَرِلَر موقَدَسَدَه». ۱۲

سُولِيمَان معبَدِه عَبَادَت قَايِداسِينِي موَعِينَ ادَه

۱۲ سُونرا سُولِيمَان ايوانِين قَابَايِينَدا دُوزَلَتِيَّي رِيَن قوربانَگاهِينَدا، رَبَه ياندِيرِما قوربانَلَارِي تَقدِّم اتَدِي. ۱۳ بُونَو موسَانِين سَبَت گُونلَرَئِنَه، تَزَهَ آى مِراسِئِملَرَئِنَه، ائلَهِ اوچ دَفَه بايرامِلَارِدا يَعْنَى ماياسِيز چَوْرَك بايرامِينَدا،

گُؤزِلَرَئِم گُؤرَه جَك و قَولاَقَلَارِيم إِشَنَه جَك. ۱۶ ائنَدِي بو معبَدِي سَجَبْت تَقدِّس اتَمَشِّم كَى، آديم ايدَه لَك اورادا اولسوُن. مِنْم نظرِئِم و اورهِيَّم دَائِم اورادا اولاًجاَق. ۱۷ اگَر مِنْم بُوتون سَنه امر اتَنِئِكَلَرَئِمِي يَرِئَنَه يَتَشَرَّب، آتَان داودُون پِرِئَدِيَّيِّي كَمِي بِولومَلا گَدَهَسَن، مِنْم قَايِدالارِيمَا و حُوكْمَلَرَئِمِه عمل ادهَسَن، ۱۸ سَنَن پادشاھِيلِيق تَخَشَنَي پايدار ادهَجيَّم، نجه كَى، آتَان داودُلا عَهَد باغلاَيِّيب دَمَشَدِيَّم: «سَنَن نَسْلَئِنَدَن ائسَرَايِيلَه حُوكْم ادن بَشِّر كَشَى اسَكَنَك اولمايا جَاق». ۱۹

۲۰ آماً اگَر دُونُوب قَابَايِينِيزَا قَويِدَوْغُوم قَايِدالارِيمِي و امرلَرَئِمِي تَرك ادَه سَيَّنَر، گَدَيَّب آيرِي آلاَلاهَلارَا قَولَلَوق ادَنْب اونلَارَا پِرسَتَش ادَه سَيَّنَر، من سَنَزِي اونلَارَا وَرَدِيَّم تورپاقدَان قَوَوَوب آتاجاغَام و اُوز آديمَا تَقدِّس اتَدِيَّم بو معبَدِي حَضُور وَمَدَان رَدَه ادهَجيَّم. او واخت ائسَرَايِيلَي بُوتون خالقلار آراسِينَدا مَثَل و عَيْرَت سَوْزَو ادهَجيَّم. ۲۱ او جَا اولان بو معبَدِئَن يانِينَدان كَچَن هَر كَس حِيرَتَن مَات قالِيب دَيِّه جَك؛ «نه اوچُون رب بو تورپاغا و بو معبَدِه بُونَو اتَدِي؟» ۲۲ و دَيِّه جَكَلَر: «اونا گُؤره كَى، اونلَار اُوزِلَرَئِنَه رب تارِيلارِيني، آتالارِيني مَئَصَر تورپاگِينَدان چِيخارَدَان رب تارِيلارِي تَرك اتَدَهَلَر و آيرِي آلاَلاهَلارَدان يَاپِيشِيشَب، اونلَارَا پِرسَتَش و قَولَلَوق اتَدَهَلَر. بُونَا گُؤره دَه او بُوتون بو بلانَي اونلَارِين اوستونَه گُونَدَرَدِي». ۲۳

سُولِيمَان تَكَيَّتَتِي ائشَلَرِي (پادِ: ۹-۲۸)

۲۴ سُولِيمَان رِيَن معبَدِئَنِي و اُوز سارَايِينِي ائيَرَمِي ائلَهِ تَكَيَّتَ قورتاَرِيدِيَّدَان سُونَرَا، ۲۵ خَورَامِين اونا وَرَدِيَّيِّي شَهْرلَرِي تَزَهَن تَكَدِّيَّ و ائسَرَايِيل اُولوادَلارِيني اورادا پِرِلَشَدَرَدِي. ۲۶ سُونَرَا سُولِيمَان حَمَات-صَوبَايَا گَتَدِي و اونو آلَدِي. ۲۷ صَحرَادَا تَدَمُورَو تَزَهَن تَكَدِّيَّ

اولمادى کى، پادشاه اوغا تشرئح اتمەسىن.
 ۳ شىبا ملکەسى سوليمانىن حئكمىتى و اونون تىكدىئى سارانى،^۴ سوفرەستىدە كى يېمىھى، اعيانلارينىن اوتوروشونو، قوللوچۇلارينىن خىدەمتىنى و اونلارин پالتارلارينى، ساقتلارنى و اونلارين پالتارلارينى، رېشىن مەيدەندە گىشىرىتىي ياندىرما قوربانلارينى گۈرۈنە حيران قالدى.^۵ او، پادشاھا ددى: «سەنن ائشلەرن و حئكمىتىن بارەدە اۋز اۇلگىمەدە اشتەتىيەم خېر دوز ائمئش.^۶ هەرچىن گلېش اۋز گۈزلىرەلە كىرەنە قدر، من اونلارين سۈزلىرە ئانانىمامىشىدىم. باخ، منه سەنن بؤيوک حئكمىتىن يارىسى بلە، دانىشىلمايىب. سەن اشتەتىكلىرىمەن دە اوستۇنسىن.^۷ سەنن آدامالارىن و قوللوچۇلارين نە بختوردەرلە كى، ھەمئە حوضوروندا دوروب حئكمىتىنى اشتەتىرلە.^۸ تارىن رب موبارك اولسون كى، سەنن راضى اولوب و سەنن تارىن رب اوچون تختىندا پادشاھ اوتسوردوب! سەنن تارىن ائسرايىتلى سۆدئىي اوزوندن ھەم دە اونو ابىدەجىك پايدار اتمىكىن اۋتىرى، سەنن اونلارين اوستۇنە پادشاھ ادئب كى، عدالت و صالحىڭىلە عمل ادھىسن».^۹ شىبا ملکەسى پادشاھا يوز ائىرەمى تالانت^{*} قىزىل، چوخلى عطرئىيات و قىيەتلى داشلار باغيشلادى. اونون پادشاھ سوليمانا وردئىي قدر عطرئىيات هەچ واخت گلەمەشىدى.

۱۰ اوفىردىن قىزىل گىتىرن خورامىن آداملارى ائلە سوليمانىن آداملارى، آرداچ آغاچى و قىيەتلى داشلاردا گىتىردىلە.^{۱۱} پادشاھ آرداچ اغاچىنىدان رېشىن مەيدى و پادشاھ سارانى اوچون پىتلە گىنلەر، موسىقىچىلار اوچون طنبورلار و چىنگىلەر دۆزلىتى. يەھودا دىيارىندا بو گونە قدر بىلەسى گۈرۈنەمەشىدى.^{۱۲} سوليمان

ھەفتەلر بايرامىندا و چارداقلار بايرامىندا امر اتدىئى كىمى تقدىملىر گۈنوندە تقدىم اتدى.
 ۱۴ آتاسى داودودن وردىيى تىتىباتا موطابقى، او، كاھىنلرئىن بؤلمەلرئى خىدەمتىرەنە موطابقى، هەر گۈنون قايداسى ائلە كاھىنلرئىن يانىندا حەمد و خىدەمت اتكى اوچون لاۋئلى لرى و ئەنفەنلرئىنە موطابقى و هەر قاپى يَا قاپىچىلارى بؤلمەلرئىنە موطابقى تعىئىن اتدى. چونكى تارى آدامى داود بە امر اتىشىدى.^{۱۵} اونلار هەر مەسەلەدە، خىزئەنلرلە باغلى مەسەلەرلەدە پادشاھىن كاھىنلەر و لاۋئلى لرە اولان امەنەندن چىخىمادىلار.

۱۶ رېشىن مەيدەن بۇنۇرە سەنن قويولماسىندا ئىشكەنلىق قورتارانا قدر سوليمانىن هەر ائشى يېرىئەنە پىتشىمشىدى. بلەجە رېشىن مەيدى ئىشكەنلىق قورتاردى.

۱۷ سوليمان ادۇم اولكە سەنندا، دەنئىز كارىندا اولان عصىيون-گېرىھ و إلۇتا گىتىدى.^{۱۸} خورام، نۆكىرلەرنىن واسىطەسى ائلە اوغا گەنلەر و دەنئىز بىلد آداملار گۈنەردى. اونلار سوليمانىن آداملارى ائلە بىشىكىدە او فىرە گەنلەر و اورادان دۇرد يوز آلى تالانت^{*} قىزىل گۈرۈوب سوليمان پادشاھا گىتىردىلە.

سوليمان و شىبا ملکەسى

(پاد. ۱۰-۱۳)

شىبا ملکەسى سوليمانىن شۇھەرەتنىنى ئاشتەتىپ اورشىلەمە گىلدى كى، اونو تاپماجالارلا ائمتحان اتىشىن. او، چوخ بؤيوک كاروانلا، عطرئىيات، چوخلى قىزىل و قىيەتلى داشلارلا يۈركۈمىش دۆھەلرلە سوليمانىن يانىنا گىلدى و اورەيىتىندا اولان هەر شى بارەدە اونونلا صۈحبىت اتدى. سوليمان اونون بوتۇن سوآللارينا جواب وردى؛ هەچ بئر كىزلى شى

سولیمانین دُوروندہ دَیرلی ساییلمیردی.
۲۱ پادشاهین گمثیر خورامین آدامالاری ائله بئرلکدە تَرْشِيشَه گَدرَدِي. اوج ائله بئر دَفَه تَرْشِيشَه گَمثیر لَكَلَب قَيزِيل، گوموش، فَنَل دَئشِي، مِيمونلار و طاووسلار گَتَرَدَلَل.

۲۲ بَلَه جَه سولیمان پادشاه وار دَوَّولَتَه و حَكْمَتَه يَر اوْزونون بوتون پادشاهلاريندان اوستون ائدى.
۲۳ بوتون يَر اوْزونون پادشاهلارى

ائسته يَشَرَّدَلَلَر كَى، سولیمانین حوضورونا گَلَسَنَلَر و تارىنин اونون اوره يَشَنَه قَويِدوغۇ حَكْمَتَي اشَتَّىنَلَلَر. ۲۴ اونون يانينا گلن هَر كَس هَدِيَه گَتَرَدَلَدِي. بَلَه جَه اونا هَر ائل قَيزِيل و گوموش قابلا، پالتارلار، سَلَاحَلَار، عَطَرَيَات، آتَلَار و قاطِيرَلَار گَتَرَدَلَدِي.

۲۵ سولیمانين دَوَرَد مَن آخَوروندا دَوَيُوش عارابالارى اوچون آتَلَارى و اون ائكى مَن آتَلَيسى وار ائدى. اونلارى عارابالار اوچون آيريانlan شهرلرده و اورشلئىمَدَه، پادشاهين يانيندا پِرلَشَدَرَدِي. ۲۶ او، فَرات چايىندان فنلىسطلى لَرَئَن تورپاغىينا و مَنْصُور سرحدئه قدر بوتون پادشاهلار اوستوندە حُوكَمَانلىق ادَرَدِي. ۲۷ پادشاه اورشلئىمَدَه گوموشو، چوخلوغوندان داشلارا، سَيَّدَر آغاچىنى دا هامار بُولَكَه دَه بَتَّنَ وحشى انچىر آغاچىنا برابر اتَمَشَدِي. ۲۸ سولیمانين آتَلَارىنى مَنْصُورَدَن و بوتون باشقا اُلَكَه لَرَدَن گَتَرَدَلَلَر.

سولیمانين اُلَلَومُو

(۱۱-۴۱:۴۳)

۲۹ سولیمانين قالان ائشلرلى، ائلک ائشلرئندَن آخر ائشلرئه قدر، مَگَر ناتان پيغمبرئ تارئخ كَشتابيندا و شَلَلَوْ أَخْتَيَانِين پيغمبرلشىنَدَه و گَئُرُوجُو يَعَدَّونون نِبَاط اوْغلو يَروِيعَام

پادشاه شِبا ملکه سئنه آرزولا دِيغى و ائسته دئيى بوتون شيلرى وردى. سوليمان ملکه نَنْ گَتَرَدَكَلَرَئَدَن داها چوخ وردى. او دا آدامالارى ائله بئرلکدە قاييدىب اوز اولكەسئنه گَتَدِي.

سولیمانين وار-دَوَولَتِي

(۱۰-۱۴:۲۵)

۱۳ بَلَه ائله سوليمانا گلن قيزيلين چكىسى آلتى يوز آتمىش آلتى تالانت * ائدى. ۱۴ آل-ور ادن آدامالارين و تاجىرلرئن گَتَرَدَيى قيزيل بورا يَا داخنل دينلدى. بوتون عرب پادشاهلارى و ائسراينلش واللى ده سوليمانا قيزيل و گوموش گَتَرَدَلَلَر. ۱۵ سوليمان پادشاه دَؤَيمَه قيزيلدان ائكى يوز سپر دوزَلَتَدِي. هَر بَشَر سپره آلتى يوز شِكَل * دَؤَيمَه قيزيل ائشلَنَدِي. ۱۶ او، دَؤَيمَه قيزيلدان اوچ يوز قالخان دا دوزَلَتَدِي و هَر بَشَر قالخانَا اوچ يوز شِكَل * قيزيل ائشلَنَدِي. پادشاه اونلارى «لوبنان مِشَهَسِي» آدلِي سارايينا قويِدَ.

۱۷ پادشاه فَلَن دَشَنَدَن بُويوك بَشَر تخت دوزَلَتَدِي و اونو خالائص قيزيللا اوْرَتَدَو. ۱۸ تختئن آلتى پِئَلَه سِي و آياق قويِماق اوچون قيزيل كَتَلَى وار ائدى، بونلار تخته باغلى ائدئل. اتو رجا جاغين هَر ائكى طرفتنه قوللار وار ائدى و قولدارين يانيندا ائكى شتر موجسَمَه سِي وار ائدى. ۱۹ آلتى پِئَلَه نَنْ ائكى طرفتنه ده اون ائكى شتر موجسَمَه سِي وار ائدى. هَج پادشاهلىقىدا بَلَه بَشَر شى دوزَلَدَلَمَه دَه. ۲۰ سوليمان پادشاهين بوتون ائچكى قابلا رى قيزيلدان ائدى. «لوبنان مِشَهَسِي» آدلِي سارايينا اولان بوتون اشىالار دا خالائص قيزيلدان ائدى. چونكى گوموش

۱۰ اونونلا بىرلەكىدە بئۇيۇمۇش جاوان آداملا
اونا دەئىلر: «ستە» آتام اوستومۇزە آغىر يوغۇ
قويدۇ، سىن اونو يۈنگۈللىشدىرى» دەئىن بۇ
خالقا بىلە دە: «مېڭ كىچىك بارماقىم آتامىن
بىلەندىن يوغۇندۇر. ^{۱۱} آتام سىزى آغىر يوغۇلا
يۆككە مىشدى، آما من سىزىن يوغۇنۇزو داها دا
آرتىرا جاغام. آتام سىزى قامچىلارلا تېئە اتدى،
آما من سىزى عقرىرلە تېئە ادەجىم.»

۱۲ يەربىعام بوتون خالقالا بىرلەكىدە
پادشاھين دەئىيى كىئىمى كى، «اوج گۈن سۇنرا
گىئىھ يانىما گلەن»، اوج گۈن سۇنرا رەحوبعامىن
يانىبا گلەنلەر. ^{۱۳} پادشاھ اونلارا يَاوا جاواب
وردى. پادشاھ رەحوبعام آغساقاللارين
مصلحتىنى محل قويىمايىب، ^{۱۴} جاوان
آداملارين مصلحتىنى موطابق، خالقا ددى:
«آتام سىزى آغىر يوغۇلا يۆككە مىشدى، آما
من اونو داها دا آرتىرا جاغام. آتام سىزى
قامچىلارلا تېئە اتدى، آما من عقرىرلە
تېئە ادەجىم.» ^{۱۵} بىلە جە پادشاھ خالقا قولاق
آسمادى، چونكى بو حادىتە تارى طرفىندەن
اولدو كى، رب شەلولۇ أخىيا واسىطەسى ائلە
نېباتق اوغلو يەربىعاما دەئىيى سۋۇزۇ يرئە
يتىشىن.

۱۶ بوتون ائسرايىللى لر پادشاھين اونلارا
قولاق آسمادىيغىنى گۈرنەدە اونا جاواب ورئب
دەئىلر:

«داوودلا بىزىم نە ائشىمئز وار؟

يىسەئىن اوغلو ندا ائرثىمئز يۇخدۇر!
اي ائسرايىللى لى، هەرس ئوئەن!
اي داود، ائندى اۆز ئوئەن باخ!»

بوتون ائسرايىللى لر إولرئىنە گەتكەئىلر.
۱۷ رەحوبعام فقط يەھودا شەھرلەندە ياشایان
ائسرايىل اۋولادلارى اوستوندە پادشاھلىقى
اتدى. ^{۱۸} پادشاھ رەحوبعام ائجبارى فەحلەر
اوستوندە نظارتچى اولان ھەدورامى گۈندەرى. ائسرايىل اۋولادلارى اونو داشا باسىب
أۇلدۇردىلر. پادشاھ رەحوبعام ئىلسىك اۇز

حاقىنداكى وحى لرئىنە يازىلما يېبىدىر؟
۲۰ سوليمان، اورشلەندە بوتون ائسرايىل
اوستوندە قىرخ ائل پادشاھلىق اتدى.
۲۱ سوليمان اۇلوب آتالارى ائلە ياتدى و
آتاسى داودون شەھرئىنە باسىرىرىلىدە. اونون
يرئە اوغلو رەحوبعام سلطنت اتدى.

ائسرايىللى لر رەحوبعاما پىشىدّ چىخىرلار

(۱۱-۱۲ داد.)

١ ٢ رەحوبعام شىكمە گىتدى، چونكى
بوتون ائسرايىللى لر شىكمە
گەلمىشىدەلر كى، اونو پادشاھ اتسىنلەر. ^۲ بىاط
اوغلۇ يەربىعام، بونو اشتىتىئى زامان، مئشىردىن
قايىتىدى چونكى سوليمان پادشاھين آئىندەن
اورا يَا قاچىمىشىدى. ^۳ اونو چاغىرتىدىر دىلار.
يەربىعام گىلدى و بوتون ائسرايىللى لرلە
بىرلەكىدە رەحوبعاملا دانىشىپ اونا ددى:
«آتام اوستومۇزە آغىر يوغۇدا قويىدۇ. سىن
ائىندى آتаниن چىتن قوللوغۇنۇ و اوستومۇزە
قويدوغۇ آغىر يوغۇ يۈنگۈللىشدىرى، بىز دە
سەن قوللۇق ادەرنىك.» ^۴ رەحوبعام اونلارا ددى:
«اوج گۈندەن سۇنرا گىئىھ مېڭ يانىما گلەن.»
خالق گىتدى.

^۵ پادشاھ رەحوبعام آتاسى سوليمانىن
صاغلىغىندا اونا مصلحت ورن آغساقاللارلا
مصلحتىلەشىپ ددى: «بو خالقا جاواب
ورمك اوچۇن منه نە مصلحت ورئىستىز؟»
^۷ آغساقاللار اونا دەئىلر: «اگر سىن بو خالقا
مهرئبان اولاسان و اونلارى راضى ادەب
اونلارلا ياخشى دانىشاسان، دائىم سەن قول
اولارارلا.» ^۸ آما او، آغساقاللارين ورئىتكەرى
مصلحتى محل قويىمادى و اونونلا بىرلەكىدە
بئۇيۇمۇش و اونا خەندىتەدەن جاوان آداملازلا
مصلحتىلەشىدى. ^۹ اونلاردان سورۇشىدۇ: «سىز
نە مصلحت ورئىستىز؟» منه دىئىن. بو خالقا
كى، «آتаниن اوستومۇزە قويىدوغۇ يوغۇ
يۈنگۈللىشدىرى» دىشىلر، نە جاواب ورئىم؟»

گلئىب رحوبعامىن يانىنىا يېغىلىدىلار. ۱۴ لاۋئىلى لر اوتلاقلارىنى و مولكلرىنى قويوب يەھۇدايا و اورشائىمە گىلدئلر. چونكى يېرۇبعام اونلارى اوغوللارى ئالىه بېشىڭىدە رېتە كاھنەنڭىك اتمىكدىن بىرگەنار اتىمىشدى. ۱۵ او، پېستىشىڭاھا لار اوچۇن ھم دە دۈزلىتىسى كچى و دانا بوتلرى اوچۇن اۆز كاھنەنلىنى قويوموشدو. ۱۶ اونلارىن دالىنجا بوتون ائسرايىل قېبىلەلر ئىندىن اولان ائسرايىللى لر دە كى، صادقى اوزكىلە ربىي آختارماق ائستەپېردىلر، اورشائىمە گىلدئلر كى، آتالارىين تارىسيي رېتە قوربان تقدىم اتىشىنلار. ۱۷ يەھۇدا پادشاھىلىغىنىي مۇھىكمىنىتىرىدىلر و اوچ ائل سوليمانىن اوغلو رحوبعاما كۈمك اتىدىلر. چونكى اوچ ائل داوددون و سوليمانىن يولو ئائلە گىلدئلر.

رحوبعامىن آروادلارى و اوشاقلارى

۱۸ رحوبعام ماختاتى اۆزۈزىنە آرواد آلدى. ماختاتى داوددون اوغلو بىرئىمۇتلا يىسەننىن اوغلۇ إلثابىن قىزىي أبىخەيىلئىن قىزىي ائدى. ۱۹ او، رحوبعاما اوغوللار دوغدو: يەعشو، شىمرىيانى، زاھمى. ۲۰ ماختاتىن سونرا آبىشالومون قىزىي مەعكانى آلدى. او، آبىئيانى، عەتتەيى، زئزانى و شىلومىتى دوغدو. ۲۱ رحوبعام آبىشالومون قىزىي مەعكانى بوتون آيرى آروادلارى و جارئىيەلر ئىندىن داها چوخ سۈۋىردى. او، اون سىكىز آرواد و آلتىمىش جارئىيە آلمىشدى، ائىئرمى سىكىز اوغوللون و آلتىمىش قىزىن آتساسى اولدو. ۲۲ رحوبعام مەعكانى اوغلو آبىئيانى قارداشلارى آراسىندا باشچى و رەبەر تىعىن ائدى چونكى اونو پادشاھ اتمك نىتىشىنە ائدى. ۲۳ آغىلى رفتار ادېب بوتون يەھۇدا و بىنامەن تورپاگىندا ھر قالالى شەھرە اوغوللارىنى گۈندەرى و اونلارا بول ارزاق وردى، اونلار اوچۇن چوخلۇ آرواد آلدى.

عاراباسىينا مىندى كى، اورشائىمە قاچسىن. ۱۹ بله جە ائسرايىل داوددون سولالەستىشنىڭىدەن قالخدى و بۇ، بۇ گونە كىمى بىلدەن.

شىمعيانىن پېغمېرىشى (پاپ. ۲۱-۴:۱۲)

||| ۱۱ رحوبعام اورشائىمە گىلدئكە، يەھۇدا و بىنامەن اۋەنى-يۆز هشتاد مىن سەچمە دۇيىوشچوسونو بىر يەھىدى كى، ائسرايىللى لرلە موحاربە ئەدب سلطنتى رحوبعاما قايتارسىن. ۲ لاكتەن ربىن بۇ سۆزۈ تارى آدامى شىمعيانا نازىل اولدو: ۳ يەھۇدا پادشاھى سوليمان اوغلو رحوبعاما، يەھۇدا و بىنامەن داھىن بىلەن ائسرايىللى لر دە كى، ۴ رب بله دېش: «گۈر گەنمەستىن و ھموطنلەرنىزەلە موحاربە ئەتمىھەستىن. ھر كىس اۆز اۋەنە قايتىسىن، چونكى بو اۋش مەتم طرفىمەن اولوب.» بله جە اونلار ربىن سۆزۈنە قولاق آسىدىلار و يېرۇبعامىن اوستونە گەنمەن ئەل چىكدىلر.

رحوبعام قالالار تىڭىز

۵ رحوبعام اورشائىمە ياشادى و يەھۇدانىن دەفاعسى اوچۇن شهرلر تىڭىزى. ۶ تىڭىزى شەھرلر بىت لىجم، ايتام، تىقوعع، ۷ بىت صور، سوکو، عەدوللام، ۸ گىت، مارشا، زئف، ۹ آدورەيىم، لاكتىش، عىزقا، ۱۰ صورغا، آتالۇن و خېرىن ائدى. او يەھۇدا و بىنامەن تورپاگىندا اولان بو قالالى شەھرلر تىڭىزى. ۱۱ قالالارى مۇھىكمەدېب اونلارا سىركىرەلر تىعىن ائدى و اونلاردا ارزاق، زىتون ياغى، و شراب آنبار ائدى. ۱۲ ھر شەھرە سېپر و نىزەلر قويىدو، اونلارى چوخ مۇھىكمىنىتىرىدى. بله جە يەھۇدا ئالە بىنامەن تورپاقلارى اونون طرفىنەن قالدىلار.

۱۳ بوتون ائسرايىلداھ اولان كاھنەنلر و لاۋىنى لر دە اونلارىن بوتون محل لرىتىنلەن

دا گئوتوردو. ۱۰ رجوياعم پادشاه اونلارين يرئنه بورونج قالخانلار دورلشىدى و بونلارى پادشاه سارايىنین قايسىسىنى قورويان كشىكچى رىيسلەرنىڭ ئالىنه وردى. ۱۱ هر دە پادشاه رىئىن معدىئە گلنده كشىكچىلار گلېش اونلارى داشى يېرىدىيلار. سونرا دا كشىكچىلەرنىڭ اوتاباغينا گىرى گىشىردىلر. ۱۲ اۋۇزونو آجالتىدىقا رىئىن قىصىي اونون اوستونىن دۇندۇ كى، اونو كامئل مەحۇ انتمەسەن، يەھودا ياخشى ائشلر دە وار ائدى.

رِحْوَبَعَامِينْ پادشاھلیغینین آخیری

۱۳ بهله رِحوبعام پادشاه اور شلشمده او زونو
مؤحکملنڈئب پادشاهیق اتدى. رِحوبعام،
پادشاه اولان واخت، قیرخ بئر یاشیندا ائدى.
او، اور شلشمده اون یدی ائل پادشاهیق اتدى.
رب بوتون اشرايش قبئله لر شدن بو شهری
سچمچشدی کی، اوز آدینی اور ایا قویوسون.
اونون آناسینین آدی عَمَونلو نَعْمَا ائدى.
۱۴ رِحوبعام شرات اتدى، چونکی اورهئىنى
رېئي آختار ماغا قويمادي.

۱۵ رِحوبعامين اتىئىي ائشرل، ائلك ائشرلندن
آخر ائشرلئىنه قدر، مگر شِمعيا پيغبرئن و
گئورو جو عنڌونون تارئخ كِتابلار يىندا نسل
شجره سنه مو طابق يازيمالا يېيدىر؟ رِحوبعاملا
يرِوبعام آراسيندا همنشه مو حارئه گدئىرى.
۱۶ رِحوبعام ائلوب آتالارى ائله ياتدى و
دا وودون شهرئىنده با سديريلىلدى. اونون يېئىه
او غلو آتىما پادشاه اولدو.

یہودا پادشاہی آئیا

(۱۵:۱-۸)

۱۳ یهودیان پادشاهی گذشته این ایجاد شدند

شئشْقئن يهودا ياهوجومو

(۱۴:۲۱-۳۱)

۱۲ رحوبعام پادشاهليغي
مئحکمله نسب قووتاندئياده
او و اونونلا برابر بتون اسراياللى ر* ربئن
قانونوندان اوز دۇندارىلار. ۲ رحوبعامين
پادشاهليغيينىن يشنجى ائشىنده مئصىر
پادشاهى شىشق اورشلىمە هوچوم اتدى.
چونكى رحوبعاملا خالق ربه خيانات
امئشدئلر. ۳ شىشقىن مئن ائتكى يوز دۇيوش
عاراباسى، آتمىش مئن آتلىسى و مئمىشىن
اونونلا بئرلەتكەدە گلن بولبۇ، سوكلۇ و كوشلۇ
سايىسيز- حسابىز عسگرى وار ائدى. ۴ او،
يەھودانين قالالى شەھرلەئى آلدى و اورشلىمە
باچىلاشدى.

۵ شیعیا پیغمبر رحوبعامین و یهودا
ریسلرئیشن یانینا کی، شیشقدن اوتری
اور شلنه بیغیلمیشدیلار، گلتب اونلارا ددی:
«رب بله دیش: «سئز منی ترک ادبیستنیز،
منم ده سئزی شیشقدن آلتنه و رمیشم.»

۶۰ ائسرایل ریشلری ائله پادشاه اوژلرئنی آچجالتیدیلار و ددئلر: «رب عادئلئر». ۷ رب اونلارین آچجالدیغینی گورنده شععیا رین بیو سؤزو گلدی: «اوژلرئنی آچجالتیدیقلاری اوچجون اونلاری محو اتمیه جیم، اونلارا بئر آز قوروتولوش ورهجیم، شىشقەنلى ائله قضبىئ اورشاشلىمن اوستونه توکولمیه جك. ۸ آما اونون قوللارى اولا جاقلارى كى، منه قوللوق اتمىكلە ياشقا اوڭلەرئن پادشاھلىقلارىنا قوللوق اتمىمه بىش فېتنە باشا دو شىۋىنل ». ۹

۹ مئصر پادشاهی ششّق اور شائمه هوجوم
اتدی و ربّن معبدشّن و پادشاه سارایینین
خرزنه لرنه گؤتوردو. هر شیی آلدی.
سولیمانیان دوزلتدئیی قیزیل قالخانلاری

آخشم قیزیل چیراقدانی چیراقلاری ائله حاضیرلایب ياندیرلار. چونكى بىز تاريميز رېئىن قويدوغۇ امرلىئە عمل ادھىئك، آما سىئىش اوونو ترك ادھىئىت. ۱۲ باخ، تارى بىزئىلەدەر، باشيميزين اوستوندەدەر. اوونون كاھتنلىرى دە بىزئىلەدەرلەر. اللىئەن گەنەيالار وار كى، سىئىش ضىندىئىزەر چالسىنلار. اى ائسرايىل اۋولادلارى، آتالارينىزин تارىسى رېئىن ضىندىئەن موحاربە اتمەپىن، چونكى باجارا بىلمىمىتىز.»

۱۳ لاکئن يەربىعام اونانلىرىن آرخاسىندان كمئىن قورموشدو. بلەجه ائسرايىل يەھودالى لارين قاباغىندا ائدى. كمئىن دە اونانلىرىن آرخاسىندا ائدى. ۱۴ يەھودالى لار دۇندوكىدە گۈردولر كى، اونانلا راقابقادان و آرخادان هوچوم اولوندو. اونانلار رەفriاد اتدىئلر و كاھتنلىر گەنەيالارى چالدىilar. ۱۵ يەھودالى لار نۇره چىكتىلر. اونانلار نۇره چىكتەدە، تارى يەربىعامى و بوتون ائسرايىللەلىرى بىئىيانىن و يەھودانىن قاباغىندا قىردى. ۱۶ ائسرايىل اۋولادلارى يەھودالى لارين قاباغىندان قاچدىilar و تارى اونانلىرى، يەھودالى لارين اللىئەن تسلەم اتدى. ۱۷ آبىيا ائله خالقى اونانلىرى بئۇيوك تلغاتا سالدىilar: «لە كى، ائسرايىللەلىرى لىردى بش يۈز مىن سچەمە آدام هلاك اوالدو. ۱۸ بلەجه او واخت ائسرايىل اۋولادلارى موطئۇ اولدولار و يەھودالى لار آتالارينىن تارىسى رېئى پەلىغانلارىدايىلار اوچون قالىڭ گىلدىلر. ۱۹ آبىيا يەربىعامى تعقىب اتدى و اوندان بېت ائل لە قصبهلرئى، يىشانا ائله قصبهلرئى، إفرونلا قصبهلرئى آللدى. ۲۰ آبىيانىن دۇوروندە يەربىعام بىز دادها گوجلو اولمادى. رب اونو ووردو و او اۋaldo. ۲۱ لاکئن آبىيا دادها دا گوجلنىدى. او، اون دۆرد آرواد آللدى، ائىتمى ئىنكى اوغولون و اون آلتى قىزىن آتاسى اوالدو. ۲۲ آبىيانىن قالان ائشلىرى، عمل لرى و سۈزلىرى مگر پىغمەر عئدۇنون تەفسىرنىنده يازىلما يىيدىر؟

ائىل پادشاھلىق اتدى. آناسى گىبعالى اورئىلەن قىزى مىشكايىا ائدى. آبىيا ائله يەربىعامىن آراسىندا موحاربە گىدئىدى. ۳ آبىيا دۆرد يۈز مئىن سچەمە ئىڭىد دۇيوشچو قوشونلا جىنگە گۇرئىشىدى. لاكن يەربىعام سكەنر يۈز مىن سچەمە ئىڭىد دۇيوشچوسونو اوونون ضىندىئەن دوزدو.

۴ آبىيا إفرايمىئىن داغلىق بۈلگەسەننە اولان ىمىماراپم داغىينا قالخىب ددى: «اى يەربىعام و بوتون ائسرايىللەلىرى، منى اشىدىن! مەگر بىتلەمئىستىز كى، ائسرايىلەن تارىسى رب ائسرايىل اوستوندە پادشاھلىغى ابده كىمى داودوا و اوونون اوغۇللارىنا ورېتىدەر؟ بونو دوزلا عهد ادئب. ۶ لاکئن نىبات اوغلو يەربىعام، داود اوغلو سوليمانىن قولو، قالخىب آغا سىينىن ضىندىئەن عوصىيان اتدى. ۷ اوونون اطرافينا بوش و دىيرىستەر آدامالار بىغىلىپ سوليمان اوغلو رەحوبىعاما ضىندىچىخدىilar. رەحوبىعام جاوان و قورخاڭ اولدوغۇ اوچون اوئلارين ضىندىئەن دورا بىتلەمەدى. ۸ ائندى سىز دوشۇنورسونۇز كى، داود اوغۇللارىنىن آلتىنە اولان رېتىن پادشاھلىغىنا ضىندى دوراسىنىز. سىز بئۇيوك بىز قوشۇنسونۇز و يەربىعامىن سىزە آلالاھلار دوزلەتىئى قىزىل دانالار دا سىزئىلەدەر. ۹ مەگر هارون نىلسەننە اولان رېتىن كاھتنلىرىنى و لاۋئلى لرى قومما يىبىسىنىز؟ مەگر آيرى اولكەلرئىن خالقلارى كىنى اوزۇنۇز كاھتنلى قويما يىبىسىنىز؟ هەركى، بىز گامىش و يىدى قوچلا تقدىس اولونماق اوچون گلسمە، يالانچى آلالاھلارين كاھنىنى اولا بىتلەر. ۱۰ آما بىزە گلنچە، رب بىزئەم تارىمېزىدىر و بىز اوپۇ ترک اتمەمئىشكە، بىزىدە هارون نىلسەننە اولان كاھتنلىرى بىرە خەندىت ادئرلەر و لاۋئلى لر دە خەندىت باشىندا حاضىرىدىلار. ۱۱ اونانلار سحر، هەر آخشم رېئى ياندیرىما قوربانلارى و خوش عطىرلى بوخور ياندیرىپلار، تمىز مىن اوسىنونه چۈرك تقدىمى قويورلار و هە

قاباغینا چیخدی و مارشادا صفاته دره‌سئنده دؤیوش اوچون دوزولدو. ^{۱۱} آسا تاریسى رىي چاغىرىپ ددى: «يارب، سىندن آيرىسى يوخدور كى، دۇيىشده گوجلولو و گوجسوزلۇر آراسىندا كۈمك اتىشىن؛ يارب تارىمىز، بىزه كۈمك ات، چونكى سنه بىل باغلامىشىق و سىنىن آدینلا بو بئۇيوك قوشۇنۇن اوستونە گلمىشىك. يارب، تارىمىز سىنسىن، قوى ائنسان سنه قالىب گلمەسەن». ^{۱۲} رب آسانىن و يهودالى لارين قاباغیندا كوشلۇلارى قىرىدى و كوشلۇلار قاچماغا باشلادىلار. ^{۱۳} آسا و اونونلا بىتلەشكەدە اولان خالق اونلارى گېرارا قدر تعقىب اتدىلر. كوشلۇلاردان او قدر اۋىن اولىدۇ كى، هېچ كىس سالامات قالىدى، چونكى رېتىن و اونون قوشۇنۇن قاباغیندا محو اولموشدورلار. يهودالى لار چوخلو قىشتىت آله كېچترىتىلەر. ^{۱۴} گېرارىن اطرافىنداكى بوتۇن قصبهلىرى داغىتىلار، چونكى رېتىن قورخوسو اونلارين جانىنا دوشموشىدو. بوتۇن شهرلىرى قارت اتدىلر، اورادا چوخلو قىشتىت وار اتىدى. ^{۱۵} چوبان چادىرلاريني دا داغىتىلilar، چوخلو قوييون-كچى و دَوه آپاردىلار. سونرا اورشىلەمە قايىتىلار.

عَرَبِيَانِينْ پِيغْمِيرِلِيشِي

عودد اوغلۇ عَرَبِيَانِينْ دەستەنەن دەستەنەن روحۇ گىلدى. ^۲ عَرَبِيَانِينْ قاباغینا چىخىپ اونا ددى: «اى آسا، بوتۇن يهودالى لار و بىنامائىلى لر، منه قولاق آسىن! سىز رىلە برابر اولاركىن، او دا سىئىتلەدە. اگر سىز اونو آختاراسىنىز، قويار كى، اونو تاپاسىنىز. لاكىن اگر اونو ترک ادھىستىر، او دا سىزى ترک إدەر. ^۳ اوزۇن بىز زاماندان بىرى ائسرايىلەدە حقىقى تارى يوخ اتىدى. ائىرەن بىز كاھىن و شرئعت دە يوخ اتىدى. ^۴ آنچاق آغىر گونلارئىنە ائسرايىلەن تارىسى رېتە قايدىپ اونو آختاردىلار و او

۱۴ آبئيا اۇلۇپ آتالارى ائلە ياتدى و اونسو داودودون شهرئىنە باسىدىرىدىلار. يېئە اوغلۇ آسا پادشاھ اولدۇ. اونون دۇوروندە اولكە اون ائل راحات ياشادى.

يهودا پادشاھى آسا

۲ آسا تارىسى رېتىن گۆزۈنە ياخشى و دوغرو اولان ائشلەرتىدى. ^۳ اۋزگە آلالاھلارىن قوربانگاھالارىنى و پىرسىشگاھالارى آرادان قالدىرىدى، موقىدۇس سوتۇنلارى قىرىدى، آشرا بولتىئى گىسىدە.

۴ آسا يهودا يامى امر اتدى كى، آتالارينىن تارىسى رېتى آختاراسىنلار و شرئعت و امېرى يېئە يېئىشىنلەر. ^۵ يهودانىن بوتۇن شەھەرلەرنىن پىرسىشگاھالارى و بوخور قوربانگاھالارىنى آرادان قالدىرىدى. اونون دۇوروندە اولكە راحات ياشادى. ^۶ او، يهودا دا قالالى شەھەرلىنىڭ تىشكىدى، چونكى او ائل لىردە اولكە آمئىن-آمانلىقىدا اتىدى و اونون ضىئىنەنە هېچ كىس موحارىئەتىمىرىدى. رب اونا دېنچىلەك ورمىشىدى. ^۷ آسا يهودالى لارا ددى: «گلەن بۇ شەھەرلىرى تىشكىك، اطرافىندا دووارلار، بورجلار، دروازىلار و چەتكەلر دۆزۈلەك. اولكە حەلە بىئىمىدىئىر، چونكى بىئى تارىمىز رېتى آختاراسىشىق، اونو آختارىدىغىمiza گۆرە تارى بىئەنە هە طرفىدن دېنچىلەك و رئېب». اونلار بىلە جە تىكىدىلەر و كامىباب اولدۇلار.

آسانىن زَرَخَه قالىب گلمەسى

۸ آسانىن قوشۇنۇ يهودادان سىپر و نىزە داشىيان اوچ يوز مىن نفر و بىنامائىنەن قالخان داشىيان و كامان چكىن ائكى يوز هشتاد مىن نفردن عبارت اتىدى. اونلارين ھامىسى ائگىن دۇيىوشچولۇر اتىدىلەر.

۹ بۇنلارين ضىئىنەنە كوشلۇ زَرَخَه چوخ بئۇيوك بىئى قوشۇن و اوچ يوز دۇيىوش عارابايسى ائلە مارشایا گىلدى. ^{۱۰} آسا اونون

اوزونو گورسدمئشىدى. رب اونلارا هر طرفدى دىنچىڭىكى وردى.

^{۱۶} آسا پادشاھ تەنسى مەكانى ملکەلەتكەن مەحروم اتدى، چۈنكى او، اىلاھە ئىشرا اوچۇن ئايىنچ بېرىتىپ بۇتون گىسىدە و اۆزبە قىدرۇن اونۇن ئايىنچ بۇتون گىسىدە و اۆزبە قىدرۇن درەستىنە ياندیرىدى.

^{۱۷} لاكتىن پەستىشگاھلار ئىسرايىتلەدە^{*} آرادان قالدىرىلەمادى. آنجاق آسانىن اورەبى بۇتون ئۇرمۇ بويو رىبە كامئل بېرى شىكتىلەدە باغانلى قالدى.

^{۱۸} آسا بو سۈزلىرى و پىغمەر عودۇد اوغلو ئىززىيانىن بېتلىيەنىنى اشتىدىئىكە جىسارت تاپىپ بۇتون بەھۇدا و بىنامىن تورپاگىندان و إفرايمەن داغلىق بۈلگەسەندە اولان آلدىغى شهرلەرن ائىرینج بوتلىرى گۇتۇرۇپ آتدى، رېئن ایوانى قاباگىندا اولان رېئن قورباڭاھىنى تعمىر اتدى.

^{۱۹} آسانىن پادشاھلىغىنین اوتۇز بىشنجى ائىشەنەن اولان مەھەممەتلىرى بىنامىنلى لرى، اونلارين آراسىندا ياشايان افرايمەنلى لرى، مېئسەلى لرى و شەمعونلۇلارى بېرى يېغىدى.

چۈنكى ئىسرايىتلەن چوخلارى تارىسى رېئن اونۇنلا اوللۇرغۇنۇ گۈرۈدوكە اونۇن طرفنەن كەچمەشىدلەر.

^{۲۰} بىله جە آسانىن پادشاھلىغىنین اون بىشنجى ائلىشىن اوچۇنچو آيىندا اونلار اورشائىمە يېغىلەيدىلار.

^{۲۱} او گون گىتىرىنىڭلىرى قىتمەتىن يىدە يۈز اۆكۈز و يىدە مەن قوبۇن-

كچى رىبە قورباڭ اتىدلەر.

^{۲۲} عەد باغلايدىلار كى، آتالارىنین تارىسى رېئن بۇتون اوركىلىرى ائلە و بۇتون جانلارى ائلە آخтарىسىنلار.

^{۲۳} اىسرايىتلەن تارىسى رېئن آخтарمايان هر كىس دە اۇلۇمە ورئىلسەن، ائستر كىچىڭىك اولسۇن ائستر بۇيوك، ائستر كىشى اولسۇن، ائستر آرواد.

^{۲۴} شىپۇرلار و گەنەنالار چالاراق اوجا سىس و باغيرىتى ائلە ربە آند اىچىدىلەر.

^{۲۵} بو آندا گۈرە بۇتون يەھۇدالى لار سۈئىندىلەر، چۈنكى بۇتون اوركىلىرى ائلە آند اىچمەشىدلەر، صادقەلە ربى آخтарمىشىدىلار. رب دە اونلارا

دا اۇزونو اونلارا گۈرستىدى. او واحتلار گىدېب-گىلن اوچۇن امنىيەت يوخ اندى.

چۈنكى بۇتون اۇلکەلرئن اھالىسىنى بۇيوك ائضىطراپلار ذىلەتلىك اتىشىدى.

^{۲۶} مەنلەت مەنلى، شهر شەھرى آياق آتىندا پايمال ادېرىدى.

چۈنكى تارى اونلارى هر جور بلا ائلە ائضىطراپا سالمىشىدى.

^{۲۷} لاكتىن سىن گوجلۇ اولون و الڭىرئىن گوجدن دوشىمەسەن، چۈنكى ائشىنتىز اوچۇن پاداش آلاجاقسىزىن».

آسا بو سۈزلىرى و پىغمەر عودۇد اوغلو ئىززىيانىن بېتلىيەنىنى اشتىدىئىكە جىسارت تاپىپ بۇتون بەھۇدا و بىنامىن تورپاگىندان و إفرايمەن داغلىق بۈلگەسەندە اولان آلدىغى شهرلەرن ائىرینج بوتلىرى گۇتۇرۇپ آتدى، رېئن ایوانى قاباگىندا اولان رېئن قورباڭاھىنى تعمىر اتدى.

^{۲۸} بۇتون يەھۇدالى لارى و بىنامىنلى لرى، اونلارين آراسىندا ياشايان افرايمەنلى لرى، مېئسەلى لرى و شەمعونلۇلارى بېرى يېغىدى.

چۈنكى ئىسرايىتلەن چوخلارى تارىسى رېئن اونۇنلا اوللۇرغۇنۇ گۈرۈدوكە اونۇن طرفنەن كەچمەشىدلەر.

^{۲۹} بىله جە آسانىن پادشاھلىغىنین اون بىشنجى ائلىشىن اوچۇنچو آيىندا اونلار اورشائىمە يېغىلەيدىلار.

^{۳۰} او گون گىتىرىنىڭلىرى قىتمەتىن يىدە يۈز اۆكۈز و يىدە مەن قوبۇن-

كچى رىبە قورباڭ اتىدلەر.

^{۳۱} عەد باغلايدىلار كى، آتالارىنین تارىسى رېئن بۇتون اوركىلىرى ائلە و بۇتون جانلارى ائلە آخтарىسىنلار.

^{۳۲} اىسرايىتلەن تارىسى رېئن آخтарمايان هر كىس دە اۇلۇمە ورئىلسەن، ائستر كىچىڭىك اولسۇن ائستر بۇيوك، ائستر كىشى اولسۇن، ائستر آرواد.

^{۳۳} شىپۇرلار و گەنەنالار چالاراق اوجا سىس و باغيرىتى ائلە ربە آند اىچىدىلەر.

^{۳۴} بو آندا گۈرە بۇتون يەھۇدالى لار سۈئىندىلەر، چۈنكى بۇتون اوركىلىرى ائلە آند اىچمەشىدلەر، صادقەلە ربى آخтарمىشىدىلار. رب دە اونلارا

آسا ائلە ئىسرايىتلەن پادشاھى بەشانىن

موحارېبىسى

(۱۵: ۱۷-۲۲)

۱۶ آسانىن پادشاھلىغىنinin اوتۇز ئىتىنجى ائلىشىنە ئىسرايىتلەن پادشاھى بەشانىن يەھۇدايا ھوجوم اتدى و راما شهرئىن گوجلەندىرىدى كى، يەھۇدا پادشاھى آسانىن يانىنا گىلەپ-گىدىنلەر مانع اولسۇن.

^۱ آسا رېئن معبدىئىن و پادشاھ سارايىنин خىزئىنلەرئىن ئىزىزىل-گوموشو گۈتۈرۈدە و اونلارى دەمشقەدە ياشايان آرام پادشاھى بىن-ھەددە بۇ خېرلە گۈنۈردى:

^۲ «نەجە سىن ئاتانا مىتىم آتام آراسىندا سازىش وار ائدى، قوى بىزئىم آرامىزدا دا سازىش اولسۇن. باخ، سەنە قىزىزىل-گوموش گۈنۈرەتىشىم؛ گە ئىسرايىتلەن پادشاھى بەشانىن ئەلە اولان سازىشىنى پوز كى، مندىن گىرى چكىلىشىن».

^۳ بىن-ھەدد آسا پادشاھا قولاق آسىدە و قوشۇن باشچىلارىنى ئىسرايىتلەن شەھرلەشىن اوستونە گۈنۈردى. اونۇن قوشۇنلارى عئىيۇنۇ، دانى، آېل مايىمى و

اونون خاطرئنه چوخ بئیوک بئر اواد قالاسى ياندیرىدilar.

يهودا پادشاهى يهوشافاط

آسانين يرئنه اوغلو يهوشافاط ۱۷ پادشاه اولدو و ائسراييلشىن ضىندىئه اۆزونو مۇحكمىنىڭدىرى. ۲ يهودانين بوتون قالالى شهرلرئنه قوشون قويido و يهودا تورپاغىينا و آتاسى آسانين الديغى افرايم شەھىرلرئنه حرېي دىتەلر پىرلەشىدى. ۳ رب يهوشافاطلا ائدى، چونكى آتاسى داودوون باشلانىشداكى يوللارى ائله گىتدى و بىلل بوتلىرىنى يوخ، ۴ آتاسىنин تاريسىنى آخтарدى و اونون امرلىرى ائله گىتدى. او ائسراييلشىن اتىئى كىمى اتىمەدى. ۵ رب پادشاهلىقى اونون آشىنە مۇحكمىنىڭدىرى و بوتون يهودالى لار يهوشافاطا خراج گىتىدىلر. اونون بول ثروت و احتىسامى وار ائدى. ۶ رېئن يوللاريندا فخر اثىرىدى و گىنە پىستىشىگاھلارى و اشىرا بوتلىرىنى يهودادان گۇتۇردو.

۷ پادشاهلىقىن اوجونجو ائشىنە سركرىدەلى بىنخەبىل، عوبىدىا، زىگرتىيا، نىتەنل و مئكاييانى گۈندەرىدى كى، يهودا شهرلرئنە خالقا تعلمى ورسىتلر. ۸ اونلارلا برابر لاۋىللى لر: شىمعيا، نىتىيا، زىبدىيا، عساهىل، شىمئراموت، يهوناتان، ادونتىيا، طوبىشىا، توب ادونتىيا و اونلارلا بىشلىكتە كاھئنلىر: الشاماع و يېھورامى دا گۈندەرىدى. ۹ اونلار يهودادا خالقا تعلمى وردەلر. يانلاريندا رېئن شىئعت كىتابىي وار ائدى. اونلار يهودانين بوتون شهرلرئنى دولاندىلار و خالقا تعلمى وردەلر.

۱۰ رېئن قورخوسو يهودانين اطرافىندا اولان بوتون اولكەلرئن پادشاهلىقلارى اوستونە دوشادو و يهوشافاطين ضىندىئەنە موحارئبە اتمەدەلر. ۱۱ فىلتىسطلى لىردىن بعضىسى يهوشافاطا هەدىئە و خراج اولاراق گوموش گىتىدىلار.

تەفتالىشىن بوتون آنبار شهرلرئنى آله كىچترىدىلر. ۵ بعشا بونو اشتىتىكىدە رامانى تىشكەمى يى داياندېرىدى و ائشىنى بوراخىدى. ۶ آسا پادشاه بوتون يهودالى لارى يانىنى بىيغىدى. اونلار راماذا بعشاشىن تىشكەكە اولدوغۇ يېرلەن داشلارىنى و دئركەلرئنى داشيدىلار. آسا بولنارلا گىبعانى و مەنچىپانى تىكىدى.

۷ او واخت گۈرۈچۈ خەنانى، يهودا پادشاهى آسانين يانىنىن گللىك بىل باغلادىن، تارىن رېئن يوخ، آرام پادشاهىن بىل باغلادىن، بونا گۈرە دە آرام پادشاهىنин قوشونو سىتن ئاشىنەن قاچىدى. ۸ مىگر كوشلۇلار و لوبلۇلار دؤيىوش آتلى و دؤيىوش عارابالارى ائله چوخ بئيىك بئر قوشون دىتەللىر؟ لاكىن رېئن بىل باغلادىغىن اوچون، او دا اونلارى سەنە تىسلەم اتدى. ۹ چونكى رېئن گۈزلىرى يې اوزونو سىير ادەر كى، اورهەبىي كامئل بىش سككىلەدە اونونلا اولانلارى قوقۇتلەنەرىشىن. آغىلىسىزلىق اتدىن، دوغىرۇدان دا ائشىدەن بلە موحارئبەلرئن اولاجاق». ۱۰ آسا گۈرۈچۈ يە قىپلىنىدى و اونو زىندانا سالدى، چونكى بونون اوچون بىشلەرنە ظولم اتدى.

آسانين پادشاهلىقىنین آخرى

(پاد. ۲۲-۲۴: ۱۵)

۱۱ آسانين ائشلى، ائلك ائشلىنىدىن آخرى ائشلىئەنە قدر، باخ، يهودا و ائسراييل پادشاهلارىنин كىتتايىندا يازىلىپىدىر. ۱۲ آسا، پادشاهلىقىن اوتۇز دو قولۇنچو ائشىنە، آياقلارينا مرض دوشىدۇ، ناخوشلۇغۇ گە-گە آغىرلاشدى، لاكىن ناخوش اولدوقدا دا رېئى يوخ، حكىملىرى آخтарدى. ۱۳ آسا پادشاهلىقىن قىرخ بىرئىشىجى ائشىنە ائلوب آتالارى ائله ياتىدى. ۱۴ اونو داودوون شهرىنىدە اۆزۈ اوچون قازىدېغى قىتىدە باسىدېرىدىلار و اونو گۈزلى دوھىتات و هر جور قايتىشمىش عطرنىياتلا دولو ياتاغا قويىدۇلار.

اژون کئمی، خالقیمی خالقین کئمی حساب
ات، دؤیوشده سئنه اولاجاغیقی».

^۴ پهشاپاط گنه ائسراييل پادشاهينا ددى:
«اوجه گۈرك رېئن سۆزۈ نەدە؟»^۵ ائسراييل
پادشاهى دۇر دىۋىز پىغمبىرى يىغىلى و
اونلاردان سوروشدو: «ووروشماق اوچون
راموت-گىلعادا گىدك ياكىمەيك؟» اونلار
دەئىلر: «گت، تارى اوئۇ پادشاها تسلىم
اھىجك». ^۶ آما پهشاپاط سوروشدو: «بۇرادا
اولانلارдан باشقان، آيا رېئن بئر پىغمبىرى
يىخدور كى، اوندان سوروشاق؟»^۷ ائسراييل
پادشاهى پهشاپاطا ددى: «رېدىن سوروشماق
اوچون بئر نفر دە وار: يئملا اوغلو مئكايىا.
آنjacق مئش اوندان زەھلەم گىدئ، چونكى
ھەمشە ياخشىلەيغىما يوخ، پىشلىئىمە
پىغمېرىشك ادئر». پهشاپاط ددى: «قوى
پادشاه بله دەمەسەن». ^۸ ائسراييل پادشاهى بئر
ساراى خەندىتىمىش ائكى يوز مئش نفر، ^۹ اوندان
يئملا اوغلو مئكاييانى بورايانا گىتىر. بۇ زامان
ائسراييل پادشاهى و يەودا پادشاهى
پهشاپاط سامىرە دروازا سىنىن گىرە جىئىنەكى
خرمن يېئىدە، شاھلىق لىباسى گىميش حالدا
اوتوروموشدولار. هەر بئرى اۆز تختىندە
اوتوروموشدو و بۇتون پىغمېرىلر اونلارين
قاياغىندا پىغمېرىشك ادئرىدى. ^{۱۰} كىنه عىنا
اوجلو صىدقىيا اژونە دەمئر بويۇزلا
دۇزلىئب ددى: «رب بله دىئر: «أرملى لارى
قىرىپ قورتaranدا قدر اونلارى بونلارلا
بويۇزلا ياجاقسان.» ^{۱۱} بۇتون پىغمېرىلر دە
پىغمېرىشك ادئب دىئرەلەر: «راموت-گىلعادا
گت، قالىب گلەجىكسن، چونكى رب اونو
پادشاها تسلىم اھىجك».

^{۱۲} او قاسىندى كى، مئكاييانى چاغىرىماق
اوچون كىمئىشىدى، اوننلا دانىشىپ ددى:
«باخ، پىغمېرىلر پادشاها بىرلەتكەدە خوش سۆزلى
دىئرەلەر. قوى سئىن سۆزۈن دە اونلاردان
بىرئىش سۆزۈ كىمى اولسۇن و اوننلا خوش

عربىل دە اونا سورولىرى-يدى مئن يىدى يوز
قوج و يىدى مئن يىدى يوز ارگك كچى
گىئىرەلەر. ^{۱۲} پهشاپاط گت-گە عظمت
قازاندى. يەھودادا قالالار و آنبار شهرلىرى
تىشكىدى. ^{۱۳} يەھودا شهرلىئنە چوخلۇ آذوقە
وار ائدى، اورشىمەدە دە ئىڭىد دۇيوشچولر.
^{۱۴} نىستەل لرئەنە گۈرە اونلارين سىنياھىسى بو
ائدى: يەھودادان مئن باشى لار: باشچى آدانا و
اوننلا بىرلەر اوج يوز مئن ئىڭىد دۇيوشچو؛
^{۱۵} اوندان سۇنرا باشچى پەھخانان و اوننلا
بىرلەتكەدە ائكى يوز ھشتاد مئن نفر؛ ^{۱۶} اوندان
سۇنرا زىتكىرى اوغلو آمىصىيا كى، اۋز گۈبلو
اٹلە رېئن ائشىنى بويۇندا گۇتۇرموشدو، و
اوننلا بىرلەتكەدە ائكى يوز مئن ئىڭىد
دۇيوشچو؛ ^{۱۷} بىنامەندىن ئىڭىد دۇيوشچو
إليادع و اوننلا برابر اوخ-كامان و قالخانلا
سەنلا-حلاحلەميس ائكى يوز مئش نفر، ^{۱۸} اوندان
سۇنرا پەھۋازباد و اوننلا دۇيوشە حاضىر
اولان يوز ھشتاد مئن نفر. ^{۱۹} بۇنلار پادشاها
خەنىمەت ادن ئىڭىدلەر ائدئلر كى، پادشاهين
بوتون يەھودادا كى قالالى شهرلىرە قويىدۇغۇ
دۇيوشچولردىن علاوه ائدئلر.

پهشاپاط، ائسراييل پادشاهى آخاب و پىغمېرى مئكايىا (پاد. ۲۸-۱:۲۲)

۱۸
پهشاپاطىن بول ثروت و احتىشامى
وار ائدى. او، اۋلەتكە يولو اٹلە
آخابلا موتىقىن اولدۇ. ^۱ بئر نىچە ائل سۇنرا
آخابلا گۈرۈشىمك اوچون سامىرە يە گىتىدى.
آخاب اونون اوچون چوخ قويۇن-كچى و اوکۇز
گىسى، اونو تحرىك اتدى كى، راموت-
گىلعادا قالخىسىن. ^۳ ائسراييل پادشاهى آخاب
يەھودا پادشاهى پهشاپاطدان سوروشدو: «آيا
سەن، منىمەلە بىرلەتكەدە راموت-گىلعادا
گىرەرسن؟» پهشاپاط اونا جاواب وردى: «منى

ددی: «باخ، بونو او گون گؤرەجىكسىن كى، گىزلىنكى اوچۇن ائچەرى بىش اوتاباغى گىئىرىسىن». ^{۲۵} ائسرايىل پادشاھى ددى: «مئكايىانى گۇتۇرون، اونۇ شەھر رىيسي آمونۇن و پادشاھىھين اوغلو يواشىن يانىنا گۈندەرئىن. ^{۲۶} اونلارا امر ادئن كى، پادشاھ بىله دېرىز: "بو آدامى زىندانا آتىن و من سالامات قايدىانا قدر اونا آنچاق او قدر چۈرك و سو و رئن كى، اولمەسئىن". ^{۲۷} مئكايى ددى: «اگر سن سالامات قايدىاسان، دىمەلى رب مىتم واسطىمەلە دانىشمايىبىدىر». سونرا ددى: «اى جاماعات، ھامىنiz اشتىدىن!»

آخابىن اۇلۇمو (۳۵-۲۹:۲۲)

ائسرايىل پادشاھى و يەھودا پادشاھى پەھۋاساط راموت-گىلعادا گىندىلر. ^{۲۹} ائسرايىل پادشاھى پەھۋاساطا ددى: «من قىيافەمى دىيشىب دۇيۇشە گىرەجىم، لاکىن سن اۋز شاھلىق پالتارىنى گى». بىلە جە ائسرايىل پادشاھى قىيافەستى دىيشىب دۇيۇشە گىردى. ^{۳۰} ارام پادشاھى اۋز دۇيۇش عارابالارىين باشچىلارينا امر اتىمىشدى: «نه كىچىكىله، نە دە بئۇيوكلە وورۇشۇن، فقط ائسرايىل پادشاھى ائلە دۇيۇشە گىرئىن». ^{۳۱} دۇيۇش عارابالارىين باشچىلارى پەھۋاساطى گۈرنەد دىدىلر: «ائسرايىل پادشاھى بودور». و دۇنوب اونۇلا وورۇشماغا گىندىلر. او واخت پەھۋاساط چىغىردى. رب اونا كۆمك اتدى، تارى اونلارى اونۇن يانىندان گىرى چىكدى. ^{۳۲} دۇيۇش عارابالارىين باشچىلارى اونۇن ائسرايىل پادشاھى اولمادىغىنى گۈرنەد اونۇن دالىنجا گىتمەيىب قايتىدىلار. ^{۳۳} بىر آدام نىشان آلمادان كامان چىكىئ ائسرايىل پادشاھىنى زئىھەتنىن بىرلىشىدىي يىردىن ووردو. پادشاھ عاراباچىسىنا ددى: «دۇنار و منى دۇيۇشىن چىخارات، چونكى آغىر يازالانمىشام». ^{۳۴} او

دانىش. ^{۱۳} آما مئكايى ددى: «وار اولان رىبە آند اولىسۇن كى، تارىم منه نە دىسە، اونۇ دئىئەجىم». ^{۱۴} او، پادشاھىن يانىنا گىلدىكىدە، پادشاھ اونا ددى: «مئكايى، وورۇشماق اوچۇن راموت-گىلعادا گىدكە، يوخسا گىتمەيىك؟» مئكايى اونا ددى: «گىدئىن، قالىب گلەجىكىشتىر، اونلار سئزە تسلەم ادئلەجك». ^{۱۵} پادشاھ اونا ددى: «سەنە نىچە دە گىرك آند اىچىدئرئىم كى، منه رېئىن آدىندا حەققەتلەن آپىرى بىر شى ۋەيەسىن؟» ^{۱۶} مئكايى ددى: «من بوتون ائسرايىللى لرى داغلار اوستوندە چوبانى اولمايان سورو كىمى سېپانىمىش گۈرۈم. رب ددى: «اونلارىن آغاسى يوخىدور. قوى ھەبىرى سالامات اۋز إوئنە قايتىسىن». ^{۱۷} ائسرايىل پادشاھى پەھۋاساطا ددى: «مېگر سەن دەمەئىم كى، او مەئىم ياخشىلىغىما يوخ، پېسىلىئىمە پېغمېرىڭىدە جك؟» ^{۱۸} مئكايى ددى: «او واخت رېئىن سۆزۈنۈ اشتىدىن. من ربى گۈرۈم كى، اۋز تختىنە اوستوروب و بوتون گۈپىلر قوشۇنۇ اونون ساغىندا و سولۇندا دوروبىلار. ^{۱۹} رب سورۇشدو: «ائسرايىل پادشاھى آخابى كىم توولا ياجاق كى، راموت-گىلعادا گىدئىب ھلاك اولىسۇن؟» بىرى إلە ددى، او بىرى بىلە. ^{۲۰} او واخت بىر روح ائرەلى گىڭىز رېئىن قاباغىندا داياندى و سورۇشدو: «من اونۇ توولا يارام». رب اونا ددى: «نەجە؟» ^{۲۱} او جاواب وردى: «من گىدئىب بوتون پېغمېرىلرئىن آغزىندا يالانچى بىر روح اولارام». رب ددى: «سن اونو توولا ياجاقسان و بونو باجارىرسان، گەت و بىلە». ^{۲۲} ائندى، باخ، رب سىنن بو پېغمېرىلرئىن آغزىنَا يالانچى بىر روح قويوب. چونكى سىنن باشىنبا بلا گىتىرمەيى اعلان دەئب». ^{۲۳}

او واخت كىنهغانى اوغلو صىدقىيا ياخىنلاشدى و مئكايىانىن ياناغىندا ووروب جاواب وردى: «رېئىن روحۇ مندى سەنە نەجە كىچىدى كى، سىننە دانىشىسىن؟» ^{۲۴} مئكايى

شهرلرئندە ياشاييان هموطنلرئىزدن سىئە گله جىك ھر موباختەلى اىش اوچون، ائستر قان داعواسى اولسۇن، ائسترسە دە قانون، امر، قايدالار و حؤكملى بارىدە اولسۇن، اونلارا ئىختخار ورئىن كى، رېتىن قاباغىنلارنى تقصىركار اولمىسىنلار و قىضى سىئەن و هموطنلرئىزنى اوستونە گلمەسىن. بله اتمكەلە سىز تقصىركار اولمایا جاقسىزىن. ^{۱۱} باخ، رېتىن هر ائشى اوچون باش كاھىن آمرىي، پادشاھين ھر ائشى اوچون دە يەودانىن قبىلە رىئىسى إسماعىل اوغلو زىدەيا باشچىنىز اولا جاق، قاباغىنلاردا لاۋىللى لر مأمور اولا جاقلار. جىسارتلە رفتار ادئن. رب ياخشىلىق ادلرلە اولسۇن.»

گون دئيوش قىزىشىدى. ائسرايىل پادشاھى آخشاماجاق اۆز دئيوش عاراباسىندا آراملى لارىن قاباغىندا سۈيىكەئىب دايىاندى. گونش باتماقدا ائكن او اۆلدو.

۱۹ يەودا پادشاھى يەوشافاط اورشائىمە، اۋئىنە سالامات قايتىدى. ^۲ خىتاني اوغلو گۈرۈجو يېھو اوپۇن گۈرۈشوپىونە گىدېب پادشاھ يەوشافاطدان سورو شدو: «مگە لازىم ائدى كى، پىش آداما كۆمك اتمك و رىبدن نىفترت ادلارى سومكەلە رېتىن قىصبىنى اوستونە گىتىرىسىن. ^۳ لاڭىن سىئەن ياخشى ائشلىئىن دە وار: آشىرا بوتلرىنى اۆلکەدن يوخ ادئىسىن و اۆز اورەيئىنى تارىينى آختارماغا ورئىسىن.»

يەوشافاط موآبلى لارى و عەمۇنلولارى مغلوب ادئر

۲۰ بوندان سونرا موآبلى لار و عەمۇنلولار، اونلارلا براير ماعونلولاردان بعىئىسى گىلدەئىر كى، يەوشافاطين ضىئىنە دئيوشىسۇنلار. ^۲ بعضى آدامالار گلئىب يەوشافاطا خېر كېتىرىپ دەئىلر: «دەنھىزىن او بىرى طرفىندىن، إدومدان سىئەن ضىئىنە بئۇيوك بىئر قوشۇن گلئىر. باخ، ائندى اونلار خىصوصۇن - تاماردادىرلار. (يعنى عىن گىلدەدە) ^۳ يەوشافاط قورخەدو و اوزونو ربى آختارماغا دۇنداردى و بوتون يەودا اوچون اوروج اعلان اتدى. ^۴ يەودالى لار رىبدن كۆمك ائستەمك اوچون يېغىلىدیلار، حتى يەودانىن بوتون شهرلرئىزدن دە گىلدەئىر كى، ربى آختارسىنلار.

^۵ يەوشافاط رېتىن معبدىئىدە، تزە حەمەن قاباغىنلار، يەودا و اورشائىمە جاماعتىينىن قاباغىنلار دوروب ددى: ^۶ «يارب، آتالاريمىزىن تارىيسى، كۆپىلرده اولان تارىي مگە سىن دىشلىسىن؟ بوتون مىتلىرىن پادشاھىلىقلارى

يەوشافاطين حاكىملرى

^۴ يەوشافاط اورشائىمە ياشادى. تکرار بئىشىيادان افرايەمئىن داغلىق بئولگەسەئىنە قدر خالق آراسىندا گىزدى و اونلاردى آتالارينىن تارىسى رېبە طرف دۇنداردى. ^۵ اۆلکە يە، يەودانىن قويىدو. ^۶ او، داۋارلىرە ددى: «نه اتدىئىشىزه باخىن، چونكى ائنسان اوچون يوخ، رب اوچون قاضىلىق ادئرىسىن و قاضىلىق اشىنىدە او سىزنىلەدئر. ^۷ ائندى قويۇن سىئەن اوستونوزدە رېتىن قورخوسۇ اولسۇن. نە اتدىئىشىزدە احتىيات ادئن، چونكى تارىميز رىبدە حاقسىزلىق، طرفدارلىق و روشو تحورلوق يوخدۇر.»

^۸ يەوشافاط رېتىن قاضىلىغىنا و موباختەلى ئىشلر اوچون اورشائىمە دە بعضى لاۋىلى لرى، كاھىنلىرى، و ائسرايىلنىن ^{*} نىشل باشچىلارىنى تعىين اتدى. و اونلار اورشائىمە ياشادىلار. ^۹ سونرا اونلارا امر ادئب ددى: «رېتىن قورخوسۇندا صداقت و بوتون اوركەلە بله ادئن: ^{۱۰} اۆز

یوخوشو ائله قالخیب گله‌جکلر و اونلارى دره‌ئىن آخىرىيندا، پرؤىل چۈلۇنون قاباگىندا تاپاچاقسىنىز. ^{۱۷} بۇ موحارىتى دە دؤيوشىمك سىزه لازىم اولمايا جاق. اى يەھودىلى لار و اورشلئىملى لر، صف باغلايىب دورون، اوز حاقيقىزدا رېتىن خىلاصىنى گۈرۈن. قورخمايمىن و اوزولمىھىيەن. صباح اونلارين قاباگينا گەدىن و رب سەرتىنلەه اولاچاق. ^{۱۸}

^{۱۸} پەھوشاپاط اوزو اوستە پەھ قاپاندى و بوتون يەھودىلى لار و اورشلئىمده ياشايالنار رېتىن حوضوروندا يەھ قاپانىب اونو پرسىتىش اتىدئلر. ^{۱۹} قوحات و قورخ نىتلەر ئەندىن اولان لاۋاتلى لر آياغا قالخىب ائسرايىلش تارىسى رېھ چوخ اوجا سىسلە شوکور اتىدئلر.

^{۲۰} اونلار سحر تزدن قالخدىلار و تقووعە چۈلۈنە چىخىدىلار. چىخىدىقلارى زامان پەھوشاپاط دوروب ددى: «اي يەھودا و اورشلئىمده ياشايالنار، منى اشىدئن: تارىنىز رېھ بىل باغلايىن، پايدار قالارسىنىز، اونون پىيغىملىرىنىڭ اثنانىن و اوغور قازانارسىنىز». ^{۲۱} خالقالا مصلحت اتىدئكىن سۇنرا، رېھ نۇمە اوخويانلارى تعىشىن اتدى كى، قوشۇنۇنون قاباگىندا گتسىنلر و موقىس جالىيانا حمد ادئب اوخوسونلار: «رېھ شوکور ادئن، چونكى اونون محىتىي ابدى دئر». ^{۲۲}

^{۲۲} تۈبۈملە حمەد باشلادىقلارى زامان، رب يەھودىيا گلن عەمۇنلۇلارين، موآبلى لارين، و سىعىر داغىينىن ساكتىنلىرىنىن ضىدئىتەن كەمن قوردو و اونلار قىرىيلدىلار. ^{۲۳} چونكى عەمۇنلۇلارلا موآبلى لار سىعىر داغىينىن ساكتىنلىرىنى ضىدئىتەن قالخىب اونلارى كامىل قىرىدىلار. سىعىر ساكتىنلىرىنى قىراندان سۇنرا دا بىرېشلىرىنى محو اتمە يە باشلادىلار.

^{۲۴} يەھودىلى لار چۈلە باخان گۈزىچى يېئە چاتدىقدا، قوشۇنا باخىب يەھ بىخىلەميش مىيئتلىر گۈردىلر. صاغ قالان يوخ ائىدى. ^{۲۵} پەھوشاپاط و اونون خالقى اونلارين قىشمەنى

اوستونە حاكىم اولان مگر سەن دېتلىسىن؟ قودرتىلە قۇوت سىئىن آئىنەدئر و هچ كەم سىئىن ضىدئىتەن دورا بىلمىز. ^{۲۶} اى تارىمىز، مگر سەن دېتلىسىن كى، بو تورپاقدا ياشايالنارى خالقىن ائسرايىلش قاباگىندا قۇودون و اونو دوستون ائبراھىمەن نىلسەنە ابدى اولاراق وردىن؟ ^{۲۷} اورادا مسكن سالدىلار، اورادا سىئىن آدينا موقىس بىش مakan تىشكىدىلر و دەتلىر: ^{۲۸}

«اگر اوستوموزە بلا، قىلىپەن، جزا، وبا و يا آجليق گلسى، آدىن بۇ معبدە اولدوغۇنا گۈرە بۇ معبدئىن قاباگىندا، يعنى سىئىن قاباگىندا دوراجاچىق و چىتىن گۇنلەرە سەن فرياد ادەجىئىك، اوندا سەن اشىدە جىكسن و خىلاص ادەجىكسن. ^{۲۹}

^{۱۰} ائىنلى باخ، عەمۇنلۇلار، موآبلى لار، سىعىر داغىينىن ساكتىنلىرى نە ادئر! مئصىر تورپاگىندا گلرگىن ائسرايىللى لرى اونلارين تورپاگىندا گىرمىمە قويمادىن، ائسرايىللى لرى دە دۇنوب اونلارى محو اتمەدئلر. ^{۱۱} ائىنلى گۈر عوضىنى نجه ورئىرلە؛ گلرلىرى كى، بىزە ائىرث وردىئىن مولكۈنдин بىزى قووسونلار. ^{۱۲} اى تارىمىز، اونلارا مگر حۆكم اتىمە جىكسن؟ چونكى اوستوموزە گلن بۇ بؤيۈك قوشۇنون ضىدئىتەن گۈچۈمۈز يوخىدور، نە ادەجىئىمىز بىلەمئىك، آنچاق گۈزلىمۇز سەن دېكتىنىپ. ^{۱۳}

بوتون يەھودىلى لار كۈرپەلرى، آرۋادلارى و اوشاقلارى ائله رېتىن حوضوروندا دورمۇشىدۇلار. ^{۱۴} جاماعاتىن آراسىندا رېتىن روحۇ آساف نىلسەنندىن اولان بىش لاۋاتلى، مەئنەنە اوغلۇ يېخەزىلىنى اوغانلى زىگرئىيا اوغلۇ سىئەن بەنەنەنەن گىلدى. ^{۱۵} او ددى: «بوتون يەھودىلى لار و اورشلئىمده ياشايالنار و سىئەن پادشاھ پەھوشاپاط، ياخشى اشىدئىن! رب قورخمايمىن و اورەيەنتىز اوزولمىھەسەن، چونكى دؤيوش سەئىن بوخ، تارىينىدىرىپ. ^{۱۶} صباح اونلارين ضىدئىتەن ئىشىن. باخ، اونلار صىنچ

دۇنئمەئىشىدى. ^{۳۴} پەھوشاپاٹين قالان ائشلىرى، ائلک ائشلىنىدۇن أخىر ائشلىرنە قدر، خىتانى اوغلو پېھونون تارىخ كىتايىندا يازىلىپ كى، ائسرايىل پادشاھلارينin كىتايىندا دىرىز.

^{۳۵} اوندان سونرا يەھودا پادشاھى پەھوشاپاٹ، ائسرايىل پادشاھى آخىزيا ائلە ائشتفاق قوردو. اونون بو عملى شارت ائدى. ^{۳۶} مۇتقىق اولدولاركى، تەرىشىشە كەتمە يەھوشاپاٹلار و گەمئىلر عصىيون گېرددە دوزلەتىدەلر.

^{۳۷} مارشادان اولان دوداوا يەھونون اوغلو ئىلھۇزىر پەھوشاپاٹين ضىندىن بېغمىرىڭىك ادەب ددى: «آخىزيا ائلە ائشتفاق قوردوغانون اوچون رې سىئىن ائشلىنى پۈزدۇ». بىلە جە گەمئىلر پارچالاندى و تەرىشىشە گەدە بىلمەدەلر.

پەھودا پادشاھى پەھoram

(۱ پاد. ۲۴-۱۷:۸)

۲ پەھوشاپاط اۇلوب آتالارى ائله ياتىدى و داودون شەھرىنىدە، آتالارينىن يانىندا باسىرىيەلدى. اونون يېرئە اوغلو پەھoram پادشاھ ئەلدو. ^۲ اونون قارداشلارى، پەھoشاپatin اوغوللارى بونلار ائدى: عَزَّرِيَا، يَخْنَى إِل، زِكْرِيَا، عَزَّرِيَا، هامىسى مىكايىشل و شىققىتىبا. بونلارين هامىسى ائسرايىل * پادشاھى پەھoشاپatin اوغوللارى ائدەل. ^۳ آتالارى اولانرا چوخ ھەدىيەلر-قىزىل، گوموش و قىيمىتلى شىلر، هم دە يەھوaramا قالالى شەھرلر وردى. آما پادشاھلىقى پەھoramا وردى، چونكى او، ائلک اوغول ائدى. ^۴ پەھoram آتاسىنین پادشاھلىق تختىنە چىخىب اوزۇنۇ مۇحكىمنىڭىدە، بوتون قارداشلارينى و ائسرايىل * رېسلرئىندن بەغضئىئىنى دە قىلىنجىدان كچىرتىدى. ^۵ پەھoram، پادشاھ اولدۇغۇ

گۇئورىمە گەلدىلر، اونلارين آراسىندا دؤيوش مالالار، پاتارلار و قىيمىتلى شىلر تاپدىلار. بونلارдан او قدر يېغىدىلار كى، داشىيا بىلەمەدەلر. قىنمت او قدر چوخ ائدى كى، اونو اوج گون يېغىرىدىلار. ^۶ دۇردونجو گون بىراكا^{*} درەسەننە يېغىلىدار كى، رېھ حەمد اتسىنلر. بوندان اوئرى او يېئن آدىنى بىراكا درەسى قويىدولار و بۇ گونە قدر دە بىلەت. ^۷ يەھودا و اورشىمەن اولان آداملارىن ھامىسى، پەھoشاپatin باشچىلىقى ئاتىندا شادىليقا اورشىلەمە گىرى دۇزندولر، چونكى رب دوشمنلىرى اوستونە ظفرە گۈرە اونلارا شادىليق ورمىشىدى. ^۸ چىنگىر، طنبورلار و گەزنايىلار چالاراق اورشىلەمە، رېئن معبدىنە گەلدىلر. ^۹ بوتون اۆلکەلردىكى پادشاھلار او زامان كى، ائسرايىلنىن دوشمنلىرىنىن ضىندىن رېئن دۇيوشدوپىونو اشتىدىلر، اونلارين اوستونە تارىينىن قورخوسو دوشدو. ^{۱۰} بىلە جە پەھoشاپatin پادشاھلىقىغا آمئن-آمانلىق ساكن اولدۇ، چونكى تارىسى اونا ھە طرفدن دېئجىشك وردى.

پەھoشاپatin پادشاھلىقىن ئاخىرى

(۱ پاد. ۴۱:۲۲-۵۰)

^{۱۱} پەھoشاپاط يەھودا اوستونە پادشاھ ئەلدو. پادشاھ اولدۇغۇ واخت اوتوز بش ياشىندا ائدى. او، اورشىلەمە ئىئىرمى بش ائل پادشاھلىق اتدى. آناسىنین آدى شەئلخىق قىزى عزوبا ائدى. ^{۱۲} پەھoشاپاط آتاسى آسانىن يولو ائلە گەتدى و اوندان آزمایىب رېئن گۈزۈنده دوز اولان ائشلر اتدى. ^{۱۳} آنجاق پرسىتىشگاھلار آرادان قالدىرىيەلمادى و خالقىن اوھەيى حلە آتالارينىن تارىسى رېھ طرف

۲۶:۲۰ عىنرانى دىللىنە: «حمد و بركت»

۲:۲۱ يەھودا

۴:۲۱ يەھودا

ده آغیر ناخوشلايماجاقسان. بو ناخوشلوق اوزوندن باغيرساقلارين ايشئه تۈكۈلەنە قدر گۇنلرچە سورونە جىكسىن: ”

^{۱۶} رب پەھoramىن ضىئىنە فىئىسطلى لرئۇ روحونو و كوشلولارين قونشولوغوندا ياشابان عربلىرىن روحونقىدىرىدى. ^{۱۷} اونلار يەھودانىن ضىئىنە قالخىب اورايا ھوجوم گىتىردىلەر. پادشاهين سارايىندا تاپىدىقلارى بوتون مالى، اونون اوغوللارىنى و آروادلارىنى آپاردىلار. اوغوللارينىن لاب بالاجاسى پەھآخازدان^{*}، آيرى اوغلو قالمادى.

^{۱۸} بونلارين ھامىسىندا سۇزرا رب پەھoramى باغيرساقلاريندان صاغالماز بئر ناخوشلوقلا ووردو. ^{۱۹} زامان كچدى. نهايت، ائكىنجى ائلئىن آخىرىندا ناخوشلوغونا گۈرە باغيرساقلارى تۈكۈلدو و او، شىئىتلى آغرييلارلا اولدو. اونون خالقى پەھoramىن خاطئىئەنە آتالارينا ياندىرىدىقلارى كىمى او د قالاسى ياندىرمادىلار. ^{۲۰} پەھoram، پادشاه اولدوغو واخت، اوتوز ائكى ياشىندا ائدى و اورشىتمەد سىڭىز ائل پادشاھلىقى اتدى. اۋۇلۇمۇنە ھېچ كىس تەعسۇف اتىمەدى. اونو داودون شەھرئىنە باسىرىدىلار، لاکىن پادشاھلارين قېئىرلەندە باسىرىمىدايلار.

پەھoda پادشاھى آخزىيا (۲۸-۲۱:۹، ۲۹-۲۵:۸)

۲۲ اورشىتمەد ياشىنانلار اونون يرئىنە لاب كىچىك اوغلۇ آخزىيانى پادشاھ اتىلەر، چونكى عربىلە بىرلەتكەدە اوردوگاها گىزىن دستە بوتون بؤيوك اوغوللارىنى اولدورموشىدولر. بله جە يەھoda پادشاھى پەھoramىن اوغلو آخزىيا پادشاھ اولدو. ^{۲۳} آخزىيا، پادشاھ اولدوغو واخت، ائىرەمى ائكى ياشىندا ائدى و اورشىتمەد بئر

واخت، اوتوز ائكى ياشىندا ائدى و اورشىتمەد سىڭىز ائل پادشاھلىق اتدى. ^{۲۴} او دا آخاب نسلىتىن اتدىئى كىمى، ائسرايەل پادشاھلارىنىن يولو ائلە گىتى، چونكى آخابين قىزى اوئون آروادى ائدى. پەھoram رېش گۆزۈنە پەس اولان ائشلر اتدى. ^{۲۵} آما رب داودو داودون عەددەن اۇترى ائستەمەرىدى كى، داودو داودون سولالەسەنى مەحو اتسىئن. چونكى وعده ورەمىشىدى كى، داوددا و اوئون نسلىتەنە هەمشەنلەك بئر چىراق ورسئن.

^{۲۶} اونون دۇوروندە إدوملولار عوصىيان قالدىرىپ، يەھودانىن اسارتى آتىندا ئىچىخىدىلار و اۋىزلىرنە بئر پادشاھ قويىدولار. ^{۲۷} پەھoram، رېسلىرى و بوتون دۇيوش عاربالارى ائلە بىرلەنكەدە گەتكەن. گەچە ئىن كەن قالخىب اونو هە طرفدن أحاطە ادن إدوملولارى و عارابا سىركەدەرلەنلىقىرىدى. ^{۲۸} بله جە إدوم بۇ گۈنە قدر يەھودانىن ضىئىنە عوصىيان قالدىرىپ. هەمئىن واخت لېبنا شەھرى دە اونون اسارتى آتىندا ئىچىخىدى، چونكى پەھoram آتالارينىن تارىسى رىئى ترك اتىمىشدى.

^{۲۹} او، يەھoda داغلارىندا دا پەستىشگاھلار تىشكىدى و باعئىش اولدو كى، اورشىتمەد ياشىنانلار زىئانىا چىكتىش يەھودانى دا يولدان آزىدىرىسىنلار. ^{۳۰} سۇزرا اونا پېغىرمە ئىلەيادان بو مكتوب گىلدى: «أتان داودون تارىسى رب بله دىش: «چونكى آتان پەھوشافاطىن و يەھoda پادشاھى آسانىن يوللارى ائلە يوخ، ^{۳۱} ائسرايەل پادشاھلارىنىن يولو ائلە گەتكەسلىن و آخاب نسلىتىن اتدىئى كىمى، يەھودانى و اورشىتمەد ياشىنانلارى زىئانىا چىكتىسىن، هەم دە آتаниن نسلىتىن قارداشلارىنى، سىنە داھا ياخشى اولانلارى اولدورۇسىن، ^{۳۲} ياخ، رب سىئىن خالقىنا، اوغوللارينا، آروادلارينا و بوتون مالىنا بؤيوك بئر بلا گىتىرەجك. ^{۳۳} سىن

نسلنی محو اتدى. ۱۱ آنجاق پادشاهین قىزى يېھوшибعت اولدورولۇن شاھزادەلر آراسىيەندا، آخزىيانىن اوغلو يواشى گىزلىچە آپاردى و اونو دايەسى ائلە بىئرلىككەد ياتاق اوتابىغىندا پېرلەشىۋىرى. يېھوшибعت كى، كاهنن پەھوبىداعىن آۋادى و پادشاه يەھورامىن قىزى ائدى، آخزىيانىن باجىسى اولدوغو اوچون يواشى عتايادان گىزلىدى و عتايلا اونو اولدوره بىلمىمدى. ۱۲ يواشى آلتى ائل اونلارلا تارىيەن معبدىندە گىزلى قالدى. بو زامان عتايلا اولكە اوستوندە پادشاھلىق اتدى.

۲۳ يەئىنجى ائللىدە يەھويادع اۋزونى

مۇھىكمەلە دېب و يۈزباشى لار پېروخام اوغلو عَزَّرِيَا، يەھوخانان اوغلو إسماعىنل، عويد اوغلو عَزَّرِيَا، عَدَىيا اوغلو مَعَسِّيَا و زَكْرِيَا اوغلو إلشافاطلا عەد باغانلادى. ۲ اونلار يەھودانى گرئىب اورانىن بوتون شهرلەئىندن لاۋئلى لرى و ائسرايىلئن نىسل باشچىلارىنى يېغىدىلار و اورشائىمە گىلدەن. ۳ سونرا بوتون جاماعتات تارى معبدىندە پادشاھلا عەد باغانلادىلار. يەھويادع اونلارا ددى: «باخىن، پادشاهين اوغلو سلطنت ادەجىك. نجه كى، رب داودون اوغوللارى حاقيىندا دېب». ۴ سئز بله ادئن: سئردىن سَبَّت گونو نۇۋوبە چىكىن كاهنلىرىن و لاۋئلى لرن اوجىدە بىرى گەزىلەنەن دايانان قاپىچىلار اولسون، ۵ اوچىدە بىرى پادشاهين سارايىندا اولسون و اوچىدە بىرى دە بونۇرە دروازاسىيەندا. بوتون خالق دا رېشىن معبدىنىن خىطىلەنەن اولسون. ۶ لاكىن كاهنلىرىن و خىتمەت ادن لاۋئلى لردىن آىرىرى رېشىن معبدىنە هەچ كى گىرمەسەن، اونلار گىرئىنلەر، چونكى موقىسىدەنلر. بوتون خالق رېشىن بويوردوغۇنۇ قوروسون. ۷ لاۋئلى لر هە بىرى سئلاحى ئىشىنە پادشاھى أحاطىيە ئىسىنلار؛ معبدە گىزىن هە كىس اولدورولسون. پادشاهين گىرئىب- چىخىدىغى واخت اوننالا اولسونلار».

ائىل پادشاھلىق اتدى. آناسىنин آدى عَتَلِيا ائدى؛ عومرى نېن نومىسى. ۳ آخزىيا دا آخاب نىلسەن يوللارى ائلە گىتى، چونكى آناسى اونا پېسلىك اتىك ئۆپىرەتىرىدى. ۴ آخزىيا دا، آخاب نىلى كىمى، رېشىن گۈزۈنده پېش اولان ائشلەر اتدى. چونكى آناسىنин اۇلۇمۇندا سونرا، بو آداملار اونون محو اولماسىنى قدر، اونون مصلحەتچىلىرى اولدورلار. ۵ اونلارين مصلحەتى ائلە ائسرايىل پادشاھى آخاب اوغلو يوراملا بىئرلىككەد راموت گىلغا عادا گىتى كى، آرام پادشاھى خَزَالِشَن ضىئىنە ووروشىسون. آرام ائرەپلەر يارالادىلار. ۶ يورام يېزىرۇلە قايتىنى كى، راموتدا آرام پادشاھى خَزَالِشَن ضىئىنە ووروشارگەن، الديغى يارالاردان صاغالسىن. يەھودا پادشاھى يەھورام اوغلو آخزىيا، آخاب اوغلو يورام گۈرمک اوچون يېزىرۇلە گىلدى، چونكى او يارالى ائدى.

۷ آخزىيانىن محو اولماسى تارىيدان ائدى. او، يورامىن يانىنا گىلدى و يوراملا نېمىشى اوغلو يېھونون ضىئىنە چىخدى. رب يېھونو مسح اتىشتىدى كى، آخاب نىلسەن يوخ اتسىن. ۸ يېھو آخاب نىلسەنە حُوكُمُو ائجرا ەدرگەن، يەھودا رېئىسلەننى و آخزىيانىن اونا خىتمەت ادن قارداشى اوغوللارىنى تاپىدى و اونلارى قىلىنجدان كچىرتىدى. ۹ آخزىيانى آختاردى و اونو سامىزەرەدە گىزلىنىي حالدا توتدولار. يېھونون يانىنا گىشىردىلەر و اونو اولدوردولر. سونرا اونو باسىرىدىلار، چونكى دەللەر: «رېنى بوتون اورەيى ائلە آختاران يەھوشافاطىن اوغلو بودور». بله جە، آخزىيانى نىلسەنەنە إلە بىر آدام قالمادى كى، پادشاھلىغى الده ساخالىيا بىئىسىن.

يەھودا اوستوندە عَتَلِيانىن حُوكُمَانلىغى

(پاد. ۱۱: ۳)

۱۰ آخزىيانىن آناسى عَتَلِيا، اوغلۇنون اولدورۇنۇ گۈزۈنە، قالخىب يەھودانىن بوتون پادشاھ-

گتدی. اونو داغیدیب قوربانگاھلارینی و بوتلرئى تىنكەتىكە اتدىلر. بىل کاهنلى مئانى قوربانگاھلارين قاباغىندا اولدوردولر.^{۱۸} پەھۋىاداع ربئىن معبدى اوستوندە مسۇئىتى او لاؤئلى كاهنلەر وردى كى، داود اوسلارى ربئىن معبدىنىڭ تعىشىن اتمىشىدى كى، اۆز قايداسينا گۈرە، شادلىقلا و نۇمە ئاڭلە موسانىن قانونوندا يازىلدىغى كىمى رېي ياندیرما قوربانلارى تقدىم اتسىنلر.^{۱۹} ربئىن معبدىنىڭ قاپىلارينا قاپىچىلار دا قويىدۇ كى، نجىش اولان كىمسمە اورايا گىرەمەسىن.^{۲۰} او، يوزباشى لارى، اعيانلارى، خالقىن رېيسلىرىنى، بوتون اولكە خالقىنى اۆزۈن ئاڭلە گۈرۈدو. اونلار پادشاهى ربئىن معبدىنىڭ گىتىدئىر و يوخارى دروازا سىنەن يولو ئاڭلە سارايانا گىلدىلر و پادشاهى سلطنت تختىندە اوتورتدولار.^{۲۱} بوتون اولكە خالقى سۇنىنى دى و شهر ساکىتلىشىدى، چونكى عەتلىيانى قىلينجلا اولدورموشىدلەر.

يهودا پادشاهى يواش

(۱۶-۱۲)

يواش، پادشاه اولدوغۇ واخت، يىدئى ياشىندا ائدى و اورشائىمە قىrix ائل پادشاهلىق اتدى. آناسى بىر شىبادان ائدى آدى دا ظەپىيا.^۲ يواش كاهن یەھۋىاداعين بوتون عۇرمۇر بويو ربئىن گۈزۈنندە دوغرو اولان ائشلەر اتدى.^۳ پەھۋىاداع اونا ائكى آرواد الدى. او، اوغلۇلار و قىزلىار اتاسى اولدو.^۴ بوندان سونرا يواش بونىتىدە اولدو كى، ربئىن معبدىنى تعمىر اتسىن.^۵ كاهنلەرلە لاؤئلى لرى بىر بىر بىغىب اونلاردا ددى: «يەھودانىن شەھىلرئىنە چىخىن و تارىنiziن معبدىنى هر ائل تعمىر اتمك اوچۇن بوتون ائسرايىللە لەدن پول بىغىن، بىۋاشى گۈرمىكە گىركەتىسىنىڭ لەكتەن لاؤئلى لر تەسىمەدىلر. پادشاه باش كاهن یەھۋىاداعى چاڭىرىدى و

^۸ لاۋئلى لرلە بوتون يەھودالى لار كاهنلى بېھۋىاداعين امر اتدىيى هر شىيى اتدىلر. هر بىئرى اۆز آداملارىنى، سېبت گونو نۇوبە چىكىنلىرى و نۇوبەدە اولمايانلارى گۈتۈرددۇ، چونكى كاهن یەھۋىاداع بۈلمەلرئىن ھەچ بىئىنى بوراخىمامىشىدى.^۹ كاهن یەھۋىاداع يوزباشى لارا تارىنەن معبدىنىدە اولان داود پادشاهىن نىزەلرئىنى، قالخانلارىنى و سېپىرلىنى ووردو.^{۱۰} بوتون خالقى معبدىن صاغ طرفىندە سول طرفىنە قادر قوربانگاھلارين و معبدىن يانىندا، پادشاهىن اطرافینا قويىدۇ. هر كىشىن سىنلاھى ئىشىنە ئىدى.^{۱۱} او واخت یەھۋىاداعلا اوغۇللارى شاھزادەنى ائرەلى چىخارتىدىلار و تاجى باشىنا قويىب شەهادتەمانەنى اونا وردىلر. و اونو پادشاه اتدىلر. پەھۋىاداع و اوغۇللارى اونو مسح ادئب دىئلر: «ياشاسىن پادشاھ!»^{۱۲}

^{۱۲} عەتلىيما قاچىشان و پادشاهى مىدح ادن خالقىن سىسەننى اشىتىدئىكە خالقىن يانىندا، ربئىن معبدىنى گىلدى.^{۱۳} او باخىب گۈرددۇ كى، پادشاه گىرەجك يىرددە، اۆز سوتونون يانىندا دايانيپ، رېشلەر و گەنەناي چالانلار دا پادشاهىن يانىندا بىرلەرلەر. بوتون اولكە خالقى سۇئىت گەنەناي چالىيردى. نۇمە چىئىر دە موسىقىي آتلىرى چالاراق حمد ائردىلر. عەتلىي پالتارىنى جىرىپ باغىرىدى: «خىانت! خىانت!»^{۱۴} كاهن یەھۋىاداع قوشۇن اوچۇن باشچى اولان يوزباشىلارى چاڭىرىپ ددى: «اونو ردئفلەن ئاراسىنداڭ چىخاردىن و دالىنجا گلن قىلينجلا اولدورولىسىن». چونكى كاهن دىمىشىدى: «اونو ربئىن معبدىنىدە اولدورمەيەن».^{۱۵} عەتلىيانى توتدولار. اونو پادشاه سارايانىن ئاتلار دروازا سىنەن گىرەجك يىرئەنە گىتىدئىر و اورادا اونو اولدوردولر.

^{۱۶} پەھۋىاداع اۆزۈ و بوتون خالقلا پادشاه آراسىندا عەد بىغلىادى كى، اونلار ربئىن خالقى اولسۇنلار.^{۱۷} بوتون خالق بىل معبدىنى

قوربانلارى اوچون قاشىقلار، قابلار، قىزىل و گوموش اشىيالار دوزىتىلەر.
اونلار يەھوياداعىن بوتون عۆمۇر بويو دائىم ربئىن معبدىئىنە ياندىرىما قوربانلارى تقدىم اتدىلەر.

^{۱۵} يەھوياداع قوجالىب ياشلاندى و اۋلۇدۇ. او، اۋلۇدۇيو زامان، يوز اوتوز ياشىندا اندى. ^{۱۶} اونۇ داودۇون شەھرئىنە پادشاھلارين يانىندا باسىرىدىلار، چونكى ائسرايىل اوچون و تارى ائله معبدى اوچون ياخشىلىق اتمىشىدى.

^{۱۷} يەھوياداعىن اۈلۈمۈندىن سونرا يەھودا رېيسلىرى گلېڭ پادشاھا باش آيدىلەر. او زامان پادشاھ اونلارا قولاق آسىدى. ^{۱۸} خالق آتالارينىن تارىسى ربئىن معبدىئىنى تىرك اتدىلەر، آشىرا بولتلۇر ئىرى بولتلە قوللوق اتدىلەر. اونلارин بو گوناهىيندان اۇتىرى دە يەھودا ائله اورشىلىم اوستونە قىضىپ گىلدى. ^{۱۹} رب اونلارين يانىنا بېغمىرلەر گۈنۈردى كى، اونلارىن اۋزو نە طرف دۈنۈردىئىن. گرچى بېغمىرلەر اونلارين ضىندىئە شەھات وردىلەر، لاكتىن خالق قولاق آسمادى.

^{۲۰} او واخت تارىنinin روحۇ كاھىن يەھوياداعىن اوغلو زىگرئيانىن اوستونە گىلدى و خالقىن قاباغىندا دايانيپ اونلارا ددى: «تارى بله دىش: نە اوچون ربئىن امرلىرىنى پۇزورسۇنۇز و ائشلىرىنىز ياخشى گىتمىر؟ چونكى سىز ربى تىرك اتدىيىتىز كىمى، او دا سىزى تىرك اتدى». ^{۲۱} اونون ضىندىئە قىصد حاضىرلا ديلار و اونو پادشاھين امرى ائله ربئىن معبدىئىن حىيىتىنە داشا باسىدىلار. ^{۲۲} بله جە پادشاھ يواش زىگرئيانىن آتاسى يەھوياداعىن اونا اتدىيى مەھرىئانلىيغى يادا سالمادى و اونون اوغلۇنو اۋلۇردو. زىگرئىتا اۇلرگەن ددى: «رب گۈرسۇن و قىصاص ئالسىن».

^{۲۳} ائلئىن آخىيرىندا^{*} ارام قوشۇنۇ يوآشىن اوستونە گىلدى. اونلار يەھودايا و اورشىلەم

اوندان سوروشدو: «نە اوچون لاۋىلى لىرىن طلب اتىمەيىپسىن كى، ربئىن قولو موسانىن و ائسرايىل جاماعاتىنин شەھادت چادىرى اوچون قويىدوقلارى ورگىنى يەھودادان و اورشىلەمدىن گىتىرىتىلەر؟» ^۷ چونكى او خېث آرواد ئەللىيانىن اوغوللارى تارىنinin معبدىئە زورلا گىتمىشىلەر و ربئىن معبدىئىن بوتون موقۇسى شىيلرئىنى دە بىَعْل بولتىرى اوچون ائشلىكتىشىلەل.

^۸ پادشاھ امر اتدى و بئر ساندىق دوزىلدىب اونو ربئىن معبدىئىن دروازا سىنى، بايير طرفە قويىدولار. ^۹ يەھودادا و اورشىلەمە اعلان اتدىلەر كى، تارىنinin قولو موسانىن چۈلدە ائسرايىل اوستونە قويىدوغۇ ورگىنى رب اوچون گىتىرىتىلەر. ^{۱۰} رېيسلىرە بوتون خالق سوئىدى و ساندىق دولا نا قدر ورگىنى گىتىرىپ اونون ائچىنە قويىدولار. ^{۱۱} پادشاھين مأمورلارى لاۋىلى رئىن اونلارين يانىنا گىتىرىتىكلەر ساندىقا چوخلۇ گوموش اولدۇغۇنو گۈرۈنە، پادشاھين مئزەسى ائله باش كاھىننىن مأمورو گلېڭ يېئىھ قايتارا دىلار، سونرا اونو گۈنە يېئىھ قايتارا دىلار. هر گون بله اتمكەلە اولدۇقجا چوخ پۇل يېغىدىلار. ^{۱۲} پادشاھلا يەھوياداع اونو ربئىن معبدىئىن خەندىت ئىشىنى گۈرۈلەر وردىلەر؛ ربئىن معبدىئىن اۆلکى حالىينا دۇنۇرەرمەسى اوچون داش يۇنانلارى و دولگىرلىرى، ربئىن معبدىئىنى تعمىر اتمك اوچون دە دەمىئر و بورونج اوستالارينى اوجرتەلە توتىدولا. ^{۱۳} ائشچىلەر ائشلەتىلەر، تعمىر ائشى اونلارين آئىنە ئاھىلە گىتدى و تارىنinin معبدىئى اۆلکى حالىينا گىتىرىپ اونو مۇحكىملىنىڭدىلەر. ^{۱۴} ائشى قورتارا دىقلارى واخت، يerde قالان پولو پادشاھين و يەھوياداعىن حوضۇرۇنا گىتىرىتىلەر و بۇنۇلا ربئىن معبدى اوچون اشىيالار، يعنى خەندىت و ياندىرىما

يازىلدىغى كىمى، اونلارين اوغوللارينى ئۆلدورمەدى، چونكى رب امر ادئب دەشىدى: «اوغولا را گۈرە آتالار، آتالارا گۈرە اوغوللار ئۆلدورولمەستىلر، هر كىس اۋز گۇناھينا گۈرە ئۆلمەلى دئر». ^۵ آمصىيا يهودالى لارى يېغدى و نىتلەئىنە گۈرە بوتون يهودالى لارى و بېنiamنلى لرى مېنىباشى لارين و يوزباشى لارين باشچىلىغى آلتىنا قويدى، اىتىمى ياشدا و اوندان يوخارى اولانلارى يېغىب اونلارين آراسىندا نىزە و سىپەر داشىيان، دۇيوشىمك باجاران اوج يوز مىن سەچمە آدام تاپدى. ⁶ يوز تالانت^{*} گۈمۈشە اشىرايىلدىن يوز مىن انگىد دۇيوشچوسونو دە اوجرتىله توتدۇ. ⁷ لاكتىن بېر تارى آدامى كىلب اونا دىدى: «اي پادشاه، قويما اشىرايىل قوشونو سىننە برابر گىتسىن، چونكى رب اشىرايىللە لرلە، بوتون بو افرايمش اۇلۇدالارى ائلە دېشل». ⁸ حتا اگر گىدئب دۇيوشده جىسارلى ساواشاسان، تارى سىنى دوشمنىن قاباگىندا يېخاجاق، چونكى تارىينىن ھم كۈمك اتمەيە، ھم دە يېخىмагا قودرتى وار». ⁹ آمصىيا تارى آدامىنidan سوروشدو: «بس اشىرايىل فوجونا وردئىم يوز تالانت اوچون نە إدئم؟» تارى آدامى جاواب وردى: «رب سنه بوندان آرتىغىنى وره بېلر». ¹⁰ آمصىيا افرايمىن يانىنا گلن قوشونو آيرىدى كى، يىرلىئىنە گىستىلر. بوندان اۇتىرى دە اونلارين قىضى يهودانىن ضىندىنە آلولاندى و آلولانان قىبلە يىرلىئىنە قايتىدىلار. ¹¹ آمصىيا اۋزو نو مۇحكىملە دېب، خالقىنى گۈتۈردو و دوز درەستىنە گىتدى، سىعىرەلى لردى اون مىن نفرى قىردى. ¹² يهودالى لار صاغ قالان داها اون مىن نفرى اسئر آلدىلار، اونلارى قايانىن باشىنا گىتىرىپ اورادان آشاغى آتىدىلار. اونلارين ھامىسى تىشكە- تىشكە اولدولار. ¹³ آنجاق اۋزو ائلە بېرىشكەدە

هوجوم اتدىلر. خالقىن بوتون رېشىلرئىنە محى اتدىلر و اونلاردان آلینان بوتون قىتمىتى دەمشق پادشاھينا گۈندەردىلر. ¹⁴ دوغرودان دا آرامىلى لار آز قوشونلا گىلدىلر، لاكتىن رب چوخ بۇيوك بېر قوشونو اونلارا تسلىم اتدى، چونكى خالق آتالارينىن تارىسى زىلدن اوز دۇئىرمەشىدى. بىلەجە، يواشىن ضىندىنە حۆكمىلى ائچرا اتدىلر. ¹⁵ يواشىن يانىدان گىتىدىلەر زامان، اونو چوخ يارالى بېر وضعىتىدە قويدولار. اونون اعيانلارى كاھىن پەھۋاداعىن اوغلوونون قانىنا گۈرە، اونون ضىندىنە قىصد حاضىرلادىلار و اونو ياتاغىندا اۇلدوردولر. يواش اۇلدۇ و اونو داودوون شەھرەنەدە باسىدىرىدىلار، آما پادشاھلارين مقبەلرئىنە باسىدىرىمىدىلار. ¹⁶ اونون ضىندىنە قىصد قورانلار بونلاردىرلار: شىمعات آدلى غەمۇنلۇ آرۋادىن اوغلو زىباد و شىمەرئىت آدلى موآبىلى آرۋادىن اوغلو پەھۋازىباد. ¹⁷ يواشىن اوغوللارى، اونا ادىئان چوخ بېلىك و تارى معبدەنەن تعمىرى بارەدە پادشاھلارين تفسىر كىتابىندا يازىلىبىدىر. يواشىن يرئىنە اوغلو آمصىيا پادشاه اولدو.

يهودا پادشاھى آمصىيا (پاد. ۲۰-۲۱)

۲۵ آمصىيا، پادشاه اولدولغو واخت، اىتىرمى بش ياشىندا اىدى و اورشىلەمەدە اىتىرمى دوقۇز ائل پادشاھلىق اتدى. آناسى اورشىلەمەن اىدى، آدى دا پەھۋەدان. ^۱ آمصىيا رېشىن گۈزۈنە دوغرو اولان ائشلەر اتدى، لاكتىن بونلارى بوتون اورەيى ائلە اتمەدى. ^۲ پادشاھلىق ئىندە مۇحكىملەنەدە، آمصىيا او آعيانلارىنى كى، آتاسى پادشاه اولان واخت اونو اۇلدورموشىدولر، اولدولدو. ^۳ آنجاق موسانىن شەنعت كىتابىندا

۲۰ آمَا آمصيا قولاق آسمادى. بو ائش تاريدان اولدو كى، اونلارى يهوأشين آئشىه تسلیم اتتىش. چونكى آمصيا إدومون الالاهلارينا اوز گىترىمىشدى. ۲۱ ائسراييل پادشاهى يهوأش چىخىپ يهودا پادشاهى آمصيا ائله يهودا اولان بىت شىوشده اوز-اورز دوردو. ۲۲ يهودالى لار ائسراييلنى لرئن قاباغىندا مغلوب اولدولار و هر كىس اوز اوئنه قاچدى. ۲۳ ائسراييل پادشاهى يهوأش، يهودا پادشاهى يهوآخاز اوغلو يواش اوغلو آمصيانى بىت شىوشده توتدو و اونو اورشلئيم گىتردى. او، اورشلئيمىن دووارىينىن إفرايم دروازاسىنidan كونج دروازاسىنا قدر دؤرد يوز قول آچىنى * اچچورتادو. ۲۴ بوتون قىزىل-گوموشو، تارىينىن معبدىندە عويد إدومون ائختىياريندا اولان بوتون اشىالارى، سارايىن خزئەلرئى آپاردى. گىرووگان آلدىيغى آداملارى دا گۇئتىرۇب سامىرەبە قايتىدى.

۲۵ يهودا پادشاهى يواش اوغلو آمصيا ائسراييل پادشاهى يهوآخاز اوغلو يهوأشين اولوموندان سونرا داها اون بش ائل ياشادى. ۲۶ آمصيانىن قالان ائشلىرى، ائلک ائشلىرىندن آخر ائشلىرىنە قدر بارده، مگر يهودا و ائسراييل پادشاهلارينى كىتابىندا يازىلمايىدىر؟^{۲۷} او زاماندان كى، آمصيا رېشىن يولوندان آزدى، اونون ضىئىئە اورشلئىمە قىصد حاضيرلادىلار. او، لاكىشە قاچدى. اونون دالىنجا لاكىشە آداملاڭ گۇئندرېب اورادا اونو اوللوردولر. ۲۸ اونو آت اوستوندە گىترېب يهودا شهرىندە، آتالارينىن يانىندا باسىرىدىلار.

۲۶ بوتون يهودا خالقى اون آلتى ياشلى عۆزىزىياتى گۇئتىرۇب آتاسى آمصيانىن يېئەن پادشاه اتتىلر. ۲ پادشاه اوللوب آتالارى ائله ياتىقىدان سونرا، عۆزىزىا ئىيوتو تشكىب يهودا يقايتاردى.

آپارمايىب قايتاردىيغى فوجلار، سامىرەن بىت حورونا قدر يهودا شهرلىرىنىن هوجوم اتتىلر. اونلاردان اوچ مئن نفرى قىridilar و چوخ قىتمىت آله كىچىرتىدلار.

۱۴ آمصيا إدوملولارى قىريپ گلدىكىن سونرا، سعىتەلمى لرئن بولتلەرنى گىتىرېب اونلارى اوزۇ اوچجون الالاهلار قويىدو. او بونلارين قاباغىندا سجدە اتدى و اونلارا بوخور ياندىرىدى. ۱۵ رېئىن قىضى آمصيانىن ئىتنىنە آلولاندى و اونون يانىنا بئر پىغمەر گۈئندردى. بو پىغمەر اونا ددى: «نه اوچجون او خالقىن الالاهلارينا كى، اوز خالقلارىنى سىئن آئىندىن قورتارا بىلمەدئل، اوز گىتردىن؟»^{۱۶} بونو دئيرىگەن آمصيا اونا ددى: «مگر سىنى پادشاها مصلحتىچى تعىين اتتىشكى؟ ساڭىت اول، مگر اولمەك ائستەيئرسىن؟» پىغمەر ساڭىت اوللوب ددى: «بىتلەرم كى، تارى سىنى محو اتىمە يە قرار ورئ، چونكى بونو ادېسىن و منئم مصلحتىمە قولاق آسمىا يېسان».^{۱۷}

۱۷ يهودا پادشاهى آمصيا مصلحتەئىب، ائسراييل پادشاهى يېھو اوغلو يهوآخاز اوغلو يهوأشين يانىنا خبر گۈئندرېب ددى: «گل، او زاۋىزە گۈرۈشكە». ۱۸ ائسراييل پادشاهى يهوأش يهودا پادشاهى آمصيا يا جاواب ورئ ددى: «لوبىناندانداكى قانقال، لوبىناندا اولان سىندر آغاچىنا خبر گۈئندرېب ددى: «قىزىنى اوغلۇما آرۇاد ور». آمَا لوبىناندان اولان بئر وحشى حيوان اورادان كچىب قانقالى آياق آتىندا تاپىدالادى. ۱۹ سىن «إدوملولارى قىرىميشام» دئىھەزك، اورەيىن كىتېرلەئىب، بونونلا فخر ادئرسىن. ائىندى اوز اوئنەدە اوتور. نه اوچجون إله بئر بلا قالدىراسان كى، يهودالى لارلا بئرلىكىدە سىن اوزون دە يېخىلاسان؟»^{۲۹}

یهودا پادشاهی عورزیا

(۷-۱۵ پاد)

^۳ عورزیا، پادشاه اولدوغو واخت، اون آلتی یاشیندا ائدی و اورشلئمده آلى ائکی اتل پادشاهلیق ائدی. آناسی اورشلئمدن ائدی، آدى دا پکولیا.^۴ عورزیا، آتاسی آمصیانین اتدیئی کشمی، ریشن گؤزونده دوغرو اولان اشسلر ائدی.^۵ زیگریانین گونلرئنده کی، تاریدان گلن وحی بارهده فهمی وار ائدی، عورزیا رئی آختارماغا داوم وردی و رب اونو کامیاب ائدی.

^۶ او چیخیب فئلئسطلی لرئن ضئنئن دؤیوشدو و گت، یېبىه و آشدوو شهرلرئن دووارلارینی بیخدی. آشدوو اطرافیندا و فئلئسطلی لر آراسیندا شهرلر تئکدی.^۷ تاری اونا فئلئسطلی لرئن، گوربەغىله ياشابان عربلرئن، و ماعونلولارین قاباغيندا کۆمك ائدی.^۸ عەمونلولار عورزیا خراج وردئار. اونون شۇھرتى مىصرئن سرحدئنە قدر ياييلدى، چونكى او چوخ گوجلو اولدو.

^۹ عورزیا اورشلئمده كونج و دره دروازالارى و دووارين كونجو اوستونده بورجلر تئكىب مؤحىكمىلتى. ^{۱۰} او، چۈلدە ده بورجلر دوزىتىدی و چوخ سو آنبارى اوچون يې قازىدى، چونكى هامار بۇلگەدە و هامار بۇلگەدە چوخ حيوانلارى وار ائدی. داغلىق و بارلى بۇلگەلدە كىدللى لرى و اوزو مچولرى وار ائدی، چونكى تورپاغى سۈردى.

^{۱۱} عورزیانین دؤيوشىمە يە حاضير لىشكى ده وار ائدی کى، قوشون مىزەسى پىەلىن و سركرده مەعسىيانين دوزدويو دستەلرئن سايilarينا گئورە، دستە-دستە دؤيوشە چىخاردىلار. بو ائکى نفر بو ائشى خەنئىانين نظارتى آتىندا گئوروردولر كى، پادشاهين

سركرده لرئنده بئرى ائدی.^{۱۲} نىتل باشچىلارينين سايىي جەمنىدە ائکى مىن آلتى يوز نفر ائگىد دؤيوشچو ائدی.^{۱۳} اونلارين آلى آتىندا اوچ يوز يىدى مىن بش يوز نفرلەك حرېي قووه وار ائدی کى، دوشىمنىن ضئنئن بئۇيوك جىمارتەلە دؤيوشوب پادشاها كۆمك ائىردىلر.^{۱۴} عورزیا بوتون قوشون اوچون قالخانalar، نئزەلر، دېئلقلەلر، زېرەلر، كامانلار و ساپاند داشلارى حاضيرلادى. ^{۱۵} اورشلئمده اوخلار و بئۇيوك داشلار آتماق اوچون مهارتلى ادامالارين اىختىراع اتدىئىي مانجاناقلار دوزىلدى، بورجلر و كونجلر اوستونه قويىدۇ. اونون شۇھرتى اوزاقلارا يايىلدى، چونكى اونا مۇجۇزەللى بىر شىكتەلە كۆمك اولدوغونا گۈرە قوقۇتلەدى.

^{۱۶} لاکىن قوقۇتلەندە اووه بىي الە كېڭىلنىدى كى، فسادا چىكتىدى و تاريسى رېھ خيات ادئب بوخور قوربانگاهى اوستوندە بوخور ياندىريماق اوچون رېشىن معبدىئە داخىئل اولدو.^{۱۷} كاھىن ئەزىزىا و اونونلا برابر رېشىن هشتاد ائگىندا كاھىنى اونون دالىنجا گىردىلر.

^{۱۸} پادشاه عورزیانين ضئنئن دوردولا و اونا دەئىلر: «اي عورزیا، رېھ بوخور ياندىريماق سىئىن ائشىن دېل، بوخور ياندىريماق تقدىس ائدلىمئىش هارون نىلسەنندەن اولان كاھىنلرئن ائشى دئر، موقدس مكاندان چىخ، چونكى خيات ادېسىن و رب تاريدان سەنە عئىزت اولمايا جاق». ^{۱۹} آما عورزیا قىضىلىنى. بوخور ياندىريماق اوچون آئىنەدە بوخوردان وار ائدی. كاھىنلرئن ضئنئن قىضىلىنىكە، اونلارين قاباغيندا، رېشىن معبدىئە، بوخور قوربانگاهىنин يانىندا آلينىندا جوزاما^{*} دوچار اولدو.^{۲۰} باش كاھىن ئەزىزىا و بوتون كاھىنلىر اونا باخىب آلىنىندا جوزاما توتولدوغونو گۈردولر. اونو اورادان تىز باييرلا چىخارتىدىلار.

^{*} ۱۹:۲۶ عبرانى دىلىنىدا «جوزام» ترجمە اولموش سۈز، گىشىش بىر شىكتەلە چوخ ذرى ناخوشلۇقلارىنى اۇزوندە توتوردو.

ائشلری، بتوون دؤیوشلری و عمل لری بازدھى
اىسرايىل و يهودا پادشاھلارينىن كىتايىندا
يازىلىپدىرىن، او، پادشاه اولدوغۇ واخت،
ائىثيرمى بش ياشىندا ائدى و اورشلەمەدە اون
آلتى ائل پادشاھلىق اتدى. ^٩ بتوام اوللوب
آتالارى ائله ياتدى و اونو داوددون شەھئىندە
باسىرىدىلار. اونون يرثىنە اوغلۇ آخاز پادشاه
اولدۇ.

یہودا پادشاہی آخاز

(۲۱۶:۱-۶)

۲۸ آخاز، پادشاه اولدوغو واخت،
ائیئرمی یاشیندا ائدی و
اورشلئمده اون آلتی ائل پادشاهلیق اتدی. او،
ریتن گوزونده دوغرو اولان ائشلر اتمهدی،
نجه کی، آتساسی داودو اتمئشدى. ۲ آخاز
اشیرایتل پادشاهلارینین یوللاری ائله گتدى،
هم ده بَعْلَر اوجون تۆكمه بوتار دوزَلتىدى.
۳ بِنْهَتُم درهستنده بوخور يانديردى و
اوغوللاريني اوددا قوريان اتدى، نجه کى،
ریتن اشیرايلى اۋولالدارى قاباغىندان قوودوغۇ
مەتلەر بو ائيرىنج عمل لرىنى ادېرەتلر. ۴ او،
پېستىشگاهالاردا، تېھلر اوستوندە و هر بول
يارياپقاىي آغاچ آتىينا قوريان گىڭرئب، بوخور
باندىدى:

۵ بوندان اوئری تاریسی رب اونو ارام پادشاھینا تسائیم اتدى. اړاملي لار اونو مغلوب ادئب چوخ اسټر گټوردولر و اونلاری دمَشقة ګشتدلر. اوژو د اثیرایشل پادشاھینا تسائیم ادئللهي. او دا اونو بؤیوک تلفاتلا مغلوب اتدى. ۶ رمیالا اوګلو بېخ یهودا يوز ایشرمي مئن آدامي بېر گونده اولدوردو، هاميسى ائگند آدام ائدلر. چونکي اونلار آتالارینين تاریسی، رب، ترک اتمېشدلر. ۷ افایشلم، بېر

اوزو ده چیخاماغا تأسدی، چونکي رب اونا بلا گئندرمئشدي. ۲۱ عورئیا پادشاه اوللومونه قدر جوزاملى قالدى. او آيرى بىر اوده ياشاييردى، چونكى جوزاملى اولدوغو اوجون رېشىن معبدىندن قدغن اولدو. اونون اوغلو يوتام سارايا باخىب اولكە خالقينا حۆكم ائدئرى. ۲۲ عورئیانين قلان ائسلرى بارده، ائلك ائسلرئىندن آخر ائسلرئىن قدر آموص اوغلو پېغمبر اشىعيا يازىپىدىر. ۲۳ عورئیا اولوب آتالارى ائله ياتدى و اونو آتالارينين يانىندا پادشاھلارين قېئرئستانلىغىنин باشقا بىر يېئندە باسدىريدىلار، چونكى «جوزاملى دىر» دىئلر. اونون يېئىن اوغلو يوتام بادشاه اولدۇ.

یہودا پادشاہی یوتام

(۲۱۵:۳۲-۳۸) داد.

۲۷ یوتام، پادشاه اولدوغو واخت، ائیشترمی بش یاشیندا ائدی و اورشلائمه اون آلتی ائل پادشاھلیق اتدى. آناسى صادوقون قىزى پروشا ائدی. ۲ یوتام آتاسى عوزئيانىن اتدىئى كەمى، رېئىن گۈزۈنە دوغرو اولان اشىلر اتدى، آما رېئىن مەعدىئە كېرمەدى. خالق حله ده فساد ائشىلەدۇرى. ۳ او، رېئىن مەعبدىئىن يوخارى دروازا سىنى دوھۇزلىدى، عوغل دووارىندا چوخ تعمىرات اتدى. ۴ يەودانىن داغلىق بېلگە سىئىنە شهرلەر، مىشەلرلەدە قالالار و بورجلەرنىكىدى. ۵ یوتام ئەمۇنلولار پادشاھىينىن خىتائىنە ووروشلۇ و اوئنلارى مغلوب اتدى. ئەمۇنلولار اوينا او ائل يۈز تالانت^{*} گۈمۈش و اومن مىن كور^{*} بوجدا، اوچونجو اون مىن كور آرپا وردەل، انكىنجى و اوچونجو ائل ده ئەمۇنلولار اوينا بىو قدر وردەلر. ۶ یوتام قۇوتلەندى، چونكى تارىسى رېئىن حوضورۇندا اوئز بوللارىنى دوھۇزلىمىشىدى. ۷ یوتامين قالان

اونلاردان لوت اولانلارین هاميسيني قىتمىدىن گۇئتورولموش پاتار و چاريقاڭلا گىنىتىرىدىلەر. اونلارى ىدىئەت-ائچىرىدىلەر و اونلارا زيتون ياغى سورتىدۇلر، ضعف اولانلارين هاميسينى اشىسلىكىرە مىندىرىدىلەر و اونلارى خورما آغاچلارى شهرى ارىھايىا، قارداشلارينىن يانىنا آپاردىيلار و سونرا سامىرىھە قايتىدىيلار.

آخازىن پادشاھلىغىنин آخرىي (پاد. ۱۶: ۹-۷)

^{۱۶} او زامان آخاز، پادشاھ کۆمك اوچجون، آشور پادشاھينا خبر گۈندىرىدى. ^{۱۷} چونكى گئنە إدوملولار گلېش يەھودالى لارى مغلوب ادېب اسئر گۇئتوروموشدۇلر. ^{۱۸} فىئىشىطلى لر دە هامار بۇلگەدە و يەھودانىن زىگىنندە اولان شهرلەرە هوجمۇ اتدىلەر. بىتىشىمى، آيالونو، گىدرۇتو و سوکو ائلە قصبهلىرىنى، تىمنا ائلە قصبهلىرىنى و گئمزو ائلە قصبهلىرىنى آلمىشىدلار و اورادا ياشايىرىدىيلار. ^{۱۹} چونكى ائسرايىل * پادشاھى آخازىن اوزونىدىن، رب يەھودانى ئالچالتمىشىدى، چونكى آخاز، يەھودانى ياغىلىق اتمەھىي سالىب، ربە چوخ خىانت اتمىشىدى. ^{۲۰} بله جە آشور پادشاھى تىشكىلتىپلىسىر اونون اوستونە گلېش كۆمك اتمىك عوضىتىنە اونو ذلتىل اتدى. ^{۲۱} آخاز رېتن معبدىتىن، پادشاھىن سارايىندان و رىيسلەن ئولرىتىن پاي يىغىب اونو آشور پادشاھىنا وردى. لاكتىن بو اونا كۆمك اتمەھىدى.

^{۲۲} آخاز پادشاھ بى سىخىتىلىي واختىندا دا رېتن ضىندىنە خائىلىي آرتىرىدى. ^{۲۳} اونو مغلوب ادن دەشقلى لرئۇ بوتلىرىن قوربان گىسىدە و ددى: «چونكى ارام پادشاھلارىنин آلاھالارى اونلارا كۆمك اتدىلەر، من دە اونلارا قوربان كىسەجىم كى، منه دە كۆمك اتسېئنر». لاكتىن اونلار اونون و بوتون ائسرايىلنىن يىخىلماسىنا

ائىگىد اولان زىڭىرى، پادشاھين اوغلو مەعىسىانى و ساراي رىيسي ۋەزىئەقامى اولىدوردۇ. او إقانانى دا كى، پادشاھدان سونرا بىرىئىجى آدام ائىدى، اولىدوردۇ.

^{۲۴} ائسرايىللەر اۇز قارداشلارىندان آروادلار، اوغوللار، قىزلار، اىكى يوز مىن نفر اسېر گۇئتورودۇلر، هم دە اونلاردان چوخ قىتمەت گۇئتوروب سامىئەھە آپاردىيلار. ^۹ آنجاق اورادا رېتن بىر پىغمىرى وار ائىدى. اونون آدى عوود ائىدى. او، سامىئەھە گلن قوشونون قاباغىندا چىخىدى و اونلاردا ددى: «باخ، آتالارىيىزىن تارىسى رب يەھودا ياسى قىبلىنىدىي اوچجون اونلارى سىزە تىلەت ائىدى، سىز دە اونلارى إله بىر قىبلىلە ئۆلدىردونۇز كى، آلووسو گۈپىلەرە چاتىر. ^{۱۰} ائىدى ائستەيىرسەننە يەھودا و اورشىلەم خالقىنى ئۆزۈنۈزە قول و كىنەز ادەستىنىز. مگر تارىينىز ربە سىز ھېچ گوناه اتەمىرىسىنىز؟ ^{۱۱} ائىدى منه قولاق آسىن! قارداشلارىنىزدان آلدېغىننە ئىشلىرى گرى گۈندەرئىن، چونكى رېتن آلوولانان قىبلى اوستونۇزدەدئر».

^{۱۲} بەھوخنان اوغلو ۋەزىر، مىشىل لمۇت اوغلو بېركىيا، شەلۇم اوغلو بېخىزقىئىا و خىدالى اوغلو عەماسا كى، افرايەنلى لرئۇ باشچىلارىنىدانا ئىدىلەر، دۇيوشدن گلنلرئۇ ضىندىنە قالخىب، ^{۱۳} اونلارا ددىلە: «استىلىرى بورا ياسى كىشىمەيشن، يوخسا رېتن ضىندىنە گوناه ائشتەمىش اولا جاڭىق. مگر ائستەيىرسەننە كى، گوناھلار و تىقىشلىرىمەنچى چوخ خالدارسىنىز؟ اونسوز دا تىقىشلىرىمەنچى چوخدور و رېتن آلوولانان قىبلى ئىسرايىل خالقىنىن اوستونۇندا دەت». ^{۱۴} سىلاھلى عىسگىرلەر استىلىرى و قىئىمتى رىيئىلرئۇن و بوتون جاماعاتىن قاباغىنَا قويىدۇلار. ^{۱۵} آدالارى چىكتىن آدامالار قالخىلار و استىلىرى گۇئتوروب

خیمه‌سنتدن اوز دۇندىرئب اونا آرخا چوئرئبلەر.
 ۷ ایوانین قاپىلارینى دا باغلايىپىلار، چىراقلارى سۇندوروبىلار، ائسرايىل تارىسىينىن موقدس يېرىشىدە بوخور ياندىرىممايىپىلار و ياندىرىما قوربانلارى گىڭىزمه يېلىلر.^۸ بونا گۇرە دە ربىن قىضىي يەھودانىن و اورشىلمىش اوستنە گىلدى و گۈزىلرۇنىزلىك گۈرۈدوپىونۇز كىتمى اونلارى دەشت، تشووش و حقارت آلتىنا سالدى.^۹ اونا گۇرە دە آتالارىميمىز قىلىنجلا اۇلدورولموش، اوغوللارىميمىز، قىزلارىميمىز و آروادلارىميمىز اسېرىشكىدەر.^{۱۰} اىندى اورهېشىم قويوموشام كى، ائسرايىلشىن تارىسى رىلە عەهد باغلايىم، إله كى، اوز آلوولانان قىضىئى بىزىد دۇندىرسىن.^{۱۱} اوغوللارىم، لاقىد اولمايىن، چونكى رب سىزى سىچىپ كى، اونون حوضوروندا دوروب خەدمەت ادەسەنتىز و اونون بوخور ياندىرىان خەدمەتچەلىرى اولايسىنىز.^{۱۲}

۱۲ لاۋەللى لىردىن بۇ آداملار قالخىدلالار: قوحات نىلسەندىن ئەمسەسى اوغلو مەخت و عەزىرىا اوغلو يواڭ؛ مەرارى نىلسەندىن ئەبدى اوغلو قىش و پەھلەللىل اوغلو عەزىرىا، گىرشنون نىلسەندىن زەئما اوغلو يواخ و يواخ اوغلو عەiden؛^{۱۳} ئىنچافان نىلسەندىن شەئمىرى و پەيىال؛ آساف نىلسەندىن زەگرئىا و مەتتە؛^{۱۴} ھيمان نىلسەندىن بېخىال، شەمعى و پادوتون نىلسەندىن شەمعىا و اوزىال.^{۱۵} اونلار قارداشلارىنى يىغىدىلار و اۆزۈرنى تقدىس اتدىلار. پادشاھين امر اتدىئى كىممى، ربىن سۆزلىرىنى گۇرە كىتدىلر كى، ربىن معدبىتى تەمىزلىكىنلەر.^{۱۶} كاھنەنلەر دە ربىن معدبىتىن ائچ حەصەستەنە گەردەلەر كى، اورانى تەمىزلىكىنلەر و ربىن معدبىتىنە تاپدىقىلارى ھەنجىش شىي معدبىتىنەن حەيىطەنە چىخارتىدىلار. سونرا لاۋەللى لر اونلارى گۈچۈرۈپ بايير، قىندرۇن درەستەنە آپاردىلار.^{۱۷} بىرئىنجى

سبب اولدولار. ۲۴ آخاز تارى معدبىتىن اشىالارىنى يىغىب تىنكە تىنكە اتدى و ربىن معدبىتىن قاپىلارىنى باغلادى. اورشىلمىشنىن ھەكونجۇنە قوربانگاھلار دوزىلتى،^{۲۵} يەھودانىن ھەر شەھرەندە آىرى آلاھەلارا بوخور ياندىرىماق اوچۇن پەرسەتىشگاھلار دوزىتىدى. بەلەجە آتالارىنىن تارىسى بىسى قىصبىنىتىرىدى.^{۲۶} اونون قالان ائشلىرى و بوتون عمللىرى، ائلک ائشلىرىنىن آخرى ائشلىئە قدر، يەھودا و ائسرايىل پادشاھلارىنىن كىتابىندا يازىلىيدىر.^{۲۷} آخاز اولوب آتالارى ائلە ياتدى و اونو اورشىلم شەھرەندە باسىرىدىلار. اونو ائسرايىل * پادشاھلارىنىن قېئىرلەئە گىڭىزەدەلەر. اونون يەنئە اوغلو خەنچىقا پادشاھ اولدو.

يەھودا پادشاھى خەنچىقا

(پاد. ۱۸: ۳-۴)

۲۹ خەنچىقا، پادشاھ اولدوغو واخت، ائىئرمى بش ياشىندا ائدى و اورشىلمىدە ائىئرمى دوّقۇز ائل پادشاھلىق اتدى. آناسى زەگرئىقا قىزى ئىبئىا ائدى.^۲ خەنچىقا، آناسى داودۇن اتدىئى كىممى، ربىن گۈزۈنە دوغرو اولان ائشلەر اتدى.

معدبىت تەمىزلىكىمەسى

۳ خەنچىقا، پادشاھلىغىينىن بىرئىنجى ئىللەندە، بىرئىنجى آيدا، ربىن معدبىتىن قاپىلارىنى آچىدى و اونلارى تەممۇر اتدى. ^۴ كاھنەنلىرى و لاۋەللى لرى چاگىرىدى، اونلارى شرق میدانىنا يىغىدى.^۵ خەنچىقا اونلارا ددى: «اي لاۋەللى لر، منى إشىدىن! ائنى دۇزۇنۇزو و آتالارىنىزنىن تارىسى ربىن معدبىتى تقدىس ادئن و موقدس يىردىن نجىش شىلىرى چىخاردىن.^۶ آتالارىميمىز و فاسىز اولوب تارىيمىز ربىن نظرەندە پەس اولان ائشلەر اتدىلر و اونو تۈرك اتدىلر. ربىن

واسطه‌سی ائله ربدن گلمشیدی. ^{۲۶} لاوئلی لر داودون موسقی‌ای آلتلری ائله، کاهنلر ده گرفنايادلا دايانديلار. ^{۲۷} خنْزقيا امر اتدى کى، يانديرما قوربانى قوربانگاها تقدىم ادلئشن. يانديرما قوربانينين تقدىمى باشلاند، گرفنايادرين و اسرابىل پادشاهى داودون موسقى‌ای آلتلرئش سىسى آلتىدا ربىن نعهمىسى ده باشلاندى. ^{۲۸} بوتون جاماعات سجدە اتدى، نغمه‌چئلر نغمە اوخودولار، گرفنايادرين چلانلار چالدىلار. بونلارين هامىسى يانديرما قوربانينين تقدىمى قورتارانا قدر داوم وردى. ^{۲۹} يانديرما قوربانينين تقدىمى قورتاراند، پادشاه و يانىندا اولانلارين هامىسى آيتلەب سجده اتدىلر. ^{۳۰} خنْزقيا پادشاه سحر تزدن دوردو و

شهرىن رېئسلرئنى يېغىب ربىن معبىتىنە گىدى. ^{۳۱} پادشاهلىق، موقىس مکان، و يەودا اوچون يىدى گامىش، يىدى قوج، يىدى قوزو و يىدى إركك كچى يانديرما قوربانىنى گىشىلەر. او، هارون نسلتىندن اولان کاهنلرە امر اتدى کى، اونلارى ربىن قوربانگاھىندا تقدىم اتسنلر. ^{۳۲} گامىشلارى گىدىلەر و کاهنلر قانى گۇئىرۇپ قوربانگاها سېدىلەر، قوچلارى گىدىلەر و قانى قوربانگاها سېدىلەر، قوزولارى گىدىلەر و قانى قوربانگاها سېدىلەر. ^{۳۳} سونرا اركك كچىلەر ده کى، گوناه قوربانى ائدى، پادشاهين و جاماعاتين قاباغينا گىشىلەر و اللىئى اونلارين اوستونه قويدولار. ^{۳۴} کاهنلار اونلارى گىدىلەر و قانلارىنى قوربانگاها آخىتىدىلار کى، بوتون ائسىرايىللى لرئن گوناھلارىنى كفارة اتسىئن. چونكى پادشاه امر اتمىشى دى کى، يانديرما قوربانى و گوناه قوربانى بوتون ائسىرايىل اوچون گىشىلەن.

^{۳۵} داودون، پادشاهين گۈرۈجوسو جادىن و پىغمبر ناتانىن امرئىنە گۈرە، خنْزقيا لاوئلى لرى سېنجلەر، چىڭلەر و طببورلارلا ربىن معبىتىنە تعيشن اتدى. بو امر پىغمبرل آيىن بىرئنجى گونوندە تقدىس اتمە ائشىنه باشلايدىلار و همنىن آيىن سكىنچىنچى گونوندە ربىن ايوانينا قدر چاتدىلار. سكىن گونوندە ربىن معبدىنى تقدىس اتدىلر و بىرئنجى آيىن اون آتىنجى گونوندە باشا چاتىرىدىلار.

^{۱۸} سونرا خنْزقيا پادشاهين يانينا گلەب ددىلر: «بىش ربىن بوتون معبىتىنە، يانديرما قوربانلارينين گىشىلەتىنى قوربانگاھىنەن و اونون بوتون آوادانلىغىنى، تقدىم چۈركلەر قويولان مىزى و اونون بوتون لوازئماتىنى تمزىلەدئك. ^{۱۹} آخاز پادشاهين پادشاهلىق زامانىندا، خانلىككە آتىدىغى بوتون اشىالارى دا حاضيرلادىق و تقدىس اتدىك. ائندى اونلار ربىن قوربانگاھى قاباغىندا دىلار».

^{۲۰} خنْزقيا پادشاه سحر تزدن دوردو و شهرىن رېئسلرئنى يېغىب ربىن معبىتىنە گىدى. ^{۲۱} پادشاهلىق، موقىس مکان، و يەودا اوچون يىدى گامىش، يىدى قوج، يىدى قوزو و يىدى إركك كچى يانديرما قوربانىنى گىشىلەر. او، هارون نسلتىندن اولان کاهنلرە امر اتدى کى، اونلارى ربىن قوربانگاھىندا تقدىم اتسنلر. ^{۲۲} گامىشلارى گىدىلەر و کاهنلر قانى گۇئىرۇپ قوربانگاها سېدىلەر، قوچلارى گىدىلەر و قانى قوربانگاها سېدىلەر، قوزولارى گىدىلەر و قانى قوربانگاها سېدىلەر. ^{۲۳} سونرا اركك كچىلەر ده کى، گوناه قوربانى ائدى، پادشاهين و جاماعاتين قاباغينا گىشىلەر و اللىئى اونلارين اوستونه قويدولار. ^{۲۴} کاهنلار اونلارى گىدىلەر و قانلارىنى قوربانگاها آخىتىدىلار کى، بوتون ائسىرايىللى لرئن گوناھلارىنى كفارة اتسىئن. چونكى پادشاه امر اتمىشى دى کى، يانديرما قوربانى و گوناه قوربانى بوتون ائسىرايىل اوچون گىشىلەن.

^{۲۵} داودون، پادشاهين گۈرۈجوسو جادىن و پىغمبر ناتانىن امرئىنە گۈرە، خنْزقيا لاوئلى لرى سېنجلەر، چىڭلەر و طببورلارلا ربىن معبىتىنە تعيشن اتدى. بو امر پىغمبرل

اولمایین، ربّه موضع اولون و اونون ابدی بو مکانینا کی، اونو ابده کئمی تقدیس ادیب، گلئن و تارینیز ره قوللوق ادین کی، آلوولانان قضبی سئردن دۇنسون.^۹ سئز ربّه دۇندوکاده قارداشلارینیز و اوغوللارینیز دا، اونلارى اسېر آلانلارین قاباغىندا، التطفات قازاناجاقلار و بو تورپاغا قايداچاقلار. چونكى تارینیز رب فیضلى و رحمنى دئر. اگر اونا دۇنه سئنیز، سئزدن اوز دۇنارمۇز».

۱۰ چاپارلار افرايەم و مِنَسَه تورپاقلاریندان زبولونا قدر بو شهردن او شەھرە كچىدەرلەر. لاكتىن اونلار چاپارلارا گولدوولر و اونلارى لاغا قويدولار.^{۱۱} آما آشىردن، مِنَسَه دن و زبولوندان بعضاً آداملار كېشىرلەنى قىرىپ اورشىتمە گىلدەرلەر.^{۱۲} تارينىن آلى يەھودىلى لارلا دا اندى و اونلارا ھەمن اورك وردى كى، ربّن سۆزۈنە گۈرە پادشاهين و رىئىسلەرن امرلىنى يېتىرىشىلەر.

۱۳ ائتكىنجى آى چوخ خالق، بؤيوک بىر جاماعات اورشىتمەدە يېغىلدى كى، مايسىز چۈرك بايرامىنى كچىرسىتلەر.^{۱۴} اونلار قالخىب اورشىتمەدە اولان قوربانگاھاalarى و بوتون بۇخور قوربانگاھاalarىنى آرادان قالدىرىدىلار و قىئىدون درەستەنە آتدىلار.^{۱۵} ائتكىنجى آيىن اون دۇردونجو گونو پاسخا قوربانلارىنى گىسىدەرلەر. كاهىتلەر و لاۋىتلى لر اۆزلىرىنى خجالت چكىرىدەرلەر، و اۆزلىرىنى تقدیس اتدىلەر و ربّن معبدىتەن ياندىرما قوربانلارى گىتىردىلەر.^{۱۶} تارى آدامى موسانىن قانۇنۇدا يازىليمىش قايدالارينا گۈرە، اۆز يېرىتىنە دوردولار. كاهىتلەر لاۋىتلى لردىن آلدىقلارى قانى سېپدىلەر.^{۱۷} جاماعات ائچىنە اۆزلىرىنى تقدیس اتىمەمىش چوخ آدام وار اندى، بونا گۈرە دە لاۋىتلى لر تەمىز اولمايان هر آدامىن پاسخا قوربانىنى گىسمك ائشىنى بويونا آلمىشىدىلار كى، اونلارى ربّه تقدیس استىتلەر.^{۱۸} چونكى خالقىن بؤيوک بىر حىنچەسى، إفرايەم و مِنَسَه،

بىرلىكده گىتىرلەمىش مایع تقدیملەر دە چوخ اندى. بله جە ربّن معبدىتەن خىدمتى تىزەددەن باشلانىدى. ^{۱۹} خىرقىيا و بوتون خالق تارينىن خالق اوچون گۈردو بىو ائشىنە گۈرە سۈشتىدلەر. چونكى بو ائش گۈزىتىلمەدەن اولموشدو.

پاسخا بايرامىنин كچىرلەمەسى

۳۰ خىزقىئىا بوتون ائسرايىتلەلى لە و يەھودالى لار خېر گۈنۈردى، افرايەملى لە و مِنَسَهلى لە دە مكتوبىلار يازىدى كى، ائسرايىتلەن تارىسى ربّه پاسخا بايرامى جشن توتماك اوچون اورشىتمەدە اولان ربّن معبدىتەن گلستىتلەر.^{۲۰} چونكى پادشاھلا رىئىسلەرى و بوتون اورشىتمەدە كى جاماعات بو قرارا گلەمىشىدلەر كى، پاسخا بايرامىنى انكىنجى آيدا كچىرسىتلەر.^{۲۱} اونو، لازىم اولان واخت، ادە بىلەمەمىشىدلەر، چونكى لازىمى قدر كاهىتلەر اۆزلىرىنى تقدیس اتىمەمىشىدلەر، خالق دا اورشىتمە يېغىلما مامىشىدى.^{۲۲} اونا گۈرە دە بو قرار پادشاهين و بوتون جاماعاتىن گۈزۈنە دوز اندى.^{۲۳} اونلار قرار وردىلە كى، بىرىشىباتان دانا قدر بوتون ائسرايىتلەدە بىر فرمان اعلان ادىلسىن كى، خالق گلکىب ائسرايىتلە تارىسى ربّن پاسخا بايرامىنى اورشىتمەدە توتسۇن. چونكى بونو بؤيوک بىر سايیدا نجه كى، يازىلەمىشىدى، اتىمەمىشىدلەر.

^{۲۴} پادشاهين امرئەنە گۈرە چاپارلار پادشاهين و رىئىسلەر ئىيازىدىغىي مكتوبىلارلا بوتون ائسرايىتلە و يەھودا تورپاغىنى دولاپىب دەتلىر: «اي ائسرايىتلەن اۆولادلارى، ائبراھىمن، ائسحاقين و ائسرايىتلەن تارىسى ربّه قايدىدە! او دا سئزە قايداچاق، سئز كى، آشور پادشاھلارينىن آلتىندا قاچىب صاغ قالىسىنىز.

^{۲۵} آتالارينىز و قارداشلارينىز كىمى اولماين كى، آتالارينىن تارىسى ربّه خيانىت اتدىلەر، بله كى، گۈردو بىونۇز كىمى رب اونلارى دەشتە دۇنداردى. ^{۲۶} ائندى آتالارينىز كىمى دىتكىباش

۳۱ بوتون بو ائش قورتاراندا، اورادا اولان بوتون ائسرايىللە لىرى يەھودا شەھىرلەئەنچىخىب، موقۇسىن سوتۇنلارى تىشكە-تىشكە اتدىلەر، آشىرا بۇتلەئىنى گىسىدئىلەر. بوتون يەھودا، بىنامىن، إفرايم و مەئىھە توپاقلاريندا اولان پېستىشگاھلارى و قوربانگاھلارى آخىرا قدر داغىتىدىلەر. سونرا بوتون ائسرايىل اۋۇلادلارى اۋز شەھىرلەئە، هەر كس اۋز مولكونە قايىتىدى.

۲ خىزقىيا كاھنەلرئەن و لاوئلى لرئە قىدائىھ قايلى خىزقىيا كاھنەلرى و لاوئلى لرى بۇلمەلەرە آيىردى و كاھنەلر و لاوئلى لردىن هەر كسى اۋز اشىئەن موناسىب اولان بۈلەمە يە تعىين اتدى. او، رېئىن دروازا لازلا حاكارلانتىمىش يېرلەئىدە، ياندىرما و بارىش قوربانلارينى گىتىرمەك، خەندىتتىمك، شۆكۈر و حەمد اۆخوماق اوچۇن تعىين اتدى. **۳** رېئىن قانۇندا يازىلدىغىينا گۇرە ياندىرما قوربانلارى يعنى سحر و آخشامىن ياندىرما قوربانلارى، سىبىت گونلەئىن، تزە آى مەرىئەلەئىن و بايراملارين ياندىرما قوربانلارى اوچۇن پادشاھ اۋز مالىندان پاى آيىردى.

۴ اورشلەئىمەد ياشايان خالقا امر اتدى كى، كاھنەلرئەن و لاوئلى لرئە پايلارينى اوسلارا ورسئنلەر، إله كى، اونلار اۋزلىرىنى رېئىن قانۇندا وقف اتسىنلەر. **۵** بو امر هە يانا يايلالدە ائسرايىل اۋۇلادلارى تاخىلىن، تزە شرابىن، زىتون ياغىنин، بالىن و بوتون زمى مەھصۇللارىنین نوبارىندان بول-بول وردىلەر. هەر شىئىن اوندا بىرئىنى بول-بول گىتىردىلەر. **۶** يەھودا شەھىرلەئەن ياشايان ائسرايىللە لىرى و يەھodalى لار اۋكۇزلىرىن و قويۇن-كەچلىرىن اوندا بىرئىنى، اۋزلىرىنى تارىيالارى رېئىن تقدىس اولۇنان موقۇسىن شىلەرئەن اوندا بىرئىنى دە گىتىردىلەر و قالاق-قالاق وردىلەر. **۷** اوچۇنچو آيدا بونلارى قالاقلارلا اۋست-اوستە يىغىماغا باشلايدىلار

يىسّاكار و زېبولون قېبلەلرئىدىن بئر چوخو ئۆزلىرىنى تمىزلىمە يېب يازىلانلارا موناستىب اولمىياراق اۋز پاسخا قوربانلارىنىدا يەدىلەر. **۱۹** خىزقىيا اوئلار اوچۇن دوعا دەئب دەمىشىدى: «قوى ياخشى اولان رب، موقۇسى يە اوچۇن تەمىز اولىمادىقلارى حالدا خالىص اوركىلە تارىينى، آتالارينىن تارىيسى رېئى آختارتىماغا حاضىرلاشمىش هەر كسى باغىشلاسىن». **۲۰** رب خىزقىيانى اشتىدى و خالقا شقا وردى. **۲۱** اورشلەئىمەد اولان ائسرايىل اۋۇلادلارى يەئى گون ماياسىز چۈرك بايرامىنى بېيۈك شادىلەقا كچىرتىدىلەر. لاوئلى لر و كاھنەلر اوجا سەسىلى موسىقى ئەتلەرى ائلە هەر گون رېئى حەممە دەئردىلەر. **۲۲** خىزقىيا رېئىن خەندىتتىنە باجاريقلى اولان بوتون لاوئلى لرلە دانىشىب اونلارى تىشۇق اتدى. اوئلار بارىش قوربانلارينى گىسب و آتالارينىن تارىيسى رېئى شوکۇرلەر ادەزك يەئى گون بايرام پەمە يې يەدىلەر. **۲۳** بوتون جاماعات بىلە قرارا گىلدى كى، داها يەئى گون دە بايرام اولىسون. يەئى گونو دە شادىلەقا كچىرتىدىلەر. **۲۴** يەھودا پادشاھى خىزقىيا جاماعاتا تقدىم اتىك اوچۇن مئن گامىش و يەئى مئن قويۇن وردى، رېئىسلەر دە جاماعاتا مئن گامىش و اون مئن قويۇن وردىلەر. بئر چوخ كاھنەن دە اۋزۇنۇ تقدىس اتدى. **۲۵** بوتون يەھودا جاماعاتى، كاھنەلر، لاوئلى لر، ائسرايىلدن گلن بوتون جاماعات، هەم دە يەھودادا ياشايان قرېئلر سۈئىتىلەر. **۲۶** بىلە جە اورشلەئ بېيۈك شادىلەق ائچىندە ائدى، چونكى ائسرايىل پادشاھى داودو اوغلو سولىمانىن دۈورۇندن بىرى اورشلەئىمەد بەلە بايرام اولىمەشىدى. **۲۷** لاوئلى كاھنەلر قالاخىب خالقا بىرگەت وردىلەر، تارى اوئلارين سەسىلەئىنى اشتىدى، چونكى دوعالارى اوئون موقۇسى مىكىتىنى، گۇرۇلەرە چاتدى.

و اوندان يوخارى ياشدا اولان لاۋئلى لر؛
۱۸ نىتل شىجرەلرئەن گۈرە بوتون جاماعاتىن اوشاقلارى، آروادلارى، اوغۇل و قىزلارى- چونكى اونلار اۇزلىرىنى صىداقتله موقدس خەندىمەت اوچون تقدىس اتىشىدەلر - ۱۹ اۇز شهرلىشىن اطراف چۈللەرئەن ياشابان هارون نىشنىدىن كاھنەنلر. هر شەھرەن ئادلارى چىكتان آدامالار قويولۇمۇشدو كى، كاھنەنلر آراسىنداكى بوتون كىشىلەر و لاۋئلى لر آراسىندا نىتل شىجرەلرئەن يازىلاناڭلارىن ھامىسىنا پاي ورسىنلىر.

۲۰ خېزقىيا بوتون يەھودادا بله اندى، تارىسى رېشىن قاباگىندا ياخشى، دوغرو و صىداقتلى ئىشلر گۈرددو. ۲۱ او اۇز تارىسىنى آختاباراق تارىي مەبىدىن خەندىمەتنى، قانونا و امرە عمل اتمىكەد باشلا迪غى هر ائشى بوتون قلبى ائلە يېرئەن يېتىرىدى و اوغۇر قازاندى.

سَنْخِرِيَّيْنْ هُوْجُومُو

(پاد. ۱۸: ۱۷-۱۳، ۱۹: ۱۴-۱۳ و ۳۵-۳۷)

۳۲ بو صىداقتلى ئىشلەرن سۇزرا، آشور پادشاھى سَنْخِرِيَّب گلىب يەھودايا گىردى. او، قالالى شەھرلەرن ضىندىتىنە اوردوگاه قوردو و ائستەدى كى، اونلارى آله كېچتىشىن. ۲ خېزقىيا، سَنْخِرِيَّب اورشلەم اوستونە دؤيوشىمك اوچون گىلدىتىنى گۈرۈشكەد، ۳ اۇز رېشىلىرى و سركرەدلرى ائلە مصلحتلىسىدى كى، شەھردىن كىناردا اولان سو منبىلەرنى گىسىئن و اونلار خېزقىيَا كۆمك اتدىلر. ۴ چوخلۇ خالق يېغىلىدى و بوتون سو منبع لرئىشنىن و اۆلکەدەن آخان چايىن يوللارىنى گىسدىلر. دىشىردىلر: «آشور پادشاھلارى نە اوچون گلىب بول سو تاپسىنلار؟»^۵ خېزقىيا قارالى اولووب دووارىن بوتون اوچمۇش يەرلەرنى تىشكىدى و اونون اوستوندە بورجلار دوزىلتىدى. بايىر طرفدن آيرى بىش دووار دا تىشكىدى، دا وودۇن شەھرتەنده اولان

و يىدئنجى آيدا قورتاردىلار. ۶ خېزقىيا و رېشىلر گلىب قالاقلارى گۈرندە، رېي موبارىك چاغىريپ اونون خالقى ائسرايىلە برىت وردئىلر. ۹ خېزقىيا بو قالاقلار بارەدە كاھنەنلەرن و لاۋئلى لردىن سوروشدو. ۱۰ صادوقون نىشنىدىن اولان باش كاھنەن عەزىزىيا اونا بله جاواب وردى: «رېشىن مەبىدىنە نىشىلر گىشىلەن و اختىدان بىرى بىئى پىئەت دويورۇق، حله آرتىق دا قالىرى. چونكى رب اۇز خالقىينا برىت ورئىب و بو بول شىلر ده آرتىق قالىب». ۱۱ خېزقىيا امر اندى كى، رېشىن مەبىدىنەكى او تاقلالارى حاضىرلاسینلار. اونلار حاضىرلا دىلار. ۱۲ نىشىلرى، اوندا بىشلىرى و تقدىس اولۇنان شىلرى صىداقتله اورا ياسى گىشىردىلر. بو شىلرىنىن ساخلاماسىنا لاۋئلى كۆنئىيامامۇر اندى و موعاۋىتى ده قارداشى شىمعى اندى. ۱۳ پىخىال، عەزىزىا، نَحَتَ، عَسَاهِل، پِرِئِمُوت، يوزابايد، إلَى إل، يېسمىكىا، مَحَّتَ و بِنَيَا دا پادشاھ خېزقىيانىن و تارىي مەبىدىنە رېشىن اولان عەزىزىانىن امرئەن گۈرە، كۆنئىيامامۇر اندى و قارداشى شىمعىنىن الى آتىندا مأمور ائدىلر. ۱۴ شرق دروازا سىندا قاپىچى اولان لاۋئلى يەئىناع اوغلو قۇرۇھ بىرە ورئانلۇ نىشىرلەر و لاب موقدىس شىلرى پايلاماقدان اۇتىرى اوز گۈيلىو ائلە تارىي اوچون ورئانلۇ تقدىملەر نظارتى ادئرىدى. ۱۵ ىعدن، مئىيامشىن، پىشوع، شىمعىا، آمەريا و شىگىنىا، بۆلەمەلرئەن گۈرە، كاھنەن شەھرلەرنە بۇ يوكىدىن كىچىيە قدر، قورەننىن نظارتى آتىندا بو قارداشلارىنا پايلارىنى بۆلەمك ائشى تاپشىرىلمىشىدى: ۱۶ نىتل شىجرەلرئەن باخىما ياراق، اوج ياشىندا و اوندان يوخارى ياشدا اولان، و ظەفەلرئەن و بۆلەمەلرئەن گۈرە گوندەلەشك خەندىت ائشى اوچون رېشىن مەبىدىنەن گىشىلەن كەنەن كەشىلەرن ھامىسى؛ ۱۷ نىتل شىجرەلرئەن يازىلidiغى كىمىنى نىتلەرئەن گۈرە كاھنەنلر، و ظەفەلرئەن، هم ده بۆلەمەلرئەن گۈرە ائىشرمى ياشىندا

منثم آئمدادن قورتارا بىلەشىن؟^{۱۵} قويىماين ائندى خىزقىيا سىزى آلاتاسىين و بو جور آزىز مايسىن، او نا ائنانماين. چونكى هېچ بىر مئلىتىن و هېچ بىر اولكەن ئەللاھلارىنىدان هېچ بىرى اۆز خالقىنى مىتم و آتالاريمىن آئىندىن قورتارا بىلەمەدى. سىزىن تارىينيز دا سىزى مىتم آئىمدىن قورتارا بىلەمەجك!»^{۱۶}

^{۱۶} سَنْحَرِيَّةُ نُوكَلِرِيِّ رَبِّ تَارِيْخِنَ وَ اُونُونَ قُولُو خَرْقَنْيَانِيِّ ضَدَّنَهُ چُوخْ شِيلَرْ دَهْلَرْ، او اُوزُو دَهْ مَكْتُوبَلَارْ يَا زِيْبِ اُسْرَائِيلَشَنْ تَارِيْخِيِّ رَبِّي تَحْقِيرَ اتَّدِي وَ اُونُونَ ضَدَّنَهُ دَانِيَشِيْبِ دَدِي: «اُولَكَهْ لَرِئِنْ مَثَلَّتِلَرِئِنْ آللاھلَارِيِّ اُفْزِ خَالقَلَارِيِّ نَجَهْ آئِمَمَدَنْ قورتارا بىلەمەدَلَرْ، خىزقىيانىن تارىيسى دا خالقىنى مىتم آئىمدان قورتارا بىلەمەجك». ^{۱۷} اُونُونَ نُوكَلِرِيِّ دَوْوارْ او سَنْتُونَدَهُ اولان اورشَلَئِمَ خالقىبا بُونَلَارِي او جا سَلَلَهُ يَهُودِيِّ دَلَشَنَدَهُ باغِيرَدِيَّلَارْ كَى، اونلارى قورخُودُوب دَهْشَتَهُ سَالِسِيَّلَارْ وَ شَهْرِيَّ آلسِيَّنَلَارْ. ^{۱۸} اونلار اورشَلَئِمَنَنْ تارىيسى بارَدَهُ اله دَانِيَشِدِيَّلَارْ كَى، اله بَيْلَ، آللَه دَوْزَلَمَنَشُ يَرْ اوزونون اُزْزَگَه خالقلارىنىن آللاھلارى دَىرى. ^{۱۹} لاكَنْ خىزقىيا پادشاھ و آموص اوغلو إشعيا پيغمبر دَوْعَا ادَّيْبَ كَوْيَه فَرِيَاد اتَّدَلَرْ.

^{۲۰} رب بىر ملک گۈندىرىدى و او، آشور پادشاھينىن اوردوگاهينىدا اولان بتوتون انگىلد دؤيوشچولرى، سرکردهلرى و رېسىلىرى محو اتدى. آشور پادشاھى بى آبىرىچىليقلارا اۇز اولكەن سىنه قايتىدى. بىر گون او اۆز آلاھىينى معبدىئەن گىردىكەدە، اۆز دوغما اوغوللارىنىدان بعضلىرى اورادا اونو قىلينجلا اولدۇردىلر. ^{۲۱} بىلە جە رب خىزقىيانى و اورشَلَئِمَدە ياشايالارى آشور پادشاھى سَنْحَرِيَّةُ بُوتُون باشقا دوشمنلىرىنىن آئىندان قورتاردى و اونلارى هر طرفدىن قورودو. ^{۲۲} او واخت چوخ آدام اورشَلَئِمَ، رَبِّه هَدَيَّلَرْ وَ يَهُودَا پادشاھى خىزقىيا دَيَرَلِي شِيلَرْ گىردىلر. بُونَدَان سُونَرَا خىزقىيا بُوتُون مَثَلَّتِلَرِئِنْ گُۈزُونَدَه او جالدى.

قالا ياماجىنى دا مۇحكىملەئىرىدى. چو خلو سلاح و قالخان دوژلەتدى. ^{۲۳} او، خالقىن او سَنْتُونَه سرکردهلر قويىدو، اونلارى شهر دروازاسى ميدانىندا يانينا بىيغىدى و اونلارى اوْرَكَلَدَرِئِبِ دَدِي: «گُوجُلو و جسُور اولون. آشور پادشاھينىدا و اونون يانىندا اولان چوخ قوشۇندان قورخُوماين، روْحَدَان دوشىمەيشِن، چونكى بىئِزَمَلَه اولان، اونُونلا اولانىدا بُئِيُوكَدُور. ^{۲۴} اُونُونلا اولان ائنسان گوْجُودُور، لاكَنْ بىئِزَمَلَه اولان تارىيمىز بىدَئِر كَى، بىزه كۆمَك ادَّر و موْحَارَبَه لِرْمَزَه و وَرَوْشُور». خالق يهودا پادشاھى خىزقىيانىن سُوْزَلِرِئِنَدَن اوْرَكَلَدَى.

^۹ بُونَدَان سُونَرَا آشور پادشاھى سَنْحَرِيَّب يانىندا اولان بتوتون قرارگاهى ائلە لاكَشَنَ قاباگىندا دايانارگن اورشَلَئِمَ، يَهُودَا پادشاھى خىزقىيانىن و اورشَلَئِمَدە اولان بتوتون يَهُودَالى لارِين يانىندا نُوكَلِرِئِنِي گۈندَرِىدى و اونلار دَدِي: ^{۱۰} «آشور پادشاھى سَنْحَرِيَّب بَلَه دَيَّشِر: «سَنْزَيَّه بِلَغَلَيِّر سِينِيزِ كَى، اورشَلَئِمَدە موْحَاصِرَه يَهِ اوتُورُور سُونَزُو؟

^{۱۱} مَگَر خىزقىيا سىزى آجَلِيقَلا و سُوسُوزلوقلا اُولوْمَه و رِمَك اُوچُون آلَدَادِيَّب دِمَشِر: تارىيمىز رب بىزى آشور پادشاھينىن آئىندان قورتارا جاق؟ ^{۱۲} او مَگَر هَمَنْ خىزقىيا دِيَنَلَ كَى، تارىين بِرْسَتَشَگاھلارىنى و قوربانگاھلارىنى آراَدان قالدىرىدى، يَهُودَايَا و اورشَلَئِمَه امر ادَّب دَدِي كَى بىر قوربانگاھاھين قاباگىندا پِرسَتَش ادَه جَكْسَيَّنَزِ و اُونُون او سَنْتُونَدَه بُوخور ياندىراجا قىسييَز؟ ^{۱۳} مَگَر بِلَمَرْسَتَنَزِ كَى، بُوتُون اولكەنلەرِئِنْ خالقلارىنا، من و آتالاريم نَه اتَّدَئِك؟ مَگَر او اولكەنلەرِئِنْ مَثَلَّتِلَرِئِنَنْ آللاھلارى اۆز تورباقلارىنى مىتم آئىمدان قورتارا بىلەتلىر؟ ^{۱۴} آتالاريمىن كامئل محو اتَّدَنَكَلِرِي او مَثَلَّتِلَرِئِنْ بُوتُون آللاھلارى آراسىندا، هانسى بىرى اۆز خالقىنى آئىمدان قورتارا بىنلىدى كَى، سَنْزَنَ تارىينيز دا سىزى

کتابیندا یازیلیدیر. ۳۳ خنثقیانیا اولوب آتالاری ائله یاتدی و او نو داود سولاله‌سنتن قبئلرئشن یوخاریسیندا باسديردیلار. اولدو بیو زامان بوتون بھodalı لار و اورشلئمەد ياشایانلار اوغا احترام گۇرسىتلەر. او نون يرئەن او غلو مىسە پادشاھ او لدو.

يهودا پادشاھى مىسە

(۹-۱۶:۲۱) پاد.

۳۴ مىسە، پادشاھ او لدوغو واخت، اون ائکى ياشیندا ائدى و اورشلئمەد ئىلى بش ائل پادشاھلىق اتدى. او، رېئن گۈزوندە پىش اولان ائشلر ادئب، او مئلتەرئن ائيرنج ائشلىرى كىمى اتدى كى، رب اونلارى ائسرايىل اولولادلىرىنىن قاباگىندان قووموشدو. ۳۴ آتاسى خنثقیانىن داغىتىدېغى پىرىتىشگاھلارى تىزەن تىكىدى، بىلل بوتلرى اوچۇن قوربانگاھلار قوردو و آشىرا بوتلرى دوژلتىدى، بوتون گۈى جىشىملەرنە سىجه و قوللوق اتدى. ۴ رېئن «اديم ابده كىمى اورشلئمەد قالاجاق» دەدىيى معبدىتىنە، مىسە قوربانگاھلار تىكىدى. ۵ رېئن معبدىتىنەن هر ائکى حىيەتىنە بوتون گۈى جىشىملەرنە قوربانگاھلار دوژلتىدى. ۶ او، اوغوللارىنى بىن هەنئۇم درەستىنە او ددا قوربان وردى، فالچىليغا مشغۇل او لدو، باخچىلىق و جادوگىرلىك ادئب، جىئندارلارا و روح چاغىرالارا اوز گىتىردى. رېئن گۈزوندە چو خالۇ پىش ائشلر گۇرۇب او نون قضىبىنى آلولاندىرىدى. ۷ دوژلتىئى اويمى بوتون تارينىن معبدىتە قويىدو، او معبدە كى، تارى داوددا و او غلو سوليماندا دەمىشىدى: «بو معبدە و بوتون ائسرايىل قبئلەرئىن سەجدىئىم اورشلئمەد اوز آديمى ابدى قويىاجام. ۸ اگر مىتم اونلارا بويوردو غوم هر شىھ و موسا واسىطەسى ائله اونلارا ورئىن بوتون قانۇندا، قايدالارا و ھۆكمىلە عمل اتسەلر، قويىما ياجام كى،

خنثقیانىن پادشاھلىغىنین آخرى
(۳-۱:۳۸، ۲۰-۱:۲۰، ۲۱-۱۲، إش.)

او گونلارده خنثقىيا اولومجول ناخوشلادى. او، رېتە دعوا اتدى، رب ده او نا جاواب وردى و او نا بىش علامت گۇرسىتىدى. ۲۵ لاكن خنثقىانىن قىصىي اوره يىشىن، يەھدانىن و اورشلەمن اوتستونە گلدى. ۲۶ آما خنثقىيا اوره يىشىن كىتىرلەنمىشىدى، بونا گۇرە ده تارينىن قىصىي او نون، يەھدانىن و اورشلەمن اوتستونە گلدى. چونكى اوره يىشىن، يەھدانىن، اورشلەمن دە خنثقىانىن دۇروروندە، اونلارين اوتستونە بىئن قىصىي گلەمدە.

۲۷ خنثقىانىن اولدو قجا چوخ ثروتى و شۇھرتى وار ائدى. او اۋۇزونە قىزىل-گوموش، قىيمىتلى داشلار، عطرنىيات، قالخانلار و هر جور قىيمىتلى اشىا اوچۇن خىزئەنلەر تىكىدى. ۲۸ بوغدا، تىزە شراب و ياغ مەحصولارى اوچۇن آنبارلار، هر جور حىوان اوچۇن آخورلار و سورولر اوچۇن آغىل لار تىكىدى. او اۋۇز اوچۇن شەھرلەر دە تىكىدى. اونون چوخ قويۇن-كىچىسى و مال-حىوانى وار ائدى، چونكى تارى او نا لاب چوخ مال- دەۋولت ورمىشىدى. ۲۹ ھەمئىن خنثقىيا ائدى كى، گىڭخون سولارىنىن يوخارى منبعنى باغلادى و اونلارى آشاغى يى، قربە طرف، داودودون شەھرئەن كېچىرتىدى. خنثقىيا بوتون ائشلەندە اوغور قازاندى. ۳۰ آما او زامان كى، بابىل ھۆكمدارلارى اولكەدە باش ورن علامت بارىدە سوروشماق اوچۇن إلچىلر گۈنۈردىلەر، بو ائشىدە تارى خنثقىيانى ائمباھانا چىكتىپ اوره يىشىنە اولان هر شىي بىئلمك اوچۇن اونو تىرك اتدى.

۳۱ خنثقىانىن قالان ائشلىرى و صداقتلى عمل لرى بارەدە آموص او غلو إشىعا پىغمېرىنىن بىئلىنىتىنە، يەھودا و ائسرايىل پادشاھلارىنىن

^{۱۸} مِنْسَهْ نَثَنْ قَالَانِ ائْشَلَرِي، اُفْز تارِيسِيْبِنا دوْعَاسِي و گُؤرُوجُولْرِئِن سُؤْزِلَرِي كَيْ، اوْنَا ائْسِرِايْلَيْن تارِيسِي رِبَّنَنْ آدَى ائْلَه سُؤْز دِيْرَدَلَرِ، ائْسِرِايْلِ پادشاھلارِيْنِين تارِيخ كَنْتَابِيندا يازِيلِيدِير. ^{۱۹} اوْنُون دوْعَاسِي و دوْعَاسِيْنِين إِشَنْتَلَدَهِي، بوْتُون گُونَاهِي و خِيانَتِي، اُفْزونو آلچالَتمَادَان اول پِرسِتَشْكَاهَلَار تِنكَبَثِ أَشِرا بُوتَلَرِتِي و اوْيِما بُوتَلَرِي قُويِدوْغُو پِرْلَر بارَده خُورَازِيْن^{*} تارِيخ كَنْتَابِيندا يازِيلِيدِير. ^{۲۰} مِنْسَهْ اُولُوب آتالَارِي ائْلَه ياتِدي و اوْنُون اُفْز سارِايْنِدا باسِدِيرِيْلَار. اوْنُون يِرْئَه اوْغُلو آمُون پادشاھ اولدو.

يهودا پادشاھي آمون

(پاد. ۲۱-۱۹:۲۶)

^{۲۱} آمُون پادشاھ اولدوغُو واخت، ائْيِرْمَه ائْكى ياشِينِدا ائْدِي و اورشِلَمَه ائْكى ائْل پادشاھلِيق اتَدى. ^{۲۲} او، آتاسِي مِنْسَهْ نَثَن ائْدَهِي كَمَى رِبَّنَن گُؤْزُونَدِه پَس اولان ائْشَلَر اتَدى. آتاسِي مِنْسَهْ نَثَن دُورَلَدَهِي بوْتُون اوْيِما بُوتَلَرِه آمُون دا قورِيَان گَسَدِي و اونلارقا قولَلوق اتَدى. ^{۲۳} او، آتاسِي مِنْسَهْ دَن فرقَلِي اولاراق، اُفْزونو رِبَّنَن قاباگِينِدا آلچالَتمَادِي، عَكْسَنَه، آمُون گُونَاهِي داها دا آرَتِيرِدِي. ^{۲۴} اعيانلارِي اوْنُون ضَدَّهِي قصَد حاضِيرِيْلَارِ و اوْنُو اُفْز سارِايْنِدا اُولُورِدُولِر. ^{۲۵} اولُكَه خَالَقِي، پادشاھ آمُونون ضَدَّهِي قصَد حاضِيرِيْلَارِيَانلارِي هامِيسِينِي قيرِيْدَلَارِ و اوْنُون يِرْئَه اوْغُلو يوشِيَانِي پادشاھ اتَدَلَر.

يهودا پادشاھي يوشِيَا

(پاد. ۲۲-۱:۲)

^{۲۶} يوشِيَا، پادشاھ اولدوغُو واخت، سُكْنَي ياشِينِدا ائْدِي و اورشِلَمَه اوْتُوز بَشَر ائْل پادشاھلِيق اتَدى. ^{۲۷} او، رِبَّنَه

ائْسِرِايْلَلِي لِرِئِن اُولُولَدَلَرِي، آتالَارِينا تعَيَّن اتَدَيْشِم تورِپاقدَان دَنَدَرَكَنْ دوْشِسُونَلِرِ.

^۹ مِنْسَهْ يهودَالِي لَارِي و اورشِلَمَه ياشِيَانلارِي الَه يوْلَدان چِيخارَتَدِي كَي، رِبَّنَن ائْسِرِايْل اُولُولَدَلَرِيَين قاباگِينِدا مَحُو اتَدَيْيِي مَنَّاَلَرِدن ده چَوخ پَس ائْشَلَر اتَدَلَر.

^{۱۰} رب مِنْسَهْ و اوْنُون خَالَقِي ائْلَه دَانِيَشَدِي، آمَا اونلار قولَاق آسِمَادِيلَار. ^{۱۱} رب آشَور پادشاھِيَين قوشُون باشِچِيلَارِيَين اونلارِين اوْستونه گُؤندَرَدِي. اونلار مِنْسَهْ نَثَن بُورُونَنا چَنَگَل تاخدِيلَار و اونَا بُورُونِج زنجَر و وَرَوب، باپِنَلِه آپارِدِيلَار. ^{۱۲} او بو دارِيلِيْنِدا تارِيسِي رَبِّه يالوارِدَي و آتالَارِيَين تارِيسِي قاباگِينِدا اُفْزونو چَوخ آلچالَتَدِي، ^{۱۳} تارِيَيَا دُوعَا اتَدَكَدَه، تاري دا اوْنُون دوْعَاسِيْنِي قبُول اتَدى و يالوارِيشِينِي اشتَنَدِي، اوْنُو گَنَه اورشِلَمَه، اُفْز پادشاھلِيْغِينَا گَتَشَرَدِي. او واخت مِنْسَه بَشَلَدِي كَي، رب تارِي دِير.

^{۱۴} بُونَدان سُونَرا او، درَدَه اولان گَعْخُونَون قرب طرفَتَنِدن بالِيق دروازِاسِينِين گَثَرَه جَك يِرْئَه قدر داودُون شَهْرِئَه بايِير طرَفَنِدَن بَش دوْوار تَشَكَدِي، اونوْنلا عَوْفَل تِبَه سَنَتِي أحَاطَه يَه آلَدِي و اوْنُو چَوخ اوْجَالَتَدِي. يهودَانِين بوْتُون قالالِي شَهْرِئَه قوشُون باشِچِيلَارِي قُويِدو.

^{۱۵} مِنْسَهْ اُزَگَه آللاھلارِي، رِبَّنَه مَعْبَدَنَه كَي بوْتُون، رِبَّنَه مَعْبَدَنَه دَاغِينِدا و اورشِلَمَه تَشَكَدَيِي بوْتُون قورِبانْگاھَلَارِي آرادَان قالَدِيرِيب اونلارِي شَهْرِئَن بايِيرِينَا آتَدى.

^{۱۶} او، رِبَّنَه قورِبانْگاھِينِي تَعْمَل ادَب اورادا بارِيش و شوكُور قورِبانِلارِي تَقدِيم اتَدى و يهودَالِي لَارِا امر اتَدى كَي، ائْسِرِايْلَيْن تارِيسِي رَبِّه قولَلوق اتَسِتلَنِلر. ^{۱۷} آمَا خَالَق حَلَه ده پِرسِتَشْكَاهَلَارِدا قورِيَان گَتَشَرَدِي، هرچَند كَي، بو ائْشَلَه اُولُرِئَنَن تارِيسِي رَبِّه گُؤره ادَرَدِي.

معبدئنه گتىردئىكلرى، قاپىدا دوران لاۋىلى كىشىكچىنلرئىن بىيغىدىقلارى پولو^{۱۰} رېتىن معبدئىن اشىشە نظارت ادۇنلە وردئىلە رېتىن معبدئىن ائشلەيەن اوستالار اونو معبدئىن تعمىز و بىرپاسى اوچۇن خرج اتدىلە.^{۱۱} اونلار دا پولو دولگىلەرە و اوستالارا وردئىلە كى، يېھۇدا پادشاھلارىنىن خارابا قويىدوقلاڭارى إولۇ اوچۇن يۇنۇلموش داش و زەزەلرلە دىئركلەر اوچۇن تختە آسىنلار.^{۱۲} بۇ آدامالار صداقتىله اشىش گۈردولر. ائشە نظارت اتمك اوچۇن اونلارىنىن اۆستونە لاۋىلى لىر يعنى مىراي نىلسىنندىن اولان يەخت و عوبىديا، قوحات نىلسىنندىن اولان زېگىتىا و مشۇلام، هر بىرى موسقىي آلتىرىنىدە چالا بىتلەن لاۋىلى لىر قويۇلموشدو.^{۱۳} بۇنلار يوک داشىيانلارىنى دا اۆستوندە ائدىلەر و هر جور خىئەمەندە بوتون ائشى گۈرئىلەر نظارت ادۇردىلەر. لاۋىلى لىردىن بعضىلرى دە مىززە، مأمور، قاپىچى اولاقاق اشىش گۈردولر.

^{۱۴} رېتىن معبدئىن گتىرلەمىش اولان پولو چىخارىدىقلارى زامان، كاھىن خىلقىنما موسا واسطەسى ئائلە ورتلەن رېتىن شرئعت كىتابىنى تاپدى. ^{۱۵} خىلقىنما مىززە شافانلا دانىشىپ اونا ددى: «رېتىن معبدئىن شرئعت كىتابىنى تاپمىشام». خىلقىنما كىتابى شافانا وردى. ^{۱۶} شافان كىتابى پادشاھين يانىنا آپاردى، هم دە اونا خېر گتىرەب ددى: «قوللارىنى تاپشىرىدىغىن ھەرىشىي ادۇلەر». ^{۱۷} رېتىن معبدئىن تاپىلان پولو بوشالىدىلار، اونو نظارتچىلەرن و اشىچىلەرن ئالىنە وردەلەر». ^{۱۸} مىززە شافان پادشاھا بونو دا خېر ورئب ددى: «كاھىن خىلقىنما منه بىئر كىتاب وردى». شافان اونو پادشاھين حوضوروندا اوخودو.^{۱۹} پادشاھ شرئعت سۈزۈلەرنى اشىندىنە پالتارىنى جىيردى. ^{۲۰} پادشاھ خىلقىنما يىيا، شافان اوغلو آخىقىاما، مىشكى اوغلو عبدونا، مىززە شافانا و پادشاھين خىدەمچىسى عەسایا يىيا امر ادئب ددى: ^{۲۱} «گەدىن، تاپىلماش كىتابىن سۈزۈلەنە گۇرە

گۈزۈنە دوغرو اولان ائشلەر اتدى، هەر ائشىدە آتاسى داودوون يوللارى ئاھلە گەئىب اونلاردان صاخا-سولا دۇئىمەدى.

^۳ پادشاھلىغىنин سىكىزئىنجى ائشىنە، يوشئىا حەلە جاوان ائكىن، آتاسى داودوون تاريسىنىنى آخىتارماغا باشلادى. اون ائكىشىنجى ائلەدە بونو باشلادى كى، يەھۇدانى و اورشائىمى پەستىشىگاھلاردا، آشىرا بوتلىرىنىدەن، اويمى بوتلىرىن و تۆكمە بوتلىرىن تمىزلىھىشىن.

^۴ يوشئىانىن حوضوروندا بەقل بوتلىرىنىن قوربانگاھلارىنى داغىيتىدىلار. اونلارىنى اوستوندە قويۇلان بوخور قوربانگاھلارىنى گىسب آتىدىلار. آشىرا بوتلىرىنى، اويمى بوتلىرى و تۆكمە بوتلىرى سىنيدىرىدىلار، اونلارى آزىب توز اتدىلەر و بۇ بوتلىرە قوربان گتىرلەنەن قېتىرلەنەن اوستونە سېدىلەر. ^۵ يوشئىا كاھىنلەرن سوموكلىرىنى اۆز قوربانگاھلارىنىدا ياندىرىدى، بلەجە يەھۇدانى و اورشائىمى تمىزلىھىدى.

^۶ يوشئىا مىسە، إفرايم و شمعون قېتىلەرەن شهرلەرنە و اطراف و ئارانەتكىلەرنە دە تەفتالى تورپاگىنىن قدر قوربانگاھلارى داغىيتىدى. ^۷ آشىرا بوتلىرىنى و اويمى بوتلىرى توز ادەنە قدر آزىدى، بوتون ائسرايىشلەنلەنەن بوخور قوربانگاھلارىنىن ھامىسينى گىسب آتىدى، سۇنرا اورشائىمە قايتىدى.

معبدە شرئعت كىتابىنин تاپىلماسى (۲۰-۳:۲۲ پاد.)

^۸ پادشاھلىغىنин اون سىكىزئىنجى ائشىنە، اولكەنلى و مىبىدى تمىزلىدەتكىن سۇنرا، يوشئىا أصلىيا اوغلو شافانى، شهر رئيسى مەعسىيانى، يواخاز اوغلو سالنامەچى يواخى گۇندراردى كى، اۆز تارىسى رېتىن معبدئىن تعمىز اتىشىلەر.

^۹ اونلار باش كاھىن خىلقىنما يانىنا گىلدەلەر. بوتون قالان ائسرايىللەلى لرئن-مىسەلى لرئن، إفرايمىلى لرئن، بوتون يەھۇدالى لارىن، بىنامەتلى لرئن و اورشائىمەدە ياشايانلارىن تارى

پادشاه و خالق ربله عهد با غلاييرلار

(۲۰-۱-۲۳ پاد.)

۲۹ پادشاه يهودا و اورشليمئن بوتون آغساقاللاريني چاغيرتديرىب اوز يانينا يىغدى. ۳۰ پادشاه، اونزلا بېرىشكىدە بوتون يهودا آداملارى، اورشليمىدە ياشايالنالار، كاھنلىر، لاۋئلى لر و بۇيۇكىن كىچىئىه قىدر بوتون خالق رېشىن معبىدئەن گىتىلەر. پادشاه، رېشىن معبىدئىنە تاپىلىميش عهد كىتىلەر. ۳۱ پادشاه اوز يىرئىنە دايىاندى. او، رېشىن حوضوروندا عهد با غلايدى كى، رېشىن يولو ائلە گىدېب اونون امرلىرنى، شەhadترىنى، و قايدالارىنى بوتون قلبى و بوتون جانى ائلە ساخالاسىن و بو كىتابىدا يازىلىميش عهدئەن سۈزۈرلىنى يىرئە يېشىشىن. ۳۲ او، اورشليمىدە اولانلارين هاميسىنا و بىنامىتلەنلى لرە بو عهدي تصدىق اتىدەرى. اورشليمىدە ياشايالنالار تارىينىن، آتالارىينىن تارىيسىنин عهدىنەن گۈرە بله اتىلەر. ۳۳ يوشىشا ائسراييللى لرئن بوتون تورپاقلارىندا ائىرينج شىلرئن هاميسىنى آرادان قالدىرىدى و ائسرايىلەدە اولانلارين هاميسىنا اۋىزلىرىنىن تارىسى رېبە قوللۇق اتمەبىي امر اتدى. اونون بوتون عۆمۇر بويو، خالق آتالارىينىن تارىسى رېشىن دالىنجا گىتمىكىن دۇنەمەدەلر.

يوشىشا پاسخا بايرامىنى كچىردىر

(۲۳-۲۱:۲۳ پاد.)

۳۵ يوشىشا اورشليمىدە رب اوجچون پاسخا بايرامىنى جشن توتدۇ و بىئىنجى آيىن اون دۇردونجو گونو پاسخا قوريانىنى كىسىلەر. ۳۶ او، كاھنلىرى و ئىفقلەرنە قويido و اولانلارى رېشىن معبىدئىن خىدمىتى اوجچون تشوقى اتدى. ۳۷ لاۋئلى لرە دە كى، بوتون ائسرايىلە تعلمىن و زىزىدەلەر و رب

مئم اوچچون، ائسرايىللە لرئن و يەھوادىلارين قالانى اوچچون ربىدن مصلحت آلين، چونكى رېشىن بىئىن ضىدئمىتىزه تۈركۈلمۈش قىسى بۇيۇكىدەر. اونا گۈرە كى، آتالارىيمىز بو كىتابىدا يازىلان هر شىھ گۈرە رېشىن سۈزۈنە عمل اتىمەمىشىلەر.»

۲۲ خىتلەقىشا و پادشاھين آداملارى تېئىھ خولدانىن يانينا گىتىلەر. او، خىسرا اوغلو

توقت اوغلو پالتارلارا باخان شىلەمۈن آروادى ائدى و اورشليمىدە انكىنچى محلەدە ياشايىرىدى. اونزلا بۇ بارەدە سۈزۈجەت اتىلەر.

۲۳ خولدا اونلارا ددى: «ائسرايىلەن تارىسى رب بله دېش: "سېزى مئم يانىما گۈندەرن آداما دېش كى، ۲۴ رب بله دېش: من بۇ بىر و بورادا ياشايالنارين اوستونە بلا گىتىرەم، حتى بوتون او لەعتلىرى دە كى، بو كىتابىدا يازىلىپ و يەھوادا پادشاھين حوضوروندا اوخويوبىلار. ۲۵ چونكى اونلار منى ترک ادېلر و آيرى آللاھلارا بوخور ياندېرىپ بوتون عمل لرى ائلە منى قىسباندۇر ئېلر. بونا گۈرە دە بۇ يېشىن ضىدئىنە قىبىم تۈركولەجك و سۈنمىمە جىككىر.» ۲۶ آنچاق

ربىدن مصلحت آلماق اوچچون سېزى گۈندەرن يەھودا پادشاھينا دېش كى، ائسرايىلەن تارىسى رب اشىتىدىئىن سۈزۈل بارەدە بله دېش: «أونا گۈرە كى، تارى سۈزۈرلىنى بۇ يېشىن و اورادا ياشايالنارين ضىدئىنە اشىتىدىنە اورەيىن يومشالدى و اونون قاباگىندا اۋۇزۇنۇ آلچالدىن، چونكى مئم حوضورومدا اۋۇزۇنۇ آلچالدىن، پالتارىنى جىريپ

حوضورومدا آڭلادىن. بونا گۈرە سىنى اشىتىمىشىم.» رب بله بويورور. ۲۸ «باخ، من سىنى آتالارينا قوشاجاغام و راحاتلىق ائچىننە اۋىز قېرىنەن قويولا جاقسان و بۇ يېشىن و اورادا ياشايالنارين اوستونە گىتىرەجىيەم بوتون بلانى گۈزۈرلىن گۈرمە يەجك.» اونلار بو خېرى پادشاھا چاتدىرىدیلار.

اتدئلر. ^{١٣} پاسخا قوربانىنى دا حؤكمه گۈرە اوبددا قىزارتىدىلار. موقىدسى شىلىرى تىيانلاردا، قازانلاردا و تاوالاردا پىشىردىلر و بوتون خالقا تَلَسِّىك پايلادىلار. ^{١٤} بوندان سونرا اۇزلىرى و كاهنلىر اوجون حاضيرىلايدىلار، چونكى هارون نىشىندىن اولان كاهنلىر گىجه دوشىنه قدر ياندىرىما قوربانلارى و پېتىلىرى تقدىم اتمكىلە مشغۇل ائدئلر. بوندان اۇتىرى ده لاۋەلىرى اۇزلىرى و هارون نىشىندىن اولان كاهنلىر اوجون حاضيرىلىق گۈرددولر. ^{١٥} آساف نىشىندىن اولان نعەمەچتلەر داودوون، آسافين، ھېيمانىن و پادشاهىن گۈرۈجوسو ىپدوتونۇن امر اتدئىيى يىلدەرلەر ائدئلر، قاپىچى لار دا ھە دروازا آغزىندا دايامىشىدىلار. خەئەتلەرنىن آيرىلمالارى لازىم دىئىلدى، چونكى لاۋەلى اولان قوحوملارى اونلار اوجون حاضيرىلىق گۈرموشىدلولر.

^{١٦} پادشاه يوشئيانىن امرئەن گۈرە، پاسخا بايرامىنى جشن توتماق و ربئىن قوربانگاهىندا ياندىرىما قوربانلارى تقدىم اتمك اوجون ربئىن بوتون خەدمىتى او گون بلەجە حاضيرلانتى. ^{١٧} اورادا اولان ائسراييل اۇولادلارى او زامان پاسخا بايرامىنى، و مايسىز چۈرۈك بايرامىنى يىدى گون جشن توتدولار. ^{١٨} يېغىبر سەمۇئىلنىن دۈوروندن بىرى پاسخا بايرامى ائسرايىلله بىلە كىچىرلەمىشىدى. ائسراييل پادشاھلارىنдан ھەچ بىرى يوشئىا ائلە كاهنلىرىن و لاۋەلىرىن، بوتون يەھودىلى لارين، اورادا اولان ائسرايىللىرىن و اورشىئىمده ياشايانلارين توتدوغو بو پاسخا بايرامى كىشمى بىش پاسخا كىچىرتەمىشىدىلار. ^{١٩} بو پاسخا يوشئيانىن پادشاھلىغىنин اون سكىزئىنجى ائلىنىدە كىچردىلدى.

يوشئيانىن اولمۇ (٢٣:٢٨-٣٠)

^{٢٠} يوشئيانىن معبدە گۈرددويو بوتون بو ائشىلدەن سونرا، مئىصر پادشاھى نىكۇ

اوچون تقدىس ادئلمىشىدىلر، ددى: «موقىدسى ساندىيغى ائسراييل پادشاھى داودو اوغلو سوليمانىن تىشكىدىيى معبدە قويون. او داھا سئىن چىئىنلەرنىزه يوك اولماياجاق. ائندى تارىنiz رېبە و اونون خالقى ائسرايىلە خەندىت ادئن. ^٤ ائسراييل پادشاھى داودوون و اونون اوغلۇ سوليمانىن يازىديغى كىممى نىشلەرنىزه و بۇلمەلرلەرنىزه گۈرە موقىدسى قوحوملارىنيز اولان خالقىن نىشل بۇلمەلرلەنە و لاۋەلىلىرىن نىشل بۇلمەلرلەنە گۈرە موقىدسى يerde داييانىن. ^٥ پاسخا قوربانىنى گىشىن، اۇزۇنزو تقدىس ادئن و موسا واسطەسى ائلە ورئان رىتىن سۆزۈنە عمل ادئب قوحوملارىنيز اوچون حاضيرىلىق گۈرۈن». ^٦ يوشئىا خالقا، اورادا اولان ھەرسە پاسخا قوربانى اولاراق، اوتوز مئن قوزو و كچى بالاسى و اوج مئن گامىش وردى. بونلار پادشاھىن مالىيەن ائدى. ^٧ اونون رېئىلىرى ده اۇز گۈيلو ائلە خالقا، كاهنلىر و لاۋەلىرى هەدىئەلر وردىلر. تارى معبدەنىڭ رېئىلىرى خەلقىشىا، زىگرىتىا و يېخىال، كاهنلىر پاسخا قوربانى اوچون سورودن اىكى مئن آلتى يوز باش قوزو و اوج يوز گامىش وردىلر. ^٩ كوتىيا، اونون قارداشلارى شىمعىا و نېتىل، لاۋەلىلىرى رېئىلىرى خىسبىيا، يېلى و يوزاباد لاۋەلىرى پاسخا بايرامى اوچون بش مئن باش قوزو و بش يوز باش گامىش وردىلر.

^{١٠} خەندىت ائشى حاضير اولاندا، پادشاھىن امرى ائلە كاهنلىر يىرلەرنىدە و لاۋەلىلىرى بۇلمەلرلەنە گۈرە دايامىشىدىلار. ^{١١} پاسخا قوربانلارىنى گىسىدىلر. كاهنلىر اونلارىنىن آلدىقلارى قانى سېدىلر، لاۋەلىلىرى دە قوربانلارين ڈرېشىنى سويدولار. ^{١٢} ياندىرىما قوربانلارىنى آيىردىيلار كى، خالقا نىشل بۇلمەلرلەنە گۈرە ورستىلر و خالق رېبە ياندىرىما قوربانلارى تقدىم اتسىن. نىچە كى، موسانىن كىتابىيەندا يازىلماشىدى. گامىشىلارلا دا بىلە

يهودا پادشاهی پهواخاز

(۳۰-۳۶:۲۳ پاد.)

۲ پهواخاز، پادشاه اولدوغو واخت، ائیرمی اوچ ياشيندا ائدى و اورشلئىمده اوچ آى پادشاهلىق اتدى. ۳ مئصىر پادشاهى اونو اورشلئىمده تختىن سالدى و اولكە اوستونە بىش تالانت قىزىل و يوز تالانت^{*} گوموش مئقدارىندا خراج قويىدۇ. ۴ مئصىر پادشاهى اونون قارداشى إيلياقىمى يهودا و اورشلئىم اوستونەن پادشاه اتدى و اونون آدينى دېيشىدئىب پهواخازى گۇئىرۇب مئصىرە آپاردى.

يهودا پادشاهی پهوياقئم

(۲۳:۳۶-۷:۲۴ پاد.)

۵ پهوياقئم، پادشاه اولدوغو واخت، ائیرمى بش ياشيندا ائدى و اورشلئىمده اون بىش ائل پادشاهلىق اتدى. او، تاريسى رېئن گۈزۈنە پىش اولان ائشلر اتدى. ۶ بايىل پادشاهى ئۆپكەنلىق اونون اوستونە هوجوم گىڭىرىدى. بورونچى زنجىر ووروب اونو باغلادى و بايىلە آپاردى. ۷ ئۆپكەنلىق رېئن معبدىتنىن اشىالارىنيدان بعضلىرىنى بايىلە آپاردى و اونلارى بايىلدە كى اوژ معبدىتىنە قويىدۇ. ۸ پهوياقئمن قالان ائشلرى، ائىتىئى ائرىنچ ائشلر و اونون حاقيقىدا آچىغا چىخان پىشلىكلر ائسرايىشل و يهودا پادشاهلارىنин كىتابىندا يازىلىيدىر. اونون يرئەنە اوغلۇ پهوياكئن پادشاه اولدو.

يهودا پادشاهى پهوياكئن

(۲۴:۸-۱۷ پاد.)

۹ پهوياكئن، پادشاه اولدوغو واخت، اون سگىز ياشيندا ائدى و اورشلئىمده اوچ آى اون گون پادشاهلىق اتدى. او، رېئن گۈزۈنە پىش

موحاربە اتمك اوچون فرات چايىنин يانىدا اولان گۈركىمئشە گىلدى. يوشىيا اوئونلا موقابىلە اتمك اوچون چىخىدى. ۲۱ مئصىر پادشاهى اونون يانىنا قاصىدلار گۈندۈرئىب ددى: «اي يهودا پادشاهى، مئش سىتلەنە نە ائشىم وار؟ من بو گون سىن اوستونە يوخ، موحاربە ائدىشى سولالەنەن ضىندىئەن گۈلمىش. تارى منه امر ادب كى، تىلسەم. مئملە اولان تارىدان چىكىن كى، سىنى هلاك اتمەسەن». ۲۲ يوشىيا اوئونلا موحاربە اتمكىن اوز دۇئىرمەدى و اوئونلا ووروشماق اوچون قىئاھەستنى دېيشىدى، تارى طرفىنندىن اولان يىكونون سۈزۈرئەن قولاق آسمادى و ووروشماق اوچون مىگىلە اووسىينا گىتدى.

۲۳ اوخ آنانلار پادشاه يوشىيانى اوخونان ووردولار. پادشاه نۆكىرلەئەن ددى: «منى بورادان آپارىن، چونكى آغىر يارالانمىشام». ۲۴ نۆكىرلى اوونو عارابايدان گۇئىرۇدولر و اونو اۋۇزۇنون ائكىنجى عاراباسىنا مئندىئىب اورشلئىمە آپاردىلار. يوشىيا اولدو و آتالارىنین قېلىرىنىدە باسدىرىلىدى. بوتون يەھوادىلى لار و اورشلەنلىلىرى يوشىيا اوچون ياس توتدولار. ۲۵ ارمىيا يوشىيا اوچون مرثىيە قوشدو. بوتون كىشى و آرود خائىنەلر بو گونە قدر مرثىيەلرئەن يوشىيا باراھە دانىشىرلار. بو مرثىيەلرلى اوخۇماغى اشىرايىلەدە عادت ائدىلر. باخىن، بونلار مرثىيەلر كىتابىندا يازىلىيب. ۲۶ يوشىيانىن قالان ائشلرى، رېئن قانونوندا يازىلىدىغىنا گۈرە ائىتىئى صىداقتلى ائشلرى، ۲۷ انلک ائشلەئىدىن آخرى ائشلەئەنە قدر ائسرايىشل و يهودا پادشاهلارىنин كىتابىندا يازىلىيدىرى.

۳۶ اولكە خالقى يوشىيانىن اوغلۇ پهواخازى گۇئىرۇب آتاسىنین يرئەنە اورشلئىمە پادشاه ائدىلر.

اونلارین جاوانلاريني قيلينجلا اولدوردو، جاوان اوغلانا و باکثره قيزا، قوجايا و ضعنه اصلا رحم اتمهدى. رب هاميسينى اونون آئنه تسلیم اتدى.^{۱۸} او، تاريينين معبدئىن بوتون بئويك و كىچك اشيالارينى، ربئن معبدئىن خزئنه‌لرئنى، پادشاهين و اونون ريسلىرىنى خزئنه‌لرئنى يعنى هر شىي بابلە آپاردى.^{۱۹} گلدانى لر تاريينين معبدئى ياندирدىلار، اورشلائىمئن دووارينى اوچورتىدولار، اونون بوتون سارايلارىنى اود ووردولار و اورادا اولان قىيمىتلى اشيالارين هامىسينى محو اتدىلر.^{۲۰} گلدانى لر پادشاهى، قيلينجدان قورتارانلارى بابلە آپاردى. اونلار فارس پادشاهلارينىن حؤكمدارلىغىنينا قدر اونا و اونون اوغوللارينا قول اولدولار.^{۲۱} بلەجه ربئن إرميانىن دئلى ائله دىئىي سۆز يرئئه پىتشىدى: «اولكە توپولمايان سېت ئللەرئىني^{*} تاماڭلايانا قدر، يتمىش ائل دولاتا قدر، وئران قالىپ دىنچەلەجك.»

كوروش يهودئلرە اۇز اولكەلرئىنى قايىتماغا ائجازە ورئ

(عزرا ۳-۱:۱)

رب فارس پادشاهى كوروشون حؤكمدارلىغىنinen بىشىنجى ائلنەندا، كوروشو قالدىرىدى كى، ربئن إرميانىن دئلى ائله دىئىي سۆزۈ يرئئه يېتىرىسىن. اونا گۈرە كوروش پادشاهلارىغا بوتون اراضىسىنىد يازىلىي و شەفاهى اعلان اتدى:^{۲۲} «فارس پادشاهى كوروش بلە دىئر: «كۈيلەن تارىسى رب دونيانىن بوتون پادشاهلىقلارىنى منه ورئب و منى تعىين ادئب كى، يهوداداکى اورشلائىم شهرئىنده اونا بىش معبد تىشكىم. آرانيزا اونون خالقىنا عايىد اولان هر كىسە قوى تارىسى رب يار اولسون.»

اولان ائشلر اتدى.^{۲۳} باهار گىلندە بىوگىدىزىر اونو ربئن معبدئىن قىيمىتلى اشيالارى ائله بىرلەكىدە باپلە گىشتىرىدى و پېھوياكتىن ئەممىسى سىئدىقىيانى يهودا و اورشلائىم اوستوندە پادشاه اتدى.

يهودانىن آخر پادشاهى صىندقىيا (پاد. ۲۰-۱۸:۲۴)

۱۱ صىندقىيا، پادشاه اولدوغو واخت، ائىئرمى بئر ياشىندا ائدى و اورشلائىمەدە اون بىش ائل پادشاهلىق اتدى.^{۲۴} او، تارىسى ربئن گۈزۈنوندە پىئس اولان ائشلر اتدى، پېغمبر ارمىيانىن قاباگىندا دا كى، ربئن دئلى ائله دانىشىرىدى، اۋوزونو آلچاتىمادى.^{۲۵} بىوگىدىزىر ئەنچەرەمىشىدى، كى، تارىينى آدى ائله اونا آندا ائچەرەمىشىدى، عوصىيان اتدى، دئكباشىليقلار ائستىمەدى كى، ائسرايىتلىن تارىسى ربە طرف دۇنسون و اورەيىنى عىننادكار اتدى.^{۲۶} كاھىتلەرن بوتون رەھىرىلى دە خالقالا بىرلەكىدە آپرى مەنلىتلەرن بوتون ائيرىنج اشىلرئىنە موطابىق رفتار ادئب خىيات اتدىلر و ربئن اورشلائىمەدە تقدىس اتدىيى معبدئى نىچىسلەدئلر.

اورشلائىمەن سوقوطو (پاد. ۲۱-۱:۲۵)

۱۵ آتالارينين تارىسى رب دەھىلەلە اۇز ئەچتىرىشىن واسئطەسى ائله اونلار پىام گۈنۈردى، چونكى اۇز خالقىنا و مىكىتىنە رەحمى گلىشىدى.^{۲۷} لاکىن اونلار دالبادال تارىينين ئەچتىرىنى لاغا قويدولار، اونون سۈزۈلەنە حقارتە باخدىلار، پېغمېرىلەنى دە تەحقىر اتدىلار. الله كى، ربئن قىسى اۇز خالقىنinen اوستونه گىلدى و اونلارا ھەچ بئر چارە تاپىلمادى.

۱۷ رب اونلارين اوستونه گلدانى لرئن پادشاهينى گۈنۈردى. او دا موقىددىس مکانلارىندا

۲۱:۳۶ رب ائسرايىللى لە امر اتمىشىدى كى، هر يىدى ائلده بىش، تورپاقلارينى اۇز باشىنا بوراخسىنلار. خالق بونو رەھىت اتىمەدى (لاو. ۳۳:۲۶، ۳۵:۲۶، ۸:۲۵).